

У нумары:

Свята дзвюх літаратур

Чарговы беларуска-расійскі літаратурны праект.

Стар. 3

Яднанне і любоў

Месца нараджэння сямейных праваслаўных свят — Жодзіна.

Стар. 4

Кніга — падзея. Для аўтара? Для грамадства!

Справаздачны сход пісьменнікаў Віцебшчыны: прынцыповасць і канкрэтнасць.

Стар. 5

«Васа» ў люстэрку сучаснасці

Яшчэ адно, таленавітае, прачытанне горкаўскай п'есы.

Стар. 11

Мелодыя старадаўняга храма

Нясвіжскі фарны касцёл — непараўнальная наша святыня.

Стар. 14

Са святам, дарагія жанчыны!

Фота Кастуся Дробава

Цябе ніколі не было.
Аднойчы я цябе прыдумаў —
Любові запаліў святло
Наг цёмным
непарушным сумам...

Здзіўляўся мары, як гзіца,
Фантазію сваю галубіў.

А ты — прыйшла сама, з жыцця.
"Люблю, — мне прашаптала, — любы..."

І згасла гзіўнае святло,
І я тады спытаўся з сумам:
— Цябе ж ніколі не было?
— Была... раней, чым ты прыдумаў.

Леанід ГАЛУБОВІЧ

ІДЗЕ ПАПІСКА НА І ПАЎГОДЗЕ 2009 г.

Для індыўідуальных падпісчыкаў:

1 месяц — 7390 руб.
Падпісны індэкс — 63856

Ведамасная падпіска:

1 месяц — 9580 руб.
Падпісны індэкс — 638562

Індыўідуальная льготная падпіска для настаўнікаў: на 1 месяц — 4950 руб. Падпісны індэкс — 63815

Льготная падпіска для ўстаноў культуры і адукацыі: 1 месяц — 7500 руб. Падпісны індэкс — 63880

Каб год для вас быў неблагім — падпішыцеся на «ЛіМ»!

Пункцірам

• У Бішкеку прайшоў міжнародны форум "Айтматаў і сучаснасць", прымеркаваны да 80-годдзя пісьменніка Чынгіза Айтматава. Форум стаў своеасаблівым падвядзеннем вынікаў Года літаратуры і чытання ў СНД. У мерапрыемстве прынялі ўдзел дзяржаўныя і грамадскія дзеячы, дзеячы навукі, мастацтва, адукацыі. Усіх больш за 100 прадстаўнікоў з Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Казахстана, Кыргызстана, Расіі, Узбекістана, Украіны. Асноўныя задачы форуму — удасканаленне грамадскіх і дзяржаўных стратэгіі развіцця ў гуманітарнай галіне, якаснае пашырэнне чытацкай аўдыторыі і выдавецкай дзейнасці на прасторы СНД, развіццё метадалогіі літаратуразнаўства, мастацкага перакладу.

• Свет пабачыў першы том даследавання Сяргея Шапрана "Васіль Быкаў. Гісторыя жыцця ў дакументах, публікацыях, успамінах, лістах". Праца над своеасаблівай быкаўскай энцыклапедыяй доўжылася чатыры гады. У кнізе публікуюцца стэнаграмы пісьменніцкіх выступленняў, пратаколы рэдакцыйных пасяджэнняў, фрагменты твораў Васіля Уладзіміравіча, якія былі выкраслены ў свой час цензурай. Упершыню друкуюцца франтавыя лісты пісьменніка, ліставанне з Аляксандрам Твардоўскім, Віктарам Астаф'евым, Аляксандрам Салжаніцыным, Рыгорам Бакланавым. Кніга налічвае больш як 700 старонак. Такога ж аб'ёму павінен быць і другі том.

• 16 сакавіка ў Доме дружбы ў Мінску ў рамках Міжнароднага дня франкафоніі прайдзе імпрэза пад назвай "Францыя ў сэрцы Беларусі". На вечарыне будуць прадстаўлены творы беларускіх пісьменнікаў, прысвечаныя Францыі, пераклады айчынай літаратуры на французскую мову. Чакаецца ўдзел паэтаў Людмілы Рублеўскай, Віктара Шніпа, Валерыя Куставай, Вікі Трэнас, Андрэя Хадановіча. Гледачы ўбачаць сумесны тэатральны праект асацыяцыі Demain le Printemps (Францыя) і Teatro (Беларусь).

• У доміку паляўнічага Палаца-паркавага ансамбля ў Гомелі адкрылася фотавыстава Ежы Пёнтэка "Сум і чароўнасць правінцы". Яна арганізавана пры падтрымцы Польскага інстытута ў Мінску і Беларускага грамадскага аб'яднання "Фотамастацтва". У Гомелі дэманструюцца 43 чорна-белыя фотаздымкі, якія былі зроблены ў розны час у наваколлі горада Кельцэ. На адкрыцці выставы прысутнічаў сам аўтар.

• Помнік Кастусю Каліноўскаму на Лукішскай плошчы ў Вільні можа быць дэмантаваны сёлета. Падрываваны сем праектаў рэканструкцыі плошчы. І толькі адзін з іх прадугледжвае захаванне помніка паўстанцу ў кампазіцыі абноўленых Лукішак. На мінулым тыдні ў сталіцы Літвы прайшло публічнае абмеркаванне прадстаўленых праектаў. Але апошнія слова застаецца за адмысловай камісіяй пад кіраўніцтвам мэра Вільні Юозаса Імбрасаса. Помнік Каліноўскаму з'явіўся ў Вільні яшчэ падчас існавання Савецкага Саюза.

Падрываваў Павел РАДЫНА

У рэдакцыйна-выдавецкай установе "Літаратура і Мастацтва" выйшла кніга паэзіі "Афганское эхо". Аўтар — палкоўнік, воін-інтэрнацыяналіст, заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь Рыгор Сакалоўскі. Выпуск кнігі прымеркаваны да 20-годдзя вываду савецкіх войск з Афганістана. Яе прэзентацыя, што адбылася ў Грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы, была прасякнута ўспамінамі пра вайну, якая праз гады ляжыць невыносным цяжарам у сэрцах многіх людзей.

Прасякнута ўспамінамі

"З гадамі зніжаецца ўвага да тэмы вайны ў Афганістане, але яна застаецца незагойнай ранай для тых, хто яе перажыў. І дасюль многія не могуць пазбавіцца афганскага сіндрому — пакутуюць ад успамінаў, бачаць у снах загінулых сяброў, — зазначыў Рыгор Сакалоўскі. — Гэта кніга — даніна памяці баявым таварышам. Ідэю падтрымаў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец, які таксама тры гады служыў у

Афганістане, ён напісаў прадмову".

На сустрэчу з паэтам прыйшлі людзі, для якіх гэтая вайна назаўсёды застаецца асабістым болям: першы намеснік старшыні Беларускага саюза ветэранаў вайны ў Афганістане, генерал-лейтэнант Анатоль Панамароў, старшыня Мінскай гарадской асацыяцыі інвалідаў воінаў-інтэрнацыяналістаў Сяргей Красоўскі, кіраўнік аддзела па справах ветэранаў і пажылых

людзей Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, палкоўнік Іван Нагібін.

Старшыня Мінскай гарадской арганізацыі Беларускага саюза ветэранаў вайны ў Афганістане "Памяць", палкоўнік Уладзімір Шокаў уручыў Р. Сакалоўскаму дыплом "За заслугі" і адпаведны медаль. Самым, бадай, шчымым было выступленне старшыні Рэспубліканскай асацыяцыі членаў сем'яў ваеннаслужачых, якія загінулі ў Афгані-

стане, Людмілы Адамавай. Яна адзначыла: "У верхах Рыгора Сакалоўскага ёсць глыбокая спагада да чужой бяды. Ён змог увасобіць у сваіх творах усё тое жуаднае гора, якое ішло у Саюз "грузам 200". Страціўшы на гэтай вайне сына, я дагэтуль не магу без слёз чытаць верш "Материнский плач", які для нас з'яўляецца малітвай".

Саша ДОРСКАЯ

На здымку: генерал-лейтэнант Анатоль Панамароў віншуе Рыгора Сакалоўскага з выхадам кнігі.

Фота Кастуся Дробава

Год Беларусі пачаўся

24 лютага яскравым гала-канцэртам, які сабраў на сцэне Акадэмічнага музычнага тэатра імя К. Станіслаўскага і У. Неміровіча-Данчанкі лепшыя творчыя сілы нашай краіны, адкрыўся Год Беларусі ў Маскве. Гэтая ўрачыстая імпрэза прайшла з удзелам беларускай афіцыйнай дэлегацыі на чале з міністрам культуры Уладзімірам Матвейчуком.

Чым жа будзе адметны Год? У сталіцы Расійскай Федэрацыі пройдуць дні нашай культуры, эканомікі, адукацыі, сродкаў масавай інфармацыі, дні абласцей Беларусі і горада Мінска.

Падчас гэтай маштабнай акцыі адбудуцца гастролі тэатраль-

ных калектываў, паказы беларускіх фільмаў, выстаўкі з фондаў нашых музеяў, канцэртнае турнэ "Дзеці Масквы і Беларусі спяваюць разам". Плануецца правядзенне выстаўкі-кірмашу інавацыйных праектаў, "крутых сталаў" па супрацоўніцтве ў га-

ліне навукі ды інавацый, малага прадпрыемальніцтва, выставачнай ды іміджавай дзейнасці і г. д.

Плэннымі будуць Дні адукацыі, у межах якіх плануецца наладзіць разнастайныя "круглыя сталы", майстар-класы, сустрэчы беларускіх і маскоўскіх школьнікаў, абмен вопытам па актуальных праблемах. А падчас Дзён беларускіх СМІ, якія прадставяць свае экспазіцыі, будуць абмяркоўвацца пытанні супрацоўніцтва ў інфармацыйнай сферы.

Асаблівае значэнне надаецца мерапрыемствам, прысвечаным 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў: плануецца сустрэчы з ветэранамі, "паязды памяці" ды многія іншыя акцыі. Год Беларусі ў Маскве плануецца завяршыць 24 лістапада VI Форумам дзелавага супрацоўніцтва.

Лана ІВАНОВА

На здымку: зоркі Беларускага балета.

Ганарыцеса, мужчыны!

Напярэдадні Дня жанчын выдавецтва "Юніпак" вырашыла ўзгадаць славетных і моцных духам прадстаўніц нашай краіны. Гераніні кнігі Ірыны Масляніцкай і Міколы Багадзяжа «Жанчыны, найбольш знакамтыя ў гісторыі Беларусі» — сапраўдныя абранніцы лёсу, якіх мусяць ведаць кожны беларус.

Пад адной вокладкай — 16 жаночых лёсаў, апаведы пра кожны з іх адрозніваюцца нечаканым сюжэтам і смелымі гіпотэзамі. "Чаму Рагнеда ўзяла кінжал на князя Уладзіміра толькі праз шмат гадоў пасля таго, як ён гвалтам узяў яе ў жонкі? Каго называлі «Мадам дэ Бар»? Што перашкодила дачцэ пісьменніка Каміле Марцінкевіч стаць сусветна вядомай піяністкай? Хто тая ракавая жанчына, што разбіла сэрца паэту Уладзіслава Сыракомлю? Адкуль з'явілася змяя на гербе Пружанаў?" — аўтары запэўніваюць, што чытач знойдзе ў кнізе адказы на гэтыя пытанні.

Аляксандра ХАЛОПІК

Чаканая вестка

Апладысментамі сустрэлі супрацоўнікі і ветэраны Гомельскага абласнога тэлерадыёаб'яднання вестку аб тым, што на радзіму пісьменніка Івана Сяркова ў вёсцы Пакалюбічы, якая побач з Гомелем, адна з вуліц пачала называцца яго імя. Журналісты, рэжысёры, гукааператары і людзі іншых прафесій сабраліся разам, каб ўспомніць незабыўнага чалавека — свайго былога галоўнага рэдактара (а пасаду гэтую ён займаў амаль трыццаць год!) і вядомага беларускага пісьменніка, аўтара папулярных апавесцяў "Мы з Санькам у тыле ворага", "Мы — хлопцы жывучыя" і "Мы з Санькам — артылерысты". Пра Івана Кірэвіча дзяліліся цёплымі ўспамінамі пісьменнік Васіль Ткачоў, які пасля І. Сяркова па яонай рэкамэндацыі ўзначаліў Гомельскую абласную пісьменніцкую арганізацыю, былыя супрацоўнікі студыі тэлебачання, а цяпер вядомыя паэты Міхась Болсун і Алесь Дуброўскі, журналістка Тамара Бяліцкая, ветэраны калектыву Вадзім Гесь і Марыя Сапранкова, удава Івана Сяркова Любоў Андрэеўна, сын Андрэй ды іншыя.

Васіль БАРХАНАЎ

Літаратурныя навіны Гомельшчыны

У гонар паэтэсы

Творчасць паэтэсы Алены Мацвіенкі, якая працуе вядучым інжынерам "Гомельгражданпраекта", належыць тром славынікам вытокама. Яна аднолькава добра піша на рускай, беларускай і ўкраінскай мовах.

Нядаўна ў Гомельскім раённым Доме культуры адбыўся юбілейны вечар паэтэсы, на які прыйшлі неаб'якваныя да паэзіі людзі, сябры і прыхільнікі яе творчасці.

Цёпла вітала юбілярку начальнік ідэалагічнага аддзела Гомельскага райвыканкама Т. Караткевіч. Старшыня абласной пісьменніцкай арганізацыі У. Гаўрыловіч падкрэсліў, што творчасць паэтэсы за апошні час паднялася яшчэ на больш высокую прыступку і ёсць вялікае жаданне ў прыхільнікаў паэзіі, хоць гэта застаецца і складанай, але вырашальнай справай, убацьчыць яе новую кнігу. Паэтэса была ўзнагароджана Ганаровай граматай абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі за актыўны ўдзел у жыцці творчай арганізацыі. На вечарыне, якую вяла старшыня раённага літаб'яднання "Пралеска" Ева Дударга, выступілі калегі па паэтычным цэху Іван Бісеў, Алесь Ананьёў, Генадзь Говар і многія іншыя.

Творчыя кантакты

Нядаўна 45-годдзе адзначыла Бранская пісьменніцкая арганізацыя Саюза пісьменнікаў Расіі, з якой амаль два гады таму завязала творчыя кантакты Гомельскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі.

На свяце, якое ладзілася ў Бранскай абласной бібліятэцы імя Ф. І. Цютчава, выступілі і беларускія калегі бранскіх пісьменнікаў. Старшыня Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзімір Гаўрыловіч падкрэсліў унікальнасць асветніцкай дзейнасці бранскіх літаратараў, пацвердзіў каштоўнасць іх вопыту для Гомельшчыны. Менавіта прыклад бранскіх сяброў дапамог, па словах Уладзіміра Гаўрыловіча, арганізаваць і правесці літаратурнае свята "Славянскія літаратурныя дажыткі", якое цяпер будзе штогадовым, выпусціць альманах "Літаратурная Гомельшчына", адкрыць школу юнага літаратара. Гомельскі празаік выступіў з ініцыятывай выпрацаваць партнёрскую дамову, якая б дазволіла праводзіць майстар-класы, рэалізоўваць сумесныя літаратурныя праекты з бранскімі калегамі.

Вечар-сустрэча

Творчы вечар-сустрэча пісьменніка, публіцыста Уладзіміра Гаўрыловіча напярэдадні Міжнароднага дня роднай мовы прайшоў на філалагічным факультэце Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны.

Гаспадары мерапрыемства — студэнты старэйшых курсаў і выкладчыкі — добра падрыхтаваліся да гэтай падзеі. Яны зрабілі ў прысутнасці пісьменніка агляд яго творчага "багажу" за апошнія дзесяць гадоў.

У сваю чаргу госць расказаў пра асобныя старонкі свайго жыццёвага і творчага шляху. 2 раманы, 3 апавесці, 2 п'есы, 15 апавяданняў і каля трох соцень нарысаў — такі творчы набытак пісьменніка. Ён шмат піша для жытгавіцкай раённай газеты "Новае Палессе", дзе працуе галоўным рэдактарам, а таксама для іншых выданняў краіны. Як старшыня абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзімір Гаўрыловіч падзяліўся зробленым пісьменнікам Гомельшчыны і творчым аб'яднаннем у плане прапаганды мастацкага слова, а таксама спыніўся на творчых акцыях, якія наладзіць сёлета абласное аддзяленне СПБ. Пісьменнік адказаў на шэраг пытанняў, якія датычыліся найперш яго рамана "Забранае шчасце" і іншых твораў, заклікаў студэнтаў шанаваць усё роднае, і найперш — мову, нацыянальныя традыцыі і культуру.

Уладзімір ПРЫАЗЁРНЫ

Прэзентацыі

У Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна адбылася прэзентацыя дванаццатага нумару (2008 г.) гэтых часопісаў, прысвечаных Саюзнай дзяржаве, супрацоўніцтву пісьменнікаў Беларусі і Расіі.

Дванаццаты нумар часопіса "Нёман" 2008 года — гэта ўжо пята па ліку сумесны праект з удзелам расійскіх пісьменнікаў і публіцыстаў. З 2006 года гэтыя праекты падтрымліваюцца Пастаянным Камітэтам Саюзнай дзяржавы.

Галоўны рэдактар часопіса "Нёман" Міхась Пазнякоў пазнаёміў прысутных са зместам і аўтарамі нумара. Сярод іх паэты Сяргей Міхалкоў, Станіслаў Куняеў, Глеб Гарбоўскі, Іван Галубнічы, Максім Замшаў (Расія), Віктар Гардзеі і Валянцін Лукша (Беларусь), празаікі Іван Сабіла і Яўген Шышкін (Расія), Сяргей Трахімёнак і Ніна Маеўская (Беларусь), літаратурныя крытыкі Аляксандр Карлюкевіч (Беларусь) і Фёдар Чарапанаў (Расія), публіцысты Леанід Екель, Генадзь Ануфрыеў, Леў Крыштаповіч, Пётр Лярскі (Беларусь).

Затым перад прысутнымі выступіў госьць з Масквы — загадчык аддзела прозы часопіса "Наш современник" Яўген Шышкін. Ён расказаў пра літаратурнае жыццё Расіі, супрацоўніцтва з часопісам "Нёман",

Свята дзвюх літаратур

Плённаму літаратурнаму ўзаемадзейню рэдакцый часопісаў "Нёман" і "Наш современник", змацаванага ў свой час дамовай аб творчым супрацоўніцтве, споўнілася пяць гадоў. Вёў прэзентацыю галоўны рэдактар часопіса "Нёман", пісьменнік Міхась Пазнякоў.

а таксама пазнаёміў з беларускай часткай нумара, дзе прадстаўлены творы, напрыклад, такіх вядомых пісьменнікаў як Браніслаў Спрыччан, Міхаіл Шэлехаў, Анатоль Аўруцін, Аляксандр Бадак, Янка Сіпакоў, Міхась Пазнякоў, Генадзь Пацценька, Наталія Касцючэнка, Анатоль Андрэеў, Міхаіл Кузьміч, Вацзім Спрыччан і іншыя.

На прэзентацыі выступілі таксама саветнік Прадстаўніцтва Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы Таццяна Сергіенка,

галоўны спецыяліст аддзела друкаваных сродкаў масавай інфармацыі Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь Станіслаў Палякоў, старшыня Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі "Саюз-інтэграцыя брацкіх народаў", пісьменнік Уладзімір Шугля, галоўны рэдактар часопіса "Маладоць" Раіса Баравікова, галоўны рэдактар часопіса "Новая Неміта літаратурная" Анатоль Аўруцін, галоўны рэдактар часопіса "Польмя" Мікола Мятліцкі, празаік Сяргей Трахі-

мёнак, кіраўнік студыі ваенных пісьменнікаў Яўген Каршukoў, літаратар і псіхолаг Наталія Саветная.

А старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец, акрэсліў бліжэйшыя планы і перспектывы супрацоўніцтва пісьменніцкага саюзаў Беларусі і Расіі.

Павел КУЗЬМІЧ

На здымках: падчас прэзентацыі выданняў.

Фота Кастуся Дробава

3-пад пяра

У адзін дзень, 13 лютага, падчас XVI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, адбыліся адразу дзве адметныя прэзентацыйныя кніжкі, выданыя выдавецтвам "Мастацкая літаратура" і таварыствам з абмежаванай адказнасцю "Харвест". Вялікі гэта мерапрыемства пісьменнікі Віктар Шніп і Віктар Праўдзін.

Падчас першай прэзентацыі на якой былі прадстаўлены кніжкі, выданыя ў выдавецтве "Мастацкая літаратура" — "Святое правіла", "Насцеж", "Легенда пра Анастасію Слуцкую", "В августе 91-го", "Над векавечным Бугам", "Жывая" — выступілі паэты і празаікі, аўтары пералічаных вышэй кніг: Міхась Пазнякоў, Навум Галыяровіч, Аляксандр Дзялендзік, Славамір Антановіч, Яўген Каршukoў, Аксана Спрыччан. Пра змест кнігі Андрэя Федарэнкі "Нічыё" расказаў прысутным галоўны рэдактар выдавецтва "Мастацкая літаратура" Віктар Шніп.

У гэтым жа павільне падчас другой прэзентацыі першы сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі Віктар Праўдзін прадставіў аўтараў, чые кнігі ўбачылі свет у выдавецтве "Харвест" у серыі "Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі". Перад прысутнымі выступілі пісьменнікі Анатоль Суляянаў, Аляксандр Савіцкі, Мікалай Ільінскі, Георгій Марчук ды іншыя. Зрэшты, у згаданай серыі ўжо ўбачылі свет таксама творы Івана Шамякіна, Івана Чыртынава, Уладзіміра Гніламёдава, Міхася Пазнякова, Аляксандра Марціновіча ды іншых аўтараў.

З'яўленне гэткага шырокага дыяпазону твораў беларускіх пісьменнікаў у двух выдавецтвах — дзяржаўным і камерцыйным — наводзіць на аптэмістычны разважанні адносна попытку на беларускамоўную мастацкую літаратуру.

Валянцін БАРЫСЕВІЧ

Скарбонка турыстычнай Віцебшчыны папоўнілася новымі набыткамі. Гэта два дыскі, складзеныя Аляксандрам Аніськовічам. Кансультам выступіў паэт і краязнаўца Сяргей Панізік.

На першым CD — "Лявонпаль. Ілюстраваны гісторыя мястэчка" — на падставе матэрыялаў мясцовага "Музея Радзімнаства" паказана гісторыя вёскі. Кароткія нарысы пра Лявонпаль (Міёрскі раён) і архітэктурную спадчыну шляхецкага роду Лапацінскіх у Росіцы, Сар'і Верхнядзвінскага раёна і Барадзініча Браслаўскага раёна раскрываюць турыстычную прывабнасць асобных куткоў Прыдзвінскага краю. Асаблівы інтарэс уяўляюць сабой ілюстрацыі — фотаздымкі, а таксама эскізы рэканструкцыі помнікаў архітэктурны. Асобна сабраны рэпрадукцыі карцін, прысвечаных Прыдзвінскаму краю. Тут творы Аляксандра Пушкіна, Вольгі Церашчонак, Валерыя Шчаснага, Алены Бабіч. Цэлая віртуальная карцінная галерэя.

Другі CD — "Рачны аўтобус у Прыдзвінскім краі". Відэа- і фотгалерэя вандруўкі праекта "Дзвіна-Даўтава". З самой назвы вынікае, што на дыску. Але, на жаль, на CD адсутнічае інфармацыя пра сам праект. Прыходзіць толькі здагадацца, на якім узроўні сёння турыстычныя сувязі паміж Беларуссю і Латвіяй (Даўтава — гэта Дзвіна палатышска).

CD-навінкі стануць значным штуршком у асвененні Прыдзвіншчыны не толькі турыстамі-аматарамі, але і паслужаць адной з крыніц для складання маршрутаў турыстамі са стажам.

Сяргей МАКАРЭВІЧ

Літаратурны музей Якуба Коласа ў Міжнародны дзень роднай мовы даў слова маладым аўтарам. Аўдыторыя, што пераважна складалася са старшакласніц, з цікавасцю сустрагла выступленне паэты Маргарыты Аляшкевіч, якая вырашыла падмацаваць сваю паэзію танцам, а вершы Віктара Жыбуля, як заўсёды, суправаджаліся смехам у зале і бадзёрым плясканнем. Браты Лупасіны выканалі некалькі песень (у тым ліку і на словы Пімена Панчанкі), а скончылі сваё выступленне нечакана — Віктар Лупасін праспяваў самы вядомы ўрывак з Коласаўскай "Новай зямлі".

Ул. інф.

Вечарыны

Чысціня пачуццяў да Жанчыны

У мінскай Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Янкі Купалы адбыўся творчы вечар паэта Міколы Шабовіча. Вядучы вечара паэт Міхась Башлакоў не толькі даў трапную характарыстыку творчасці свайго калегі і сябра, але і з гумарам сустрэкаў кожнага выступоўца.

Вядома, што Мікола Шабовіч працуе ў БДПУ імя М. Танка. Ён — кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства, — дапамог зрабіць першыя крокі ў літаратуры шматлікім сваім вучням — членам літаратурнага аб'яднання "Крок", якім кіруе ўжо 30 гадоў. Таму павіншаваць свайго настаўніка прыйшлі былія крокаўцы — паэт і бард Міхась Баранюк, Алена Кучынская — выпускніца гістафа БДПУ імя М.Танка. Ад літаб'яднання БНТУ "Полістых" юбіляра павіншавалі паэтэса Наталія Томшына і бард Вольга Юмашава.

Цудоўныя лірычныя вершы Міколы Шабовіча вылучаюцца сваёй непаўторнай мелодыяй, велічнасцю, чысцінёй пачуццяў да Жанчыны. І таму нездарма яны ў большасці сваёй пакладзены на музыку — больш за сотню песень стварылі на словы вядомага паэта беларускія кампазітары. Таму лагічна, што на вечары не абышлося без гэтых песень. Выконвалі іх прафесійныя спевакі — Леанід Мікольскі, Анатоль Міхалчэнкаў, Алег Малашчыцкі, а таксама самадзейныя аматары песеннага мастацтва.

Дзмітрый ПЯТРОВІЧ

На здымку: шчырыя віншаванні паэту.

Фота Кастуся Дробава

...І вершы Івана Шамякіна

Да ведама

Сымвалічна, што першы ў сёлетнім годзе і другі з часу заснавання нумар літаратурна-мастацкага дадатку "Армія і культура" да часопіса "Армія" з'явіўся напярэдні Дня абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь. Адметна і тое, што выхад яго супаў з Днём органаў ідэалагічнай работы Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, які паводле ўказу міністра абароны Леаніда Малыцава будзе адзначацца штогод 20 лютага.

Адкрываюць нумар вершы

народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна "Беларусь" і "Маці", напісаныя Іванам Пятровічам яшчэ ў часы усенароднага змагання з фашызмам. Прадстаўляе іх Мікола Мятліцкі. Тым жа, хто любіць прозу высокамастацкую і глыбока-псіхалагічную, безумоўна, прыйдуцца даспадобы ўрўккі з рамана Аляксандра Савіцкага "Обаль"...

Проза прадстаўлена таксама апавесцю Мікалая Емяеўскага, апавяданнем Сяргея Клімковіча, нарысамі Святамы Сіманавай і Мікалая Куца. У паэтычным шптыку — вершы Уладзіміра Сілікіна, Леаніда Малчанова,

Міхася Пазнякова. Анатоля Аўруціна, Браніслава Спрыччана. Прапануюцца творы членаў літаратурнага аб'яднання "Доблесць".

Што тычыцца мастацкага афармлення, дык, безумоўна, важную нагрукку нясуць каларыстычныя рэпрадукцыі твораў Міхаіла Савіцкага, Уладзіміра Уродніча, Леаніда Дударэнкі, Георгія Лойкі, Мікалая Агіёка і Уладзіміра Гардзеенкі, што адлюстроўваюць некаторыя моманты Вялікай Айчыннай вайны і сённяшняга жыцця абаронцаў Айчыны.

Васіль БАЗЫЛІК

Выстаўкі

Цікавы і адметны праект распачаў Прэс-цэнтр Дома прэсы. У межах абвешчанага сёлета Года роднай зямлі тут запланавана праводзіць выстаўкі беларускіх мастакоў, скульптараў, графікаў, фотамастакоў, майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і народнай творчасці.

І вось — першая ластаўка: падвоеная экспазіцыя айчынных твораў. У канферэнц-зале прадстаўлены вернісаж "Браслаўскі край" мастака, старшага выкладчыка кафедры мастацкай і педагогічнай адукацыі Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка Любові Вішнеўскай. У

Пейзаж, скульптура...

карцінах майстра адлюстраваны пейзажы Браслаўскага краю, малой радзімы мастака: блакітна-залацістыя работы "Восень на возеры", "Залатая восень", насычаны летнімі колерамі — "Калы вёскі", "Лясное возера", заспакоена-свет-

ля — "Зімовы вечар", "Блакітная зіма"... А свае працы з каменю, дрэва і бронзы прэзентуе выпускніца каледжа мастацтваў імя І. Ахрэмчыка, студэнтка аддзялення скульптуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

В. К.

Фота аўтара

3 пошты «ЛіМа»

Ці трэба тлумачыць?..

Пра добро і зло напісана шмат — ад казак да філасофскіх трактатаў. Аднак варта толькі ўключыць тэлевізар, каб пераканацца, што за апошнія 10-15 гадоў наш духоўны свет не стаў больш добрым. Менавіта таму мяне вельмі ўдзячна з'яўленне на Беларускім тэлебачанні праграмы "Жизнь как жизнь". Духоўны працэс павінен кіравацца з боку дзяржавы, яго гуманітарнымі інстытутамі, але найперш — сям'ёй. На канферэнцыі па пытаннях сучаснага стану рускай мовы, якая адбылася ў Віцебскім педуніверсітэце, прагучала думка пра тое, што трэба пераасэнсаваць устаноўку Л. Талстога пра "непротивление злу насиліем". Сёння пытанне павінна вырашацца больш катэгарычна — злу

неабходна супрацьстаяць сілай. Гэта справядліва і неабходна.

Праграма "Жизнь как жизнь" звяртаецца сапраўды да самага важнага, яе стваральнікі бачаць выгокі добра ў сям'і, у яе традыцыях — сумесных вандруёках на прыроду і прыгатаванні ўлюбёных страў. Напрыклад, у маёй сібірскай сям'і была традыцыя вечарамі чытаць дзецям казкі, апавяданні, апавесці з класічнай літаратуры. Да таго ж, тады выдаліся "Кнігі для хатняга чытання", кнігі-малюткі з байкамі І. Крылова, С. Міхалкова, К. Чукоўскага. Менавіта ў сям'і нараджаецца (ці не нараджаецца) многае. Меў рацыю нямецкі мыслер Макс Мюлер, які лічыў, што да выхавання дзяцей трэба падыходзіць як да нечага ў найвышэйшай ступені сур'эзнага, адказнага і высокага. Ці трэба тлумачыць, якое вялікае значэнне ў гэтым працэсе маюць кінафільмы, тэле- і радыёперадачы, мастацкая літаратура для дзяцей?

Георгій АНЧУГІН

Стваральная моц культуры

— Аляксандр Мікалаевіч, нека Канфуцый сказаў: “Не дай Божа жыць у час перамен”. І на самай справе, усе мы з’яўляемся сведкамі таго, як імкліва змяняюцца прырытэты. Рвуцца шматлікія ніткі, якія звязвалі нас з мінулым. Ці не азначае гэта, што надыходзіць нейкі “ледніковы перыяд”, заняпад у развіцці культуры?

— Свет культуры, кожны яе прадмет ці з’ява — вышкі намаганняў саміх людзей, якія былі скіраваны на ўдасканаленне, пераўтварэнне таго, што дадзена прыродай. Заўважым, што не ўсяка дзейнасць стварае культуру, а толькі тая, што скіравана менавіта на стварэнне, а не на разбурэнне.

Зрэшты, ёсць крытэрыі ацэнкі культуры. Яны выцякаюць з таго факта, што першаснай каштоўнасцю з’яўляецца чалавек. Таму ступень развіцця культуры вызначаецца адносінамі ў грамадстве да волі і годнасці чалавека, наяўнай магчымасцю для творчай самарэалізацыі чалавека як асобы.

У Пінску рэгулярна праводзяцца шматлікія конкурсы і агляды, якія ахоплваюць многія слаі нашага насельніцтва і дазваляюць цалкам рэалізаваць свае творчыя здольнасці ў многіх накірунках. Сталі традыцыйнымі конкурсы аўтарскай песні, літаратурны конкурс маладых паэтаў і празаікаў “Дэбют”, праходзяць з’яўляюцца туры абласных і рэспубліканскіх фестываляў, аб правядзенні якіх мы шырока інфармуем нашых гараджан. Акрамя таго, паспяхова рэалізавалася даўняя мара — створаны клуб па інтарэсах “Палескія майстры”, які аб’яднаў таленавітых майстроў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Многія з удзельнікаў гэтай суполкі прымалі ўдзел у фестывалі “Славянскі базар у Віцебску-2008”, Дні Беларускага пісьменства ў Барысаве, выставе народных рамёстваў у Палацы мастацтваў у Мінску і іншых. Многія навучэнцы школ мастацтваў горада былі ўдзельнікамі гэтых прэстыжных конкурсаў, як “Белазарскі акорд”, “Залатая пчола”, “Беларусь мая — песня”, конкурс імя Чайкоўскага, імя Манюшкі...

— Творчы шлях многіх вядомых літаратараў быў цесна звязаны з Пінскам і Піншчынай. Гэта Якуб Колас і Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, Уладзімір Караткевіч і Аляксандр Блок. І палеская ластаўка Яўгенія Янішчыц. Ды і апошнім

Любая з’ява ў Сусвеце — заўсёды сплаў супрацьлегласцяў, якія ўвесь час змагаюцца. Стваральнай сіле супрацьстаіць разбуральная.

Па суадносінах гэтых сіл у тым ці іншым грамадстве можна меркаваць і пра яго культурны ўзровень.

Пра значэнне культуры, пра яе месца ў грамадстве наш карэспандэнт гутарыць з начальнікам аддзела культуры Пінскага гарвыканкама Аляксандрам ЛУКАШЭНКАМ.

часам назіраецца значны ўсплёск актыўнасці пінскіх аўтараў — дзеяць пінчан былі прыняты ў Саюз пісьменнікаў Беларусі. Чым, на ваш погляд, гэта можна патлумачыць: нейкай незвычайнай аўрай тутэйшых мясцін ці, магчыма, выканаўчая ўлада аказвае падтрымку таленавітым землякам?

— Пінск і Пінскі раён на самай справе маюць некаторыя прыродныя і гістарычныя асаблівасці. У нас, напрыклад, заўсёды на некалькі градусаў цяплей, чым у суседніх раёнах. А паколькі ўсё ў прыродзе ўзаемязвязана, то, магчыма, што гэта анамалія садзейнічае і абуджэнню творчых здольнасцяў. А ў гістарычным аспекце — Пінск узнік на гандлёвым шляху “з варагаў у грэкі” і стаў своеасаблівым месцам зліцця многіх пльынуў самабытнай культуры.

Пінчукі — людзі здольныя. І сведчаннем таго — існаванне мноства творчых калектываў як у горадзе, так і раёне. Сярод іх — заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь ансамбль песні і танца “Палескія зоры”, гарадскі духавы аркестр, адзін са старэйшых танцавальных калектываў — народны ансамбль танца “Палессе”, гарадскі камерны аркестр. Хочацца адзначыць і той факт, што толькі на базе дзіцячых школ мастацтваў сёння на дастойным узроўні працуюць дзесяць калектываў з ганаровымі званнямі “народны” і “ўзорны”. Многія з іх былі ўдзельнікамі фестываляў “Акно на Восток” (Польшча), фальклору (Германія).

Пра ўвагу да творцаў і да таленавітых землякоў сведчыць ужо нават тое, што ў іх гонар называюць у нас вуліцы, бібліятэкі. У прыватнасці, Пінская раённая бібліятэка носіць

імя Яўгеніі Янішчыц, дзіцячая бібліятэка ў горадзе — імя Якуба Коласа. Ёсць на Піншчыне і музей Яўгеніі Янішчыц, як і музей Аляксандра Блока і Якуба Коласа.

Выканаўчая ўлада горада добра разумее, што да творчых асоб трэба ставіцца далікатна, ствараць ім пэўныя ўмовы для самаразвіцця. Вось і ў пазамінулым годзе, калі Пінск адзначаў 910-годдзе з дня заснавання, сумесна з часопісам “Нёман” былі пакладзены пачатак цікаваму мерапрыемству пад назвай “Пісьменнікі цэлаход”. Падчас прагулкі па Прыпяці і Піне, пісьменнікі мелі магчымасць весці зацікаўленае гутарку не толькі між сабой, але і з нашай моладдзю, мясцовымі жыхарамі. Магчыма, менавіта гэта мерапрыемства і дасць многім пісьменнікам новы творчы імпульс.

— Аляксандр Мікалаевіч, а пісьменнікі, іншыя дзеячы культуры ці дапамагаюць вам? Ці існуе ўзаемаразуменне, усведамленне агульнай мэты — росквіт роднага краю, роднай краіны?

— Несумненна, існуе. Напрыклад, у 2007 годзе гарадскі выканаўчы камітэт аб’явіў конкурс на лепшы праект гімна горада, што стала добрай ідэяй. У змаганне за права быць аўтарамі афіцыйнага гімна ўключыліся прафесійныя аўтары, у тым ліку і ўсім добра вядомыя Мікалай Лаўровіч і Міхаіл Палац, Анатоль Шушко і Барыс Салохін, Уладзімір Чухараў і многія іншыя. Але менавіта праект Алега Венгера і Валерыя Грышкаўца стаў тым самым гімнам, якім адкрываюцца многія афіцыйныя мерапрыемствы ў горадзе. А вось мастакі актыўна ўдзел прынялі ў распрацоўцы праекта сцяга горада. Дарэчы, распрацоўка і пад-

рыхтоўка падобных сімвалаў улады патрабуюць прафесійнасці не толькі ад іх аўтараў, але і ад людзей, якія вырашаюць лёс гэтых твораў. Заўважым, што па выніках конкурсу гімнаў і праекта “Песні нашага горада” былі выдадзены дыск, фінансаванне выпуску якога ўзяў на сябе гарвыканкам. Адным словам, паміж уладай і творчымі людзьмі існуе самая цесная сувязь, якая праяўляецца ў канкрэтных мерапрыемствах.

— У пятым стагоддзі да нашай эры Сакрат гневаўся: “Куды коціцца цяперашняя моладзь?”. Ды і сёння вельмі часта даводзіцца чуць нешта падобнае ад людзей сталага ўзросту. Што вы можаце сказаць пра моладзь Пінска?

— Сённяшняя моладзь не гэтка ўжо і дрэнная, як многія ўяўляюць. Наша моладзь нічым не горшая за тую, якая жыла раней. Мабыць, ініцыятывы менш ды альтруізму, але ў гэтым вінавата не моладзь — гэта праблема нашага часу. Што ж тычыцца непасрэдна маладых людзей, якія вучацца, працуюць, то ў некаторых пеленнях яны нават куды больш таленавітыя.

Многія з навучэнцаў Пінскіх дзіцячых школ мастацтваў з’яўляюцца стыпендыятамі Спецыяльнага фонду Прэзідэнта краіны па падтрымцы таленавітай моладзі, а прозвішчы каля 80 з іх занесены ў рэспубліканскі банк дадзеных таленавітай моладзі. І тая акалічнасць, што нашы юнацкія калектывы прадстаўляюць наш горад на шматлікіх фестывалях, конкурсах і іншых форумах рознага ўзросту, сведчыць пра тое, што з фармулёўкай аб “дрэннай моладзі” можна паспрачацца.

Гутарыў **Юрый САЛАНЕВІЧ**

Шосты год працуе загадчыцай бібліятэкі ў пасёлку Беліцк Рагачоўскага раёна Галіна Браніславаўна Аляксеева. Але за гэты час многае зрабіла для таго, каб мясцовая бібліятэка стала сапраўдным цэнтрам культуры ў населеным пункце, ініцыятарам і арганізатарам многіх масавых мерапрыемстваў.

Духоўны цэнтр пасёлка

Падвяджэннем сказанаму з’яўляецца хоць бы той факт, што з 514 жыхароў пасёлка больш як 400 чалавек з’яўляюцца чытачамі бібліятэкі. Да таго ж паслугамі яе карыстаюцца і жыхары суседняй вёскі Хімы.

— Сярод нашых чытачоў — цэлая сем’я, — распавядае Галіна Браніславаўна. — Вось, напрыклад, сям’я Генадзя і Анастасіі Іванчыкавых: яны і самі — актыўныя чытачы, і двое іх дзяцей-школьнікаў любяць кнігу. Рэгулярна чытаюць кнігі і часопісы сацыяльна-вытворчы Тамара Дзім’яненка і Алена Лагодзіч, сем’я Крутлікавых, Шаўцёвых, Патапавых. У школьнай бібліятэцы таксама ёсць кнігі, тым не менш, усе школьнікі — чытачы і пасялковай бібліятэкі.

Па словах загадчыцы бібліятэкі, найбольшай папулярнасцю ў чытачоў карыстаюцца творы Івана Шамякіна, Георгія Марчука, Івана Мележа, Васіля Быкава, Аляксандра Афіяроўскага. Не залежваюцца і літаратурна-мастацкія часопісы, што выходзяць у рэдакцыйна-выдавецкай установе “Літаратура і Мастацтва”, — “Полымя”, “Нёман”, “Маладосць”, “Всемирная литература”, чытачы цікавяцца навінкамі сучаснай беларускай і сусветнай літаратуры. А ўсяго фонд бібліятэкі налічвае больш як 13 тысяч друкаваных выданняў.

Трэба падкрэсліць, што Галіна Браніславаўна сама ў спецыяльна адведзены час бярэ кнігі і накіроўваецца на мясцовыя прамысловыя прадпрыемства, наведвае інвалідаў, састарэлых людзей, некаторых пенсіянераў, якія па стане здароўя самі не могуць прыйсці ў бібліятэку.

У кніжнай скарбніцы праходзяць шматлікія мерапрыемствы: літаратурныя вечары, прывечванні пісьменнікам-землякам, агляды новых кніг, афармляюцца кніжныя выстаўкі, у тым ліку штомесячна — да юбілейных дат беларускіх пісьменнікаў, а таксама “Мая мова”, “Чытайце беларускую літаратуру”, “У свеце казак”, “Да добра — праз кнігу” ды іншыя. Праводзяцца гутаркі, экскурсіі, пасяджэнні клуба па інтарэсах, папаўняюцца папкі з кніжна-часопіснымі і газетнымі публікацыямі, ажыццяўляецца дробны рамонт кніг.

А яшчэ Галіна Браніславаўна вядзе леташні пасёлка Беліцк, збірае ўспаміны старажылаў. Працуе ў цесным кантакце з мясцовым Саветам дэпутатаў і выканаўчым камітэтам, грамадскімі арганізацыямі, школай і дзіцячым садком. Бібліятэка заняла першае месца і атрымала дыплом першай ступені за ўдзел у раённым аглядзе-конкурсе “Бібліятэка — утульны дом”. Галіна Браніславаўна ўзнагароджана граматай Рагачоўскай цэнтралізаванай раённай сістэмы за актыўны ўдзел у грамадскім жыцці. Сапраўды, яна — актыўны грамадскі работнік: намеснік старшыні пасялковага выканкама, член камісіі па справах непаўналетніх пры выканкаме, член добраахвотнай дружыны і пярвічнай арганізацыі савета жанчын. І ўсёды працуе з поўнай аддачай сіл, робіць усё магчымае, каб жыццё ў родным пасёлку было цікавым і змястоўным.

Міхась КАВАЛЁЎ

Яднанне і любоў

Той нядзельны дзень выдаўся марозны і сонечны. Здаецца, радавалася сама прырода: усё спрыяла небу над Жодзіна і людзям на зямлі. З раніцы праваслаўны люд збіраўся ля царквы Божай Маці Збавіцельніцы. Адбылася служба, протаіерэй Аляксей Шынкевіч звярнуўся да паствы з цёплым і пранікнёнымі словамі. А затым вернікі пад царкоўны перазвон, з харугвамі і песнаспевамі рушылі да Палаца культуры Беларускага аўтамабільнага завода, затым да царквы Архістраціа Міхаіла, і зноў вярнуліся ў Палац культуры, дзе распачыналася адкрыццё духоўна-асветніцкай выстаўкі “Сям’я — яднанне і любоў”, арганізатарамі якой выступілі Выдавецтва Беларускага Экзархата, Беларуская Праваслаўная Царква і Жодзінскі гарвыканкам.

З прывітальным словам да прысутных звярнуўся старшыня Жодзінскага гарвыканкама Васіль Грышчанка. Архімандрэйт Аляксей Шынкевіч адзначыў грамадскую значнасць праваслаўных сямейных святаў. Пасля афіцыйнага адкрыцця выстаўкі і святочнага канцэрта гледачы наведалі саму выстаўку, на якой дэманстраваліся праваслаўная літаратура, іконы, культывыя прадметы, аўдыё- і відэадыскі, сувеніры. Тут жа ладзіўся і кірмаш мёду, а дзіцячая школа мастацтва Жодзіна прадставіла малюнк дзяцей на рэлігійную тэматыку.

Характэрна, што адкрыццё выстаўкі папярэднічаў — на працягу цэлага тыдня — цыкл разнастайных мерапрыемстваў сямейнай скіраванасці: конкурсы, акцыі для шматдзетных сем’яў, тэматычныя, духоўна-асветніцкія выстаўкі ў школах, бібліятэках і іншых установах горада. “Свята чыстага снегу” прайшло на лыжнай трасе, на старт выйшлі ўдзельнікі эстафетнай гонкі “Мама, тата, я — спартыўная сям’я”. У Жодзінскім тэрытарыяльным цэнтры сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва адбыўся псіха-

лагічны трэнінг для шматдзетных сем’яў “Формула любові”, які прывучаў да самастойных пошукаў пры вырашэнні сямейных праблем. Адраджэнне традыцыйных каштоўнасцей абмяркоўвалася ў Маладзёжным цэнтры, дзе прайшла лекцыя-гутарка на тэму “Беларускія вясельныя традыцыі”. Пазнавальна-інфармацыйная праграма “Вясёлка дарог” ў рамках сумеснай духоўна-асветніцкай праграмы МУС Беларусі і Беларускай Праваслаўнай Царквы “Сям’я, служым разам!” сабрала за “крутым сталом” сем’я супра-

цоўнікаў праваахоўных органаў Жодзіна. У гарадской бібліятэцы адбылася сустрэча з аўтарскім калектывам духоўна-асветніцкай газеты “Уваскрасенне”. Яе акалічнасць, што нашы юнацкія калектывы прадстаўляюць наш горад на шматлікіх фестывалях, конкурсах і іншых форумах рознага ўзросту, сведчыць пра тое, што з фармулёўкай аб “дрэннай моладзі” можна паспрачацца.

Гутарыў **Юрый САЛАНЕВІЧ**

“Мы часта любім паўтараць, — адзначыў на адкрыцці выстаўкі дырэктар Выдавецтва Беларускага Экзархата Уладзімір Грозай, — высокія словы: “Вера, Надзея, Любоў”. Гэтыя словы атрымліваюць рэальнае напаўненне і сэнс менавіта ў такіх мерапрыемствах, якія прайшлі ў Жодзіне. Моцная сям’я — гэта аснова ўсяго. І мы выступаем за тое, каб сямейная традыцыя, заснаваная на духоўнасці і на тысячагадовым вопыце беларускай сям’і, мацавалася. Хочацца спадзявацца, што праваслаўна-асветніцкія выстаўкі “Сям’я — яднанне і любоў”, знітанаваныя з шэрагам мерапрыемстваў сямейнай тэматыкі, пройдуць і ў іншых гарадах нашай рэспублікі”. Сапраўды, па словах протаіерэя Аляксея Шынкевіча, Жодзінскае праваслаўнае сямейнае свята — толькі першая ластаўка ў тых праграмах, якія будуць ажыццяўляцца Праваслаўнай Царквой сумесна з мясцовымі ўладамі.

Анатоль КУДАСЕВІЧ

«Кнігасховішча» — паняцце дзён мінулых...

Сярод прыярытэтаў у працы начальніка аддзела культуры Валожынскага райвыканкама Вікенція АДАМОВІЧА безумоўнымі з'яўляюцца — стварэнне належных умоў для развіцця бібліятэчнай сеткі раёна, забеспячэнне эфектыўнай працы ў межах культурнага абслугоўвання насельніцтва, развіццё самадзейнай мастацкай творчасці, зберажэнне культурна-гістарычнай спадчыны і...
Адным словам, спраў хапае. Якім жа быў для тутэйшых культасветработнікаў мінулы год? З гэтым пытаннем спецыяльны карэспандэнт штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» і звярнуўся да суразмоўцы.

дзеясці. Напрыклад, Адамоўская і Ракаўская сельскія бібліятэкі працуюць па краязнаўчай праграме «Спадчына» і «Вяртанне да вытокаў», Валожынская дзіцячая — па прававым выхаванні дзяцей і падлеткаў «Падлетак і час». Таксама былі распрацаваны метадычныя і бібліяграфічныя дапаможнікі для бібліятэкараў і карыстальнікаў: «Традыцыйная культура і дзеці», «Пяю цябе, мой край!», «Традыцыі і абнаўленне масавай работы». Да года здароўя быў падрыхтаваны анатаваны паказальнік «Мы — за здароўе».

Дарэчы, зусім невыпадкова на базе бібліятэк раёна ў верасні мінулага года быў праведзены абласны семінар па тэме «Арганізацыйна-метадычнае забеспячэнне інавацыйнай дзейнасці публічных бібліятэк».

— **Вікенціі Мікалаевіч, каб пераабсталяваць тую ці іншую бібліятэку ў сучасны інфармацыйны цэнтр неабходна мець камп'ютэры, інфармацыйную базу. Як складоваюцца абставіны ў гэтым накірунку?**

— На сённяшні дзень камп'ютэрызацыя ўстановаў культуры — гэта таксама для нас пэўны вопыт. Бібліятэкі раёна ўжо маюць 16 камп'ютэраў, што дазволіла палепшыць не толькі доступ наведвальнікаў да інфармацыі, але і пашырыць выдавецкую дзейнасць.

Імкнёмся шырэй укараняць у побыт чытачоў сучасныя тэхналогіі, пашыраць спектр аказання насельніцтву платных паслуг (дарэчы, у мінулым годзе пры плане 16 мільёнаў рублёў, бібліятэкамі раёна было аказана дадатковых платных паслуг на суму 18 мільёнаў рублёў), знаёміцца з працай іншых бібліятэчных сістэм вобласці і рэспублікі.

Разам з тым мы добра разумеем, што наперадзе яшчэ непацаты край работы: неабходна займацца пашырэннем аўтаматызаванай базы па краязнаўстве, добраўпарадкаваннем інтэр'еру бібліятэчных памяшканняў, праводзіць актыўную рэкламнаю і маркетынговую палітыку.

Гутарыў
 Валянцін КАРАЛЕЦКІ

раў усё часцей называюць не захавальнікамі і прапагандыстамі кнігі, а інфармацыйнымі спецыялістамі, вобразна кажучы, навігатарамі ў моры інфармацыі, якая колькасна падвойваецца праз кожныя тры гады.

— **Як вядома, аўтарытэт бібліятэк забяспечваецца багаццем і якасцю кніжных фондаў, а жыццядзейнасць саміх культасветустановаў залежыць ад таго, колькі сродкаў на культуру, выходзячы з разліку на душу насельніцтва, выдаткоўваецца і колькі з іх прыпадае на бібліятэкі. У сувязі з гэтым, Вікенціі Мікалаевіч, пытанне: наколькі абнавіўся кніжны фонд раёна ў мінулым годзе?**

— У адпаведнасці з даручэннем Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі штогод неабходна накіроўваць на камплектаванне бібліятэчных фондаў не менш як 15 працэнтаў ад сумы бюджэтнага фінансавання. Але ў мінулым годзе на камплектаванне бібліятэк раёна было выдзелена 16,3 працэнта ад бюджэтнага фінансавання (гэта, бадай, самы лепшы паказчык за ўсе апошнія гады). Культасветустановаў раёна атрымалі 6 тысяч экзэмпляраў кніг і 142 электронныя выданні. А ў сярэднім кожная бібліятэка — па 68 экзэмпляраў кніг новага паступлення, большая

частка з якіх, вядома ж, была накіравана на папаўненне бібліятэк горада Валожына і гарадскога пасёлка Івянец, цэнтральных сельскіх бібліятэк.

Цяпер, што тычыцца падпісі на перыядычныя выданні. На гэтыя мэты летась было выдзелена з бюджэту 93,9 мільёна рублёў. У сярэднім адзін сельскі філіял бібліятэчнай сістэмы на сённяшні дзень атрымлівае 12 назваў газет і 14 часопісаў.

Дарэчы, пасля «перабудовачнага» падзення і занядання бібліятэчнай сеткі краіны ў 90-я гады, літаральнага кніжнага голаду, колькасць паступленняў у бібліятэкі, у тым ліку і вясковыя, штогод узрастае. У прыватнасці, агульны фонд публічных бібліятэк у нашым раёне налічвае на сённяшні дзень звыш 276 тысяч экзэмпляраў кніг, з іх больш як 224 тысячы экзэмпляраў знаходзяцца ў карыстанні ў сельскіх бібліятэках. Летась, напрыклад, было выдадзена карыстальнікам амаль 342 тысячы дакументаў, а колькасць наведвальнікаў за мінулы год склала 135 тысяч чалавек. Адным словам, кнігадзябнасць на 1 чытача складае ў раёне 13 экзэмпляраў кніг, а на 1 жыхара прыпадае 8 экзэмпляраў рознапланавай літаратуры.

Як вядома, бібліятэка на пачатку XXI стагоддзя стала не толькі

кнігасховішчам, але і своеасаблівым «электронным архівам», месцам, дзе прадастаўляецца доступ да неабходнай інфармацыі як на традыцыйных носьбітах, так і ў электронным варыянце. Абслугоўванне адаленых карыстальнікаў у рэжыме «он-лайн», гэтак жа як і прадастаўленне інфармацыі з адаленых крыніц, становіцца ў нашых бібліятэках ужо жыццёвай неабходнасцю, нормай.

Дарэчы, з 2003 года ў аддзеле абслугоўвання чытачоў і інфармацыйнай цэнтральнай бібліятэкі дзейнічае публічны цэнтр прававой інфармацыі. Напрыклад, у мінулым годзе паслугамі цэнтра карысталіся 67 пастаянных наведвальнікаў. У стадыі распрацоўкі знаходзіцца электронная база даных «Краязнаўства Валожынскага раёна».

— **Значным стымулам для працы любога бібліятэкара з'яўляецца выяўленне і распаўсюджванне перадавога вопыту работы. Ці ёсць з каго браць прыклад у вашым раёне?**

— Пазітыўная тэндэнцыя ў развіцці бібліятэк раёна — работа па мэтавым праграмах. На працягу некалькіх апошніх гадоў намі распрацаваны адпаведныя дакументы, якія дапамагаюць культасветработнікам працаваць у розных накірунках бібліятэчнай

рыальную дапамогу па прычыне, напрыклад, хваробы. Час пакупіцца і пра прыстойныя ганарары за стварэнне літаратурных твораў.

Літаратарамі вобласці, а на ўліку ў Віцебскай пісьменніцкай арганізацыі 38 паэтаў і празаікаў, летась было выдадзена ў выдавецтвах «Мастацкая літаратура», «Беларусь», «Кнігазбор», у «Віцебскай абласной друкарні» 24 кнігі. Між тым, выдаць сёння кнігу паэзіі, прозы ці драматычнай даволі складана. Аўтары шукаюць фундатораў, просяць грошы ў сваякоў ды знаёмых, укладваюць у справу ўласныя зберажэнні. І творы ўсё ж з'яўляюцца на свет. Добра, калі ёсць кіраўнікі прадпрыемстваў ці камерцыйных фірм, з якімі літаратар знаходзіць паразуменне. Пісьменнікам трэба дапамагаць, і ў першую чаргу на дзяржаўным узроўні, — гучала з вуснаў практычна ўсіх удзельнікаў сходу, — вось толькі тады і з'явіцца цікавыя сацыяльна значныя творы.

Зрэшты, калі сапраўды сур'ёзна гаварыць пра новую літаратуру, пра таленавітыя творы, то пісаць іх трэба так, як з біблейскай дакладнасцю сфармуляваў яшчэ ў мінулым стагоддзі пісьменнік Антон Чэхаў: «Ново толькі то, што талентліва. Чо талентліва, то і нова». Ад сябе дадам: таленавітым можна назваць толькі той твор, які адпавядае часу і патрэбам людзей.

Валянцін БАРЫСЕВІЧ

Кніга — падзея. Для аўтара? Для грамадства!

У абласных аддзяленнях Саюза пісьменнікаў Беларусі адбываюцца справаздачныя пісьменніцкія сходы. Наш карэспандэнт прысутнічаў на такім сходзе ў Віцебску, адтуль прывёз шмат думак, разваг, назіранняў. Падаецца, што ўсё, што занатаваў наш карэспандэнт у Віцебску, будзе цікавым і для іншых абласных аддзяленняў СПБ: штосьці беларушча асаблівае, адметнае, а нешта — агульнае і набалелае.

Ёсць сярод творцаў Віцебшчыны нямаля таленавітых літаратараў. Вялікая работа абласным аддзяленнем СПБ праводзіцца па выхаванні і падтрымцы творчай моладзі. Плённа працуюць у гэтым накірунку літаратурныя аб'яднанні «Надзвіжне» ў Полацку, «Отражение» ў Оршы, «Крылья» ў Наваполацку, якімі кіруюць адпаведна Мікалай Балдоўскі, Георгій Нілаў, Галіна Сташкewіч. Мабыць таму і людна бывае ў кабінетах абласнога аддзялення СПБ, што месціцца на другім паверсе ў адным з будынкаў па вуліцы газеты «Правда», 18. Пачынаючы і маладзья аўтары прыходзяць сюды параіцца, абмеркаваць са старэйшымі сябрамі па пыры свае творы, атрымаць параду. Вольгтыя ж паэты і пісьменнікі ідуць, як кажучы, у народ: праводзяць літаратурныя вечары, прэзентацыі кніг.

Адным словам, не пустыюць чыгальныя залы бібліятэк, аўдыторыі універсітэта і гімназій, залы воінскіх часцей, гарадскіх і сельскіх дамоў культуры, абласной філармоніі, літаратурных музеяў і музеяў гісторыі і культуры вобласці. Паэтамі і празаікамі Тамарай Крас-

новай-Гусачэнкай, Маінай Бабарыкай, Барысам Беляжэнкам, Аленай Крыклівец, Фёдарам Палачанінам, Мікалаем Намесніковым, Мікалаем Балдоўскім і іншымі творцамі ладзяцца даволі цікавыя мерапрыемствы як у горадзе над Дзвіной, так і ў райцэнтрах і вёсках. У мінулым годзе, як прагучала ў справаздачным дакладзе старшыні абласнога аддзялення СПБ Тамары Красновай-Гусачэнкі, пісьменнікам абласной арганізацыі было праведзена ў студэнцкіх аўдыторыях і працоўных калектывах больш як 400 выступленняў. Дарэчы, пісьменніцкія творчыя дэсанты не абмяжоўваліся толькі вобласцю. Яны «высаджваліся» і ў суседніх з ёю рэгіёнах.

Прыстойна глядзяцца віцебскія паэты і пісьменнікі і на агульнабеларускім фоне. У мінулым годзе, напрыклад, лаўрэатамі Рэспубліканскага конкурсу на лепшы твор года ў намінацыі «Паэзія» за кнігу «Осень молодая» стала Тамара Краснова-Гусачэнка, а ў намінацыі «Проза» — з двухтомнік «Дождь под Рождество» і «Пистолет в чемодане» — пісьменнік Генадзь Пацыенка. Заахвочвальным дыпламам

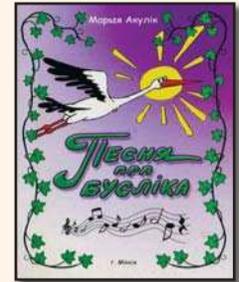
у намінацыі «Дзіцячая літаратура» была адзначана творчасць Маіны Бабарыкі — за кнігу «Как заболела и поправились телепередача».

Прыемна парадавалі і вынікі абласнога літаратурнага конкурсу на атрыманне прэміі імя Уладзіміра Караткевіча, дзе лаўрэатамі мінулага года ў адпаведных намінацыях сталі Надзея Салодкая за кнігу «Апошняя квадра», Фёдар Палачанін і Генадзь Пацыенка адпаведна за кнігі «Голас сумлення» і «Взрыв души», а Барыс Беляжэнка за кнігі апавяданняў і казак «Сны і дарогі» і «Волшебная мельница».

Старшыня пісьменніцкай арганізацыі Віцебскай вобласці Тамара Краснова-Гусачэнка лічыць прысуджэнне літаратурных прэміяў не самамэтай, а падзеяй, каб яшчэ раз нагадаць грамадскаму, моладзі і сталым чытачам аб існаванні цікавых твораў, аб значэнні літаратуры ў жыцці кожнага чалавека і грамадства ў цэлым.

Як вядома, літаратура старэе тады, калі падымае тыя сацыяльныя пытанні, якія ўжо не з'яўляюцца актуальнымі. На вялікі жаль, сёння

Цяпло хаткі з пяці акенцаў

Нашмат прасцей ісці да сваёй мэты, калі побач ёсць тыя, хто цябе не толькі разумее і падтрымлівае, але і дапамагае добрым прыкладам, а то і каштоўнай парадай. Гэта тычыцца як дзяцей, так і дарослых. І ніхто не стане спрацаца, што для кожнага вельмі шмат значыць яго першы настаўнік. Як у школе, так і ў прафесіі. Марыя Акулік пашанцавала. У яе мары стаць журналістам дарадцамі былі як бацькі і першая настаўніца, так і рэдактары дзіцячага часопіса «Вясёлка» Уладзімір Ліпскі ды газеты «Зорька» Людміла Грамовіч.

Да слова, я таксама пачынала з гэтай газеты, і Людміла Мікалаеўна добрым словам заўсёды падтрымлівала мяне, падбадзёрвала, давала веру ў тое, што ўсё атрымаецца.

Утрапёную, шчырую, поўную верай у сябе і сваіх блізкіх душу мае Марыя Акулік, аўтарка кнігі «Песня пра Бусліка». Гэта своеасаблівы «збор сачыненняў», плады творчых спробаў за дзесяць школьных гадоў: дзённік, вершы, нататкі і нават... экалагічны праект. «...не без боязі я ўзялася складаць гэтую кнігу», — прызнаецца Марыя і дзеліцца з намі сваімі думкамі-перажываннямі: «...кожная кніга, перш за ўсё змястоўная і цікавая, уяўляецца мне чароўным казачным палацам, у якім расчыненыя насцеж дзверы, вокны, а над страхой віецца ў блакітнае неба светлы дымок... І я доўга сумнявалася: а ці не рана мне брацца за будоўлю?» Нягледзячы на ўсе сумнівы, будоўля паспяхова скончаная, кніга пабачыла свет. У аўтаркі атрымалася хаціна з пяці акенцаў.

«Акенца першае. Мой сэрца. Старонкі дзённіка».

Першыя старонкі Машынага дзённіка былі надрукаваныя ў часопісе «Вясёлка», што, несумніўна, падбадзёрвала маладую пісьменніцу. І яна працягнула запісваць свае ўспаміны, уражанні, забаўныя здарэнні з жыцця. Бачна, што дзяўчына з самых юных гадоў вучыцца не проста сузіраць навакольнае жыццё, але супастаўляць, аналізаваць. Рассунуўшы фіранкі, можна ўбачыць вялікае імкненне гаспадыні хацінкі авалодаць родным словам, выпрадаваць уласны адметны стыль. Акрамя беларускай, Марыя карыстаецца і рускай мовай.

«Акенца другое: вучуся пісаць вершы...» За фіранкамі, што прыкрываюць гэтае акенца ад гарачых сонечных промяняў, не проста падборка вершаў маладой паэтцы, а расповед пра гісторыю напісання кожнай вершаванай спробы. На мой погляд, гэта правільны крок: дзіцячыя вершы заўсёды заснаваны на пэўных жыццёвых гісторыях, хутчэй нават, здарэннях. Не ведаючы іх, цяжка расчытаць творы: яны застаюцца да канца зразумелымі толькі іх маладому аўтару.

«Акенца трэцяе: малітва». За аканіцамі — сачыненне Машы для конкурсу «Слова ў абарону дзяцінства», а таксама падарыны расповед пра сваіх родных. У сачыненні Маша паказала свой непа-дзіцячы сур'езны погляд на праблемы дзяцінства. З нататак пра родных Машы даведваемся, што шмат хто з іх настаўнічаў: і пра дзядзю Андрэя Акуліка, і дзядуля Кастусь Акулік, і цётка Яўгенія... Ды й бацька Марыі выкладае на факультэце журналістыкі. Зразумела, адкуль у Машы такое чуйнае сэрца, такая шчырая любоў да зямлі і людзей, да жывёл і птушак, да дрэў і кветак... Цяга да журналістыкі таксама лёгка глумачыцца: акрамя таго, што бацька Аляксандр Канстанцінавіч — заслужаны журналіст Беларускага саюза журналістаў, яшчэ й дзядуля Пётр Андрэевіч Суткаленка восемнаццаць гадоў быў загадчыкам аддзела ў «Советской Белоруссии», з'яўляецца заслужаным работнікам культуры Беларусі. Разважаючы пра будучую прафесію, Марыя Акулік піша: «За кожным радком — творчыя намаганні, а яшчэ

— жаданне і ўменне бачыць і чуць навакольны свет, разумець людзей, іх праблемы і клопаты».

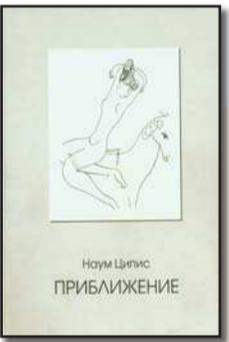
Гэтае жаданне з поўнай сілай праяўляецца ў наступным, чацвёртым, акенцы «Зямля — мой дом». У ім — элагічны праект па добраўпарадкаванні Севастопальскага парку сталіцы. Яна змяшчае статыстыку: канкрэтныя дадзеныя па размяшчэнні паркавай зоны, дакладныя лічбы колькасці кустарнікаў, дрэў, аб'ёмы забруджвання паветра, хімічны склад шкодных для здароўя газаў... Таксама аўтарка праводзіць бліц-апытанку жыхароў прылягаючых да парку раёнаў. Усё гэта паказвае сур'езны падыход Марыі Акулік да журналісцкай працы. Да слова, прапановы Марыі разглядалі спецыялісты Мінскага гарадскога камітэта прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя і вырашылі, што многія з іх могуць быць рэалізаваны на практыцы.

«Акенца пятае. Экслібрыс» — гэта роздум аўтаркі над кнігай Янкі Сіпакова «Зялёны лісток на планеце Зямля», гутарка з пісьменнікам, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі Уладзімірам Ліпскім і народнай артысткай Беларусі Марыяй Захарэвіч з нагоды выхаду кнігі «Нарачанская Чайка», у якой пісьменнік паказаў жыццё і творчасць чараўніцы Купалаўскай сізны. Таксама з гэтага акенца гучаць вершаваныя радкі пра птушак і ліецца «Песня пра Бусліка», музыка для якіх напісалі адразу два кампазітары: Аляксандр Зуеў і Эдуард Зарыцкі.

А сама Марыя Акулік выбар зрабіла. Думаю, ён быў закладзены ў ёй генетычна. З малаком маці яна ўвабрала ў сябе найлепшыя якасці: любоў да Радзімы, да братоў нашых меншых, да літаратуры, творчасці і ўсяго сапраўднага.

Ася ПАПЛАЎСКАЯ

Набліжэнне да мары

Навум Цыпіс ставіцца да свайго чытача з надзвычайнай павагай, не перагружае яго ні эмоцыямі, ні лішняй інфармацыяй. Ён не разлічвае самаўпэўнена на яго ўвагу, ён проста памятае, што піша не толькі для сябе, а таму павінен кожную думку, кожнае слова, дарагія самому, «выяраць» на цікавасць для іншых. Дыялог з чытачом адчуваецца з першых старонак кнігі выбранага «Прыбліжэнне». Як і тое, што літаратура для Н. Цыпіса — гэта нешта нашмат большае за магчымасць выславіцца, выявіць сябе і сказаць слова ўдзячнасці таму асяроддзю, якое яго выхавала.

гледзець нешта адметнае, характэрнае, паказальнае і змагчы гэта перадаць так, каб яно не страціла сваёй адметнасці і яркасці. Менавіта таму прачытанае на старонках кнігі «Прыбліжэнне» застаецца ў памяці надоўга.

Уся апавядальная канва пераплецёная гумарам. Аўтар любіць і пакпіць, і нязлосна пасмяяцца, таму кніга чытаецца лёгка нават там, дзе не заўсёды ёсць месца смеху. Але гэта смех не дзеля забавы, гэта смех як філасофія ўспрымання жыцця, пераадолення бяды. Нездарма ў кожным творы Н. Цыпіса адчуваецца шчырая любоў да людзей і вера ў іх лепшыя якасці, нягледзячы на цяжар асабіста перажытай людскай няўдзячнасці, абьякавасці і подласці.

Нельга не сказаць колькі слоў і пра аповесць «Ходят коні» з цыкла «Песні о любви». Н.Цыпіс звярнуўся да легендарнай постаці княгіні Рагнеды і стварыў гісторыю супярэчлівага, пакутлівага, але моцнага і непераможнага каханна паміж ёй і князем Уладзімірам. Шчыра кажучы, падчас чытання гэтага твора і ў мяне ўзніклі супярэчлівыя ўражанні, звязаныя, праўда, не з асэнсаваннем пачуццяў галоўных герояў. З аднаго боку, твор напісаны захапляльна і ўражальна, з другога, надта ж цяжкую памяць пакінуў па сабе ў беларускай гісторыі Уладзімір Красна

Сонейка, а таму імкненне пісьменніка апэтызаваць каханне Рагнеды да Уладзіміра выклікае ўнутраны, напай-усвядомлены пратэст. Не выклікае ж сумненняў адно — тое, што для пісьменніка няма і не можа быць неадыхальна-кальных тэм і неаспрэчных стэрэатыпаў.

Кніга «Прыбліжэнне» пачынаецца аўтабіяграфічнай аповесцю «Спасяючий спасется», дзе пісьменнік распавядае пра складаную аперацыю на сэрцы, якую яму давалося перажыць... Чытаючы творы, напісаныя Н.Цыпісам, думаеш пра тое, што выжыў ён не толькі дзякуючы высокаму прафесійнаму майстэрству нямецкіх кардыёхірургаў, але і дзякуючы сваёй уласнай любові да жыцця. Любові моцнай, шчырай і чыстай. Не ў банальным фізічна-біялагічным разуменні. У кожным радку, напісаным гэтым пісьменнікам, адчуваецца прага насычаць свой духоўны свет водарамі, патаемнымі сэнсамі, загадкамі Жыцця. І разам з тым — спазнаваць яго ва ўсіх адценнях, не прыхарошваючы, не ідэалізуючы. З разуменнем таго, што не бывае шчасця ўсеагульнага. З верай у тое, што кожны можа наблізіцца да здзяйснення сваёй заповітнай мары.

Жанна КАПУСТА

Кніжная паліца

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшла з друку кніга вядомай літаратуразнаўцы Таццяны ШАНІСІНАЙ «Міфалогія і беларуская літаратура». Кніга створана на аснове факультатывага школьнага курса, але з разлікам на больш шырокую аўдыторыю. У ёй канцэптуальна і шматпланова даследуецца праяўленне ў нашай класічнай літаратуры міфапаэтычнага мыслення. Сімбіёз навуковасці і мастацкай інтэрпрэтацыі робіць гэтую кнігу не толькі навуковым дапаможнікам, але і займальным культуралагічным эсэ з выкарыстаннем багатага матэрыялу ў галіне філалогіі.

У РВУ «Літаратура і Мастацтва» выйшла кніга апавесцей і апавяданняў вядомага пісьменніка АНАТОЛЯ КАЗЛОВА «Горад у нябёсах». Як напісана ў анатацыі, «творы празаіка створаны на няпростым і супярэчлівым сённяшнім жыццёвым матэрыяле, дзе рэальнае, існае спалучаецца са спрадвечным фальклорна-міфалагічным». У цэнтры ўвагі аўтара — моладзь са сваімі праблемамі: пошукамі, часам цяжкімі і пакутлівымі, свайго месца ў дні сённяшнім. Пласты містычнага і рэальнага ствараюць непаўторны каларыт пісьма празаіка».

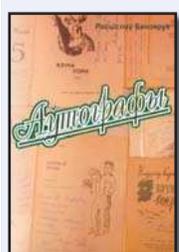

У Гомелі выйшаў чарговы зборнік вершаў ЛІДЗІАНЫ (Лідзіі Возісавай) «Эхо небес» (гэтым разам на рускай мове). Ёсць таксама беларускамоўныя вершы аўтара, перакладзеныя на мову суседняга народа. «Любоў, сувязь з высокім і прыродай, пачуццё далучанасці да крыніц духоўнасці — пра ўсё гэта шчыра і малітоўна паэтычна споведзь ЛідзіАны», — пазначана ў анатацыі зборніка.

Прадмову напісала Вера Генаш.

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» ў серыі «Беларуская проза XXI стагоддзя» пабачыла свет кніга вядомага пісьменніка АНДРЭЯ ФЕДАРЭНКІ «Нічые». У кнігу ўвайшлі лепшыя мастацкія творы аўтара, напісаныя цягам апошніх гадоў. Сярод іх такія шырока вядомыя як «Аповесці «Вёска», «Нічые» і роман «Рэвізія».

У берасцейскім выдавецтве «Альтэрнатыва» выйшла ў свет кніга Расціслава БЕНЗЕРУКА «Аўтаграфы». Гэта кніга пра цікавых пісьменнікаў і паэтаў, з якімі давалося сустракацца таленавітаму аўтару з Жабінкі. Сярод іх такія вядомыя літаратары, як В. Быкаў, Я. Брыль, У. Караткевіч, У. Калеснік, М. Купрэў, Н. Мацяш, В. Сахарчук, А. Каско, Л. Дранько-Майсюк ды іншыя. Адмысловае выданне ілюстраванае шматлікімі рэдкімі фотадымкамі.

Цудоўная «рыбалка» з вясёлым Несцеркам

І на нова верыцца
Ў цёмнай цішыні,
Што здалёку вернуцца
Сонечныя дні.

Несцерка, Несцерка,
Узнімі настрой!
Несцерка, Несцерка,
Патанцуй са мною!

Днямі паэту Уладзіміру Мазго споўнілася 50 гадоў. Ён адзін з самых цікавых сучасных дзіцячых паэтаў. Пра яго творчасць наступныя развагі.

Жыў у сажалцы
Карась,
Што любіў
Зарыцца ў гразь.

І за гэта
Карась
Усе празвалі:
Парася.

Як зарыўся
Ён паг корч —
Дзень зрабіўся
Быццам ноч.

Думаў:
"Гэта чарвячок",
А схпіў у рот —
Кручок.

Так злавiлі
Карася,
І гісторыя —
Уся.

Падтэкст у вершы зразумелы, бо не толькі карась любіць гразь — у глей і жвір пры першай нагодзе шпыоцца і карп, і лiнь, і язь. Хай адно юныя чытачы не падумаюць, што менавіта гэта іх аўтар мае на ўвазе. Досціпы ў кнізе "Цуда-вуда" бяскрыўдныя, павучанні — нязмушаныя і карысныя. Зрэшты, інакш і не атрымліваецца ў здатнага на выдумку Несцерка, а менавіта ў яго вобразе пры чытанні і ўяўляецца нейкі апасродкаваны, зборны герой вершаў, пацешак, казак Уладзіміра Мазго. Гукапіс радка ў гэтага запатрабаванага дзіцячага паэта надзвычай пластычны, усе персанажы — у пастаянным руху, актыўныя, не-

паседлівыя. "Вось пацеха, дык пацеха: развязаўся мех са смехам, і па вуліцы пабег незвычайна гучны смех". Слухаючы ці чытаючы творы Ул. Мазго, дзеці вучацца любіць родны край, прыроду, зямлю, на якой жылі, векалі продкі, а цяпер жывуць іх бацькі. Зноў жа, мова вершаў паэтычная, каларытная, вобразная, у ёй, бывае, ажно цесна ад метафар і каламбураў. Напрыклад, маленькую Олю хлопчык Пеця просіць "намаляваць яму вецер"; цэлы вечар у лесе "ваверкі лущаць зоркі, як арэхі", ды ўжо сапраўдным даведнікам для малых грыбнікоў можа стаць арыгінальны верш "Грыбныя хованкі", напісаны як выдатная дзіцячая лічылка: "Раз, два, тры, чатыры пяць! Я іду грыбы шукаць!" А якія грыбы! Баравікі, чырвонагаловікі, абабкі, лісіцы. І колькі іх! За адзін раз — поўны кош. Калі хто і не ведаў, дзе растуць баравікі ці тыя ж падбаравікі, то цяпер будзе ведаць.

Канечне, даваць дзецям карысную і павучальную інфармацыю ці не самая важная задача кожнага сучаснага дзіцячага творцы. Чытачам кнігі "Цуда-вуда" ў гэтым сэнсе дужа пашанцавала. Разам з аўтарам, шчодрым на фантазію, дзеці наведваюць лясную аптэку, дзе, як і ў людзей, лечаць спагада і ласка, "а ваўчыная варожасць анідзе не дапаможа". Потым пабываюць у Афрыцы, куды іх пакліча жоўты, самотны без сяброў, папугай; на караблі ката Васіля заплывуць нават на Бермуды, дзе мараходаў чакаюць незвычайныя прыгоды і сустрэчы. Ды як добра не было б сябрам у падарожжы, а дома, на сваёй радзіме, усё ж лепш: тут і сонца ярчэй свеціць, і дажджы ласкавейшыя, і рыбалка самая сапраўдная. Вось, да прыкладу, жыў маленькі мядзведзік Міхалка, і была ў яго сажалка, і "захапляўся мядзведзік рыбалкай". Трэба сказаць, лавіць рыбу ён яшчэ не ўмеў, таму і клеўу добрага не было, спрабаваў лавіць і на сваю, і на татаву, і на маміну вуды, пакуль не зразумеў галоўнае:

Больш цярпення,
Больш старання —
І шчаслівы міг
Настане...

І — вось гзіва! —
Узлятае
Ўгору рыбка
Залатая...
Цуга-вуга!
А іначай —
Назваецца
Угачы...

Як бы там ні было, а мядзведзік Міхалка правільна зразумеў, што толькі з працай і потам прыходзіць сапраўдная радасць, і цяпер ён здатны на многія іншыя добрыя справы і ўчынкi. Гэта вам не шалапут кот, які, выбегшы на каток, "не ўтрымаўся на каньках" і за сваю самаўпэўненасць зарабіў шайбу "прама ў рагок". Так яму і трэба, цэлыпуку! Хігры і дасціпны Несцерка між тым часу марна не губляў: паглядзеў на іскрысты зорапад, на Вялікую Мядзведзіцу, пабываў на аўташоу для малышоў, дзе "абсердэсы" і "таёты" набіраюць абароты", а ў з "Б" класе паслухаў "прыколы ад Міколы", які здольны расмяшыць нават злоснага бульдога. Жарты юнага артыста так спадабаліся няўрымсліваму хітруну, што ён як мага хутчэй пабег разгадаваць "кілаграм анаграм" і "шмат шарад" з Загадкавай азбукі, як тое і абяцаў нам Уладзімір Мазго на пачатку сваёй дзівоснай кнігі. Вось да прыкладу: "Ён уцёк ад рыбака, ён уцёк ад шчупака, і жыве за іх не горш у рацэ калячы..." "Ёрш!" — адразу выгукнуў Несцерка. Што яму — бывалы, вопытны, розныя панюў і падпанкаў вакол пальца абвядзе, а тут каб анаграму не разгадаў! "Часам кашу, часам суп варыць мама з белых круп. Прачытай наадварот — просіцца ў бутэрброд". Нашаму дасціпнаму герою наогул падабаюцца складаныя шарады, анаграмы. "Гэта ж рыс і сыр!" — умоманг загадваецца ён. Самі бачыце, што цяжкія загадкі Несцерка лупчыць, не раўнуючы, як вавёрка арэшкі грызе. А яшчэ ён дужа любіць спяваць. Асабліва, песеньку пра сябе — пра вясёлага Несцерку. Такая песня, побач з многімі іншымі, напісанымі Уладзімірам Мазго, таксама ёсць у кнізе "Цуда-вуда".

Вяслоці ветрыкам
Сумнаю парой
Завітае Несцерка —
Казачны герой.

Цяжка сказаць, як водзіць дзіцячыя карагоды ўсім вядомы фальклорны персанаж, але тое, што ён добра спявае, дык гэта неаспрэчны факт. У кнізе асобным раздзелам невыпадкова змешчаны песні беларускіх кампазітараў на вершы Уладзіміра Мазго, і сярод іх такія папулярныя, як "Белы буслік", "Чараўніца-ёлка", "Кальханка". Хто песні гэтыя слухаў, абавязкова пацвердзіць: усе яны вызначаюцца арганічным зліццём таленавітай музыкі і чароўнага слова, таму часта і выконваюцца ў школьнай мастацкай самадзейнасці.

Дзіцячая фантазія здольная на самыя казачныя прыдумкі, толькі не ўсе дзеці становяцца потым паэтамі. Уладзімір Мазго стаў. Яго памяць захавала незабыўныя ўражанні дзяцінства, калі адным з любімых заняткаў была рыбалка. "Лезь толькі займаўся ранака, спяшаўся на рэчку, любіў глядзець, як узыходзіць сонца, прыветна ўсміхаючыся ўсяму навакол'ю. Зачароўвала ціша, калі сядзеў з вудай на беразе любай яго дзіцячаму сэрцу Зальвянкі. Здаралася, што на кручок вуды траплялі... радкі новага верша. Увечары і ноччу ў захапленні глядзеў на зоркі, на неба, фантазіраваў. Уражанні дзяцінства паэт збярог, таму творы яго сугучныя дзіцячаму сэрцу", — вось так вобразна, шчыра, спрабуючы намацаць вытокі як дарослай, так і дзіцячай пазіі Уладзіміра Мазго зазначыла ягоная былая выкладчыца з філфака БДУ, кандыдат філалагічных навук Маргарыта Яфімава ў артыкуле "Тут ява з казкаю мяжуе", які яшчэ ў 2004 годзе быў надрукаваны ў часопісе "Пачатковая школа".

Назва кнігі вядомага дзіцячага паэта Уладзіміра Мазго "Цуда-вуда" — чыста сімвалічная. Аднак вуда гэтая дужа ўловістая, і "рыбалка" на ўлонні прыроды разам з вясёлым персанажам беларускіх казак Несцеркам атрымалася надзіва багатай і прыемнай для душы. Трэба толькі дадаць, што цудоўнымі малюнкамі вершы аздобіла мастачка Таццяна Берзенская, а ўвогуле такі шчыроўны падарунак дзецям зрабіла выдавецтва "Мастацкая літаратура", чые кнігі для дзіцей апошнім часам па якасці ніяк не саступаюць еўрапейскім стандартам.

Віктар ГАРДЗЕЙ

Глыбіня сапраўднага таленту

А. Мельнікава — аўтар шматлікіх літаратурных артыкулаў, рэцэнзій — творчая асоба з зайздроснай амплітудай тэматычных зацікаўленняў і значным навуковым патэнцыялам. Манаграфічныя даследаванні "Беларуская літаратура XX стагоддзя ў еўрапейскім тэкстэ" (2007) і "Паэтыка твораў Кузьмы Чорнага" (2008), што з'явіліся адно за другім, — аргументавана важкі доказ таго.

І ўсё ж варта сказаць, што з абедзвюх работ больш цэласным характарам, прадуманасцю асноўных палажэнняў і вынашэнасцю іх тэкстуальнага выкладу вылучаецца якраз другая кніга. Гэтаму проста знайсці тлумачэнне. Так сталася, што з лёгкай рукі свайго навуковага кіраўніка, народнага пісьменніка Беларусі, доктара філалагічных навук І. Я. Навуменкі А. М. Мельнікава з часоў аспіранцтва захапілася прозаі аднаго з непаўторных айчынных празаікаў Кузьмы Чорнага.

Веліч мастакоў такога ўзроўню заключаецца ў тым, што іх роля і ўплыў на чалавека, грамадства, наогул на культуру не абмяжоўваецца сваім часам. Сапраўдны талент заўжды па-за ўсялякімі межамі. Акрамя таго, кожная эпоха знаходзіць у некалі напісаным новым змест, нешта яшчэ не прамоўленае, не адшуканае раней. У дадатак да гэтага шматтадовы і самаахвотны палон творчасці мастака сусветнага маштабу не можа не спрыяць духоўнаму росту,

раскрыццю прафесійных граней самога даследчыка. Няцяжка заўважыць, што тое адбывалася з кожным, хто далучаўся да прозы Кузьмы Чорнага. А сярод іх — А. Барбарка, А. Адамовіч, І. Чыгрын, М. Тычына, Л. Корань і многія іншыя.

Ухвальна, што А. Мельнікава, аддаючы належную ўвагу працам папярэднікаў і сучаснікаў, не хаваючы шчырага здзіўлення перад вартасцю і ёмістасцю працягання тэкстаў пісьменніка агульнапрызнанымі сэння літаратуразнаўчымі аўтарызмамі, але і не адмаўляючыся ад уласнай пазіцыі, здолела па-свойму прамовіць сваё слова пра свайго аўтара. Пры гэтым пры разглядзе паэтыкі твораў Кузьмы Чорнага, пры назіраннях над яго светапоглядам і зрухамі ў творчым метадзе і мастацкай сістэме даследчыца непасрэдна ўлічвае іх суадноснасць з філасофскімі кірункамі эпохі, трымае ў полі зроку ўвесь тагачасны культуралагічны кантэкст, вылучаючы праз іх такія адметныя адзнакі беларускага пісьменства, як сінтэз

у ім эпічнага і лірычнага, скандэсанаванасць думкі і пачуцця, увасабленне ў няспешна-раздумнай манеры пісьма міласэрнасці, іншых маральных каштоўнасцей, "узаема-працікненне жыццёвага і духоўнага".

Пры спасціжэнні глыбін мастакоўскай індывідуальнасці і змештава-фармальных асаблівасцей прозы класіка аўтар манаграфіі мэтакіравана засяроджваецца на асэнсаванні шматлікіх перыпетыяў Беларускага Шляху, няпростым працэсе росту самаўсведамлення беларуса, свярджэнні ім сябе суб'ектам гісторыі. Якраз сістэмна-цэласны ахоп сацыяльна-грамадскіх і літаратурна-эстэтычных з'яў у іх гістарычнай праекцыі праз назіранні над творчасцю Кузьмы Чорнага дазволілі А. Мельнікавай акрэсліць адметнасці фарміравання нацыянальнага літаратурнага стылю, спецыфіку станаўлення ў айчынным прыгожым пісьменстве філасофскай і інтэлектуальнай прозы.

Асабліва разгорнута працягваюцца ёю творы беларускага празаіка ў філасоф-

ска-светапогляднай і паэтычнай сістэмах рэалізму, інтуітывізму, імпрэсінізму, іншых мадэрнісцкіх плыняў і іх сінкрэтычных праў праз зварот да перакананняў А. Бергсона, праз назіранні над тэкстамі Л. Талстога, Ф. Дастаеўскага, М. Пруста, У. Філдзінга, К. Гамсуна, пераасэнсаванне іх прычыншпашпашспасціжэння таямніц светабудовы і чалавека ў ёй.

Зрэшты, у некаторых выпадках А. Мельнікава, аб'ектыўна адштурхоўваючыся ад, безумоўна, уласцівага К. Чорнаму інтарэсу да эстэтычнага вопыту іншых літаратур, не можа не ўлічваць перавагу нацыянальнай спецыфікі, традыцыйнай дамінанты як ва ўсім нашым слоўным мастацтве, так і ў пераарыздэнай па самабытнасці прозе філосафа ад зямлі Кузьмы Чорнага. А таму даследчыца вымушана час ад часу рабіць агаворкі, прызнаваць пэўную ўмоўнасць асобных з прыведзеных ёю літаратурных і культуралагічных паралеляў, канстатаваць аўтаномнасць пошукаў К. Чорнага. Нельга не сказаць і пра тое, што асобныя свярджэнні ў манаграфіі А. Мельнікавай, найперш самастойныя, інтуітыўна азораныя і ніяк не звязаныя з так уедліва замацаванай у нашай навуковай практыцы абавязковай звычайка спасылка на меркаванні прызнаных літаратуразнаўчых аўтарытэтаў, патрабуюць больш разгорнутага асвятлення.

Вольга ШЫНКАРЭНКА

У кожнага ёсць свой Парыж...

Лёля БАГДАНОВІЧ

Маміны вёсны

Ля хаты згорблены кіёчак.
У хаце стомленая мама.
Калісь не дасыпала ночак.
Не спіцца ў зараз ёй таксама.
Даўно ўжо грэнна бачаць вочы,
Зусім не слухаюцца ногі.
Ды ўсё рабіць сама шчэ хоча
І не чакае дапамогі.
Але — не можа... Нават плача —
Старое — нібыта малое.
У маладосці ўсё іначай,
У старасці зусім не тое.
А мне не верыцца ў дагэтуль,
Што вёсны маміны мінулі.
І толькі здымкаў і партрэтаў
Гады-зладзеі не кранулі.
У чаравічках на абцасах,
Сукенка модная заўсёды...
Не падаеца памяць часу.
І я з ім не шукаю згоды.

Святочны ранак

І бяду тваю адчуе,
І заўсёды пашкадуе
Мама.
Крыўды ўсе твае даруе
І на лепшы шлях скіруе
Мама.
Калі холадна, сагрэе,
Дасць прытулак і надзею
Мама.
Зазірні ж у яе вочы,
Няхай будзе ёй святочным
ранак...

Зоя КАЛКОЎСКАЯ

Роднаму слову

Я хачу, каб ты жыло,
маё харошае,
трапяткое,
мужнае,
і сціплае...
Ведаю, што не куплю
цябе за грошы я,
шапаткое,
мудрае
і мілае.
Я хачу, каб выспела ты,
гожае,
у душы маёй
прывабнай песняю,
каб мелодыя плыла
прыгожая
і гаіла далеч
думкай весняю.

І ўсё звычайнае
здаецца незвычайным,
калі душа
на крылах прыгажосці
спяшаецца
да шчасця ў госці.

Пра сапраўднае
каханне
не крычаць
на кожным
скрыжаванні.
Пра чароўнае
спатканне
не маўчаць
у распачным
чаканні.

Надзея ПАРЧУК

Пасля ростані

Ізноў я тут: вітаюся з Рагзімаю,
Хмялею зноў ад спелых васількоў,
А нада мною неба ясна-сіня
Звініць раздольнай песняй жаўрукоў.

Фота Віктара Кавалёва

Няма мілей прыволя залацістага
І гаражэй за поля светлыню,
Я шум гаёў і росы серабрыстыя
Здаецца, чую, бачу ўпершыню.

Бы першы раз гляджу ў нябёсы сінія...
Сваёй душы шапчу: запамінай
Красу зямлі і спевы ў высях дзіўных
У сябе ўбірай і ўсюды праслаўляй.

...Пльвуць аблогі белымі палотнамі,
Нястомна сонца шчограе гарыць —
Старанна спеліць
пронямі пяшчотнымі
Маёй зямлі багатыя дары.

Трыялет

Не шкадуць прыгожых слоў —
Ні сябрам, ні знаёмым людзям.
І у святы, і ў кожны будзень
Не шкадуць прыгожых слоў.

Гаварыце іх зноў і зноў —
Іх замнога ніколі не будзе.
Не шкадуць прыгожых слоў —
Ні сябрам, ні знаёмым людзям.

Наталля САЛАЎЁВА

Вяртанне ў сон прыгажосці,
Чароўнай узнёслай вясны,
Цнатлівай, святой маладосці,
У гоман, у шчэбет лясны.
Вяртанне да музыкі лёсу,
Да лепшых казак быцця,
Да песень — паганяў нябёсаў,
Да вершаў — надзеі жыцця!

У кожнага ёсць свой Парыж,
Сваё каханне і маленне,
Не кожнаму даецца крыж,
Як дар — чароўнае натхненне.

Каму ж даў Бог святарны дар —
Сваё вялікае натхненне,
У тых астатняе забраў —
Сям'ю, каханне і маленне.

Клаўдзія ДУБОВІК

Ты — вечар,
Самы непаўторны.
Цярністы шлях
Адвечны мой.
Ты — песня,
Верш мой
Самы зорны,
Заўжды ты мой,
Але не мой...

Ты — ранак,
Восеньскі, самотны,
Ты — покліч
З неба журавоў.
Настрой

Узвышана-дзівосны.
Ты — песня
Гучная без слоў.

Вясна і восень,
Вечар — ранак,
Зіма і лета,
Сум і боль.
Ты дзіўны сон мой
Развітальны,
Адчай,
Надзея
І любоў.

Ганна АТРОШЧАНКА

Смутац

Сад наш прыціхлы,
сад наш здзічэлы,
Ён яшчэ кліча, заве...
Жнівень пастукаў
яблыкам спелым,
Знік, як прывіг, у траве.

Там, дзе стаяла
нашая хата,
Высіцца ўзгорак руды...
Зноў на скрыжальных
памяць распята...
Дзе ж вы, юнацтва гады?

Я азірнуся
на даляглядзі,
Думкі ляцяць наўздагон...
Мне больш не трэба —
слэз і спагады,
Лета прайшло, быццам сон!

І не вярнуцца
ў час той дзівосны,
І спагзванняў няма...
Восень рыхтуе
жоўтыя кросны,
Дзесьці ў дарозе — зіма.

Алена БАГАМОЛАВА

Паслялетня

...А мы танцавалі
твіст,
Ды канула лета ў Лету,
Сплыло нечакана,
раптоўна.
...І восень цяпер гвалтоўна
Змывае яго сляды.
...І мерзне зялёны ліст.
Дрыжыць азяблая кветка.
Я гэтак трымцела ўлетку,
Як мы танцавалі твіст.

Мае сны — пра цябе.
Мае вершы — табе.
Мае дні — для цябе.
А ў іншым жыцці,
Калі не з табою,
То, можа, дамоўлюся
Я з сабою.

У мяне былі крылы —
Я іх пазычыла Вам...

У мяне было шчасце —
Я дзялю яго напалам...

У мяне ёсць каханне —
Я Вам яго не аддам.

...Не ўтрымаеце.

Таццяна МАЦЮХІНА

Даруй за слёзы. Не прашу
Сказаць мне слоў пасля вітання.
Ў душы твай вобраз аднаўлю,
Каб успаміні не страціць ранні
Пра стрэчы, ўзнёслаю любоў,
Пра наша горка-пракаветнае
расстанне,

Рабінавы настрой і строй
У слоце лістападавага рання.
Нашу ў душы адметны вобраз твой,
Як медальён з прысягай: Вечна помніць,
Не забываць і да канца апошніх дзён
Чакаць цябе. І не трывожыць памяць
Пра тых, хто мяне любіць, а я — не,
І тых, каму сказала пэўна:
"Маё каханне — той, які нясе
Ў душы мой напамінак верны
Пра стрэчы, нашу шчырую любоў
І мае горкія пакуты...".
Даруй за ўсё.
Сустрэнемся з табою зноў:
Каханне чыстае ўратае нашы душы.

Я ўсё ўчора спакваля рашыла.
Турбуе невядомасць.
Як сказаць, што вобраз твой
даўным-даўно забыла?
Толькі твае ружы
На стале стаяць.
Зіхацяць, смяюцца,
Горка плачуць —
Я не ведаю.
Усё мінула. Што ж
Маё сэрца па табе не плача.
Але вочы... іх кранае кропель дождж.
Я чакала. І жыла адным табою.
Маю душу не турбавалі
Слата, золь і боль.
Сёння дзверы у пакой прыадчыніла —
Зразумела: "Ты — маё каханне
І мая любоў..."
Не забуду нашу першую сустрэчу.
І вярнуся да бярозкі той,
Дя якой сустрэліся. Ў душы зазначу:
"Я жыла табою і жыву табой..."

Кацярына МАКАРЭВІЧ

Хоку

Стыгмай на шыі —
пацалунак раніцы.
Коўдра яшчэ спіць.

Сцякаюць хвілі
у лужыну існасці.
Намокла жыццё.

Стану Цэзарам
і перайду Рубікон...
Я смешная, так?

У кубку чаю
лепшы ў свеце цукар —
твая усмешка.

Высунуць руку
у фортку і лавіць снег.
Дзіцячы садок?..

Позірк-матылёк
абляцеў усіх, але ж
Я не кветка, так?

Халодны ранак.
Крокі па-над бясснежжам.
Толькі ты, дождж, я...

Дом і сям'я

Галіна сям'я жыла ў матчынай — дзеда Караля — хаце, крайняй ад лесу. Гаспадарка была спраўная. Упрыгтык да хаты — у рад — стаяла некалькі гаспадарчых пабудов: адрыва для сена, хлёў для кароў і авечак, асобны — для свіней, прыбудова для торфу. (Торф самі здабывалі на балодзе, гэта называлася — "рэзаць тарфу"). Мелі свой сад, склеп, калодзеж, сваіх пчол. Бабка абшывала ўсю вёску ўласным "Зінгерам", які шыў літаральна ўсё — ад маркізета да сукна і скуры. Ды якія мадэлі выдумляла!

Дзея пчол дзед пасадзіў некалькі ліпаў, белую і жоўтую акацыю, якія хораша пахлі. Але Галіна дзяцінства пахла болей антонаўкамі. Толькі дзеці маглі пазалазіць на высокія галіны, каб зняць плады. Чаплялі на крук кошкы, а назбіраўшы, спускалі яго ўніз на вярхоўцы. Галя выбірала самыя наліўны — аж празрысты, прасвечаны наскрозь — яблык, а потым хавала яго ў свой куточак альбо ў крытыя лапкамі шалашы, дзе яблык захоўваў да маразоў. Потым іх пераносілі на гарышча, дзе накрывалі кажухамі. Гэтымі кажухамі ратаваліся ў маразы і маці з дачкою, калі даводзілася збягаць ад п'янага айчыма; залезуць на гарышча і левіцу за сабой усяцягнуць: дастань паспрабуй...

З пяці гадоў Галя чытала, у шэсць — па тым часе вельмі рана — пайшла ў школу. Усё спрабавала прачытаць, што напісана на кутнім абразе. Пазней высветлілася, што ён каталіцкі. Драўляная царква ў іхніх Любанічах ніколі не зачынялася. Калі памёр стары бацюшка, адзін час бабулі самастойна вялі службу. Галя — ужо дарослай — пананісвала лісты ў розныя інстанцыі, бабкі іх паразносілі, і царкву адваілі. Ём прыслалі маладога, у джынсах, бацюшка, ад якога пазней збегла пышнацелая матушка: не змагла жыць у вёсцы.

Бабуля па маці была вельмі набожнай, нават апантанай на рэлігійнай глебе. Яна мужна трымала саракадзённую пост, апошнія два тыдні сядзела на хлеб і вадзе. Жорстка была, крутая... Як хто лоб перад ядой не перахрысціць — ляс драўлянай лыжкай па лбе, і ў кут, на калені. На Вялікдзень дзеці бегалі ў царкву, хаваючыся, бо іх там настаўнікі вылоўлівалі. А так хацелася паглядзець... Така ўрачыстая была служба, такая прыгажосць... А хросны ход!

Галя гадала сваіх малых сястрычак-пагодкаў. Большую ніяк не маглі адвучыць ад цыцкі: брала маці за руку, вяла за шафу, што перагароджвала хату, і папрабавала яе карміць. "Мая цыца", — казала.

Дзеда Караля Галя памятае цям'яна. Высокі такі, пад два метры... Сівая, кліночкам, барада і спакойныя, лагодныя вочы. Дзед быў знахарам і лячыў усё наваколле. Да яго ехалі здалёку, нават з Бабруйска. Лекаваў ён зёлкамі і замовамі. Рабіў мазь для трафічных язваў на аснове гусінага тлушчу і з бадзягай (слізкая такая зялёная маса на камянях пад рачной вадою). Як паляўнічы меў для патрэб барсуковы, заечы тлушч. Прынеслі аднойчы леса-рубца, які рассек нагу. Дзед спы-

Праўдзівыя гісторыі жыцця Галіны С.

Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ

ніў кроў замоваю. Казалі, што ён і сваю слабенькую ўнучку "адшаптаў"...

У вёсцы жыў Макар па мянушцы "Пятак" (яму на касьбе касой падрэзалі пята). Лічыў сябе камуністам, фарсёў, у дзедавы здольнасці не верыў: "Што ён каму памагае?" Сям'я ў Макара вялікая, пяцёр дзяцей. Меншая дзяўчынка — таксама, як і Галя, з блізнят — нека ў стойцы пачала крычаць. Нічым нельга было супакоіць. Захураў бацька дзіця ў хустку і прынес дзеду: "Бяры і рабі што хочаш, бо не спіхае." Дзед Кароль і без адукацыі высветліў, што ў малой зямана ключыца. Звязаў па-свойму, тута тканінай, спавіў хусткай, узяў на рукі і панёў у сад, нешта шэпчучы. А Макар круціцца: "Куды панёс?" Вярнуўся дзед — дзіця спакойна спіць. Кажы:

— Не будзіце, пакуль само не прачнецца. Спяць будзе суткі, бо доўга боль трывала. Як само загудзе, тады хай маці дасць цыцку. Не купаць, не здымаць павязку.

Так і вылечылі. Калі мама збіралася замуж, ёй не было восемнаццаці, і бацюшка не хацеў маладых вянцаць. Давялося дзеду даць яму хабар — бочачку мёду і ваўчыную шкуру. Калі папраўдзе, бацькі былі супраць, асабліва бабка. "Гальшэба" — казала пра зяця. Але што зробіш, калі ў вайну злюбліся?

Пра бацьку свайго чула, што быў прыгожы, статны. Граў на гармоніку, маму зваў толькі "Валюшка". Быў ён са Свярдлоўска родам (хаця каранёў беларускіх), на пачатку вайны трапіў у акружэнне, партызаніў, ды так у нас, на Карэлічыне, і асеў.

Пра партызан гаворка асобная. Прыходзілі яны на хутар уначы: "Мат, дай покушай". Бабуля загадзя гатавала чыгун бульбы і вядро квашанай капусты. Лепшае адзеныя закопвалі ў снег, бо партызанне забіралі ўсё чыста, асабліва першыя. Пазабіралі коўдры, падушкі, кажухі... А тут следам за імі другі атрад. Бабуля з дзедам паскардзіліся камандзіру, той удагонку выправіў сваіх людзей. Частку нажытага вярнулі-такі...

Удзень наведваліся немцы: "Курка, яйка, шпэк!" Даведаўшыся, што дзед корміць партызанаў,

павялі яго на расстрэл. Выратаваў яго вясковы староста — талковы быў, гаварыў па-нямецку. Ён і давёў немцам, што ў вёсцы асаблівыя ўмовы: удзень адна ўлада, а ўначы — іншая. Што ім рабіць, вясковым? Дзеда немцы адпусцілі, затое пасля вайны адправілі ў ссылку старасту. Недазе ў той час забралі і Галінага бацьку. Не аднаго, дзесяць чалавек загрэблі. З іх дадому вярнуўся толькі адзін.

Як Галя збегла ў дзетдом

Галіна з блізнят, толькі сястрычка яе не выжыла, а яна нека выкачалася. Слабая была, худзенькая (чаго цяпер пра яе не скажаш), хадзіць пачала позна. Быў у яе ў дзяцінстве ліхі айчыма, ганяў і маці, і яе, малую. У сям'і запар нарадзілася двое малых, вельмі неспакійных, і маці, відаць, таму не магла з ім разысціся. А роднага бацьку рэпрэсіравалі ў тым самым 49-м, калі Галя з'явілася на свет.

Прышоў айчыма аднойчы скрываўлены, яго пабілі суседскія браты, матчына далёкая радня.

— Чаго ты палез да Буланоў? — пытаецца маці. — Хлопцы як дубы, іх там цэлая рота. А ты задзіраешся, як той пень...

Яму падалося — заступаецца. Адзінаццацігадовая Галя схавалася са страху пад ложка і бачыла, як ён на маці зло спаганяў: перш біў нагамі, а потым касу на руку наметаў — ды галавой аб печку. Кроў ішла з носа, з рота, пасля і з вушэй. Яе нацякло паўкаскі (нямецкія каскі служылі ў хаце начнымі гаршкамі, а ў двары — палкай для гусей).

Галя зімой, у адной кашульцы кінулася да суседзяў, калаціла ў шыбы, і тыя падняліся, толькі калі разбіла шкло.

З таго часу засела ў яе галаве думка сысці ў дзіцячы дом. Пра Дзятлаўскі дзіцячы дом (а самі яны жылі пад Карэлічамі) яна ведала ад сяброўкі-аднагодкі са шматдзетнай сям'і; тая не раз распавядала, як там добра. Пачала яна збіраць капецкі на дарогу. Дадуць 20 капеек на кіно, а яна фільм з вуліцы паслухае ці ў акно клуба паглядзіць. (Дзеці залазілі на дрэвы, вешаліся на галіны, як вераб'і, эканомячы грошы.) Так яна назбірала цэлых 10 рублёў і выбралася ў дарогу. Ехала з перасадкай да Карэлічаў, пасля Навагрудка, а там да Дзятлава.

Дырэктарам дзетдома быў Сямён Уладзіміравіч Цывес.

— Ну, — пытаецца ён, — чаго прыйшла?

— Не хачу болей дома жыць, — сказала Галя.

— А хто цябе навучыў сюды звярнуцца?

Паклікаў ён зямлячку Ніну, распытаў... і залічыў госцю ў інтэрнат без ніякіх дакумен-

таў. Такі чалавек добры быў, нездарма яго ўсе дзеці любілі... Дакументы — пазней ужо — па пошце прыслалі са школы. А маці прыехала праз пару тыдняў, каб дахаты забраць дзіця, прасіла, утаварвала... Не пагадзілася. А як памірала маці ў дачкі на руках, даравання прасіла — што дазволіла сысці ў дзетдом. Відаць, гэта яе ўсё жыццё мучыла...

Праз пару месяцаў дзятчо апомнілася, загаласіла — дамоў хачу, а ёй выхавалі за явілі: "Да каникулаў нікуды не паедзеш. А не — пешшу ідзі, грошай мы табе на аўтобус не дамо." Так і засталася, так і дабыла да выпускнога.

Як Галя прынялі за русалку

З дзетдома на каникулы дзятчынка ездзіла з вялікім страхам. Бо дзе толькі ні начавала з-за айчыма — і ў суседзяў, і ў хляве пад бокам у каровы, і на гарышчы... І нека летам, падлеткам ужо, надумалася яна з гора ўтапіцца. Знайшла вялікі камень, паклала яго ў сетчатую авоску і панесла да рэчкі. Умела плаваць ды ныраць, і ведала: як без цяжару ўтопіцца? Прыкінула, што надзене сетку на шыю, усё разлічыла. А на рэчцы хлопец рыбу вудзіць, сусед, з арміі вярнуўся не так даўно. Звалі яго Вася Заблокці. У грыбы з ім разам хадзілі, начавалі ў іх даводзілася, калі збягала ад боек і сварак з дому. Легла Галя на пельясы плоскі камень на водмелі, грэецца. Сусед і гаворыць: "Пайшли дадому". — "Я пазней прыйду. Дома гвалт". — "Дык хадзем да нас", — не адстае Васіль. — "Не магу. Тут пабуду". — "Ну, як хочаш..."

Адыходзячы, ён спатыкнуўся аб той самы Галін камень. Паглядзеў на сетку і, мабыць, усё зразумеў. Галя дасюль дзівуецца, як мог просты хлопец знайсці самыя патрэбныя, самыя пераканаўчыя для яе тады словы.

— Ты думаеш, прыгожая будзеш мёртвай ляжаць, у вэломе белым, як нявеста... Плакаць па табе ўсе будуць... А цябе ў вадзе ракі аб'ядуць, як Шайбаковага Мішу аб'елі. У закрытую труну пакадуць.

— Лепей будзе, калі зусім не знойдуць.

— Не, мілая, знойдуць...

Галя робіць выгляд, што не слухае. А хлопец працягвае:

— Табе яшчэ столькі трэба ўбачыць, столькі перажыць. Ты ж яшчэ не любіла, дзяцей не нарадзіла...

— Ага, каб іх так білі-калацілі, як мяне? — зноў звалася Галя.

— Што ты ўбачыш з-пад вады? Ні сонейка не ўбачыш, ні кветка, ні кароўку... І з труны нічога не ўбачыш. Трусіха ты! Баязіўка! Ты жыць баішся, бо жыць — гэта змагацца, пера-

магаць, пераадольваць. А ты хочаш, каб раз — і ўсё скончана. Лёгка гэта завельмі. Ну, давай, калі надумалася, — скончы ў сваю прамову і на ўсялякі выпадак выкулі з авоскі падрыхтаваны камень і спіхнуў яго ў ваду. Яшчэ не забыў напамінь, каб сетку забрала, а то і за гэта пападзе. І пайшоў сабе з вудаю.

З берага было глыбока, там бомбавая яма з вайны засталася, нават самы вадзіліся. Паспрабуй цяпер знайдзі той камень... Адмякла нека душа, і смешна стала — падзейнічалі словы суседа. Па мосце перайшла на другі бераг рэчкі і зашылася ў капку сена. Там і начавала.

Прачнулася ад ранішняга халаду. Непадарэку пасвіўся статак кароў. Карова адна ўчула, што ў капе нехта ёсць — і давай мыкаць, рогі наставіўшы... Чуйная, халера... Яшчэ параніць рогам, падумала Галя, і высунулася з капы, выглядае, як уцячы і пры гэтым пастуху на вочы не трапіць. Карова са страху адбеглася і на яе ўтаропілася. Сонца паднімаецца, туман як малако — па грудзі. Косы распусціліся (каснікі згубіла). Светлыя валасы былі, доўгія — ніжэй пояса. Ірванула яна да рэчкі, на Каралёў брод (назваў так па імені яе дзеда Караля). А пастух неспадзявана следам пабег. Чаго ён гнаўся? Спадніца ад расы намокла, валасы таксама, цяжкія... Скараціла дарогу — праз лаз каля лязняку, перабегла рэчку і сядзіць на тым беразе на сонцы, косы, грабянём расчэсвае. (Грабянём тады дзятчаты лакам распісвалі, каб блішчаты былі). І песенку — тоненька так — заспявала... Пяе сабе ды расчэсваецца, валасы сушыць.

Пастух (дзе з суседняй вёскі) анямеў ад такога відовішча. Расказваў потым людзям, што русалка па вадзе рэчку перабегла. Хочаце верце, хочаце — не... Во, яй-богу! Ды яшчэ і распісаў вяскоўцам у дэталі: "Залатым грэбнем залатыя валасы расчэсвала. І спявала так, як у цятры." Той пастух як перадавік пабываў перад тым у Маскве, на ВДНГ, а там іх у Вялікі тэатр вадзілі, так што было з кім тую "русалку" параўноўваць.

Так і пайшла гуляць чутка па ваколліцы. Назаўтра ў сваёй вёсцы Галя пачула наступныя каментары: "От дзіва, у тым месцы русалкі здаўна хадзілі да рэчкі". А ў мясцовых дзятчых гульня нова з'явілася — "у русалку".

Гісторыя з русалкай займела нечаканы працяг. Падгаварыла Галя сябрука Мішку, узяў ён вышываную кашулю з паяском, яна — шлюбную сукенку з куфра, маміну, з вэлюмам-павуцінкай. А перад тым яны пусцілі байку, што людзі бачылі пару на грэблі перад поўначчу — прывідаў. Ну як жывыя, толькі чапаць іх нельга. Пераапануліся, падаліся на грэблю. Там алешнік, балота... Ходзяць яны па грэблі, прыбраныя, міражом прытвараюцца. Так вечары тры хадзілі, дурныя народ. А старэйшыя хлопцы і дзятчаты, западозрыўшы падман, аднойчы загадзя нацягнулі ў тым месцы шпагат. "Русалка" ў выніку паляцела потырч, а Мішка, падаючы, пабіў калена. Так усё і раскрылася.

дымкава-загадкавыя, як вочы каханай жанчыны.

А галечныя камяні? Таксама абточаныя марскімі хвалямі, яны не маюць ніводнага вострага краю. Яны — нібы чалавечыя характары, апрацаваныя часам. Здаецца, што ў гэтай вечнай працы і заключана чалавечая мудрасць. Прычым гэта не кампраміс паміж чалавекам і рэчаіснасцю, турботамі, жыццёвымі клопатамі. Гэта скарбонка каштоўнага жыццёвага вопыту, своеасаблівага амфара душы, жыццёвага досведу...

...Я зноў бачу яе, напалову занесеную дробным каменнем, на вялікім беразе велічнага мора, бясконцага, як наша з вамі жыццё...

Дзмітрый ПЯТРОВІЧ

Я ўбачыў яе выпадкова. Зусім маленькая, яна выгледвала адным бокам з-пад галечнай дробязі. Зірнула яна на гэты белы свет, і адразу ж марская хваля зноўку накрыла яе. На адно імгненне праглынула бераг, белай пенай упрыгожыла яго — і сышла.

І зноў я ўбачыў яе — малосенькую амфару. У Старажытнай Грэцыі ў такіх перавозілі віно, алей. Шмат старажытнагрэчаскіх караблёў знайшлі свой апошні прытулак у марской бездані. А мора сваім магутным подыхам здольнае "выдзьмуць" на гэты свет такія рэчы, што

Ласкавы падман

Абразок

зніклі шмат стагоддзяў таму. Чамусьці спачатку не вельмі здзівіўся, калі пабачыў гэтую мініяцюрную амфару. Менавіта мініяцюрную — сантыметраў дзесяць. Вядома, што старажытнагрэчаскія амфары былі значна большымі па памерах. Але, мажліва, падалася мне, у гэтай калісці захоўвалі парфуму, альбо які-небудзь пахучы алей?

Калі, нарэшце, марская хва-

ля чарговы раз сышла, я нахіліўся і асцярожна падняў незвычайную знаходку — баяўся зламаць, раструшчыць. Але што гэта?

На маёй руцэ ляжаў светлашэры каменьчык — звычайная галка, якая толькі формай сваёй нагадвала старажытнагрэчаскую прыгажуню.

Мора зрабіла сваю працу, за шмат гадоў ператварыўшы звычайны марскі каменьчык

у твор мастацтва — па-свойму адмысловы, нават у нечым вытанчаны. Хаця зблізку гэты цудоўны падман, на жаль, развенчваўся...

"Дзівосны ён, плён працы мора!" — скажаце вы. І сапраўды, кавалік звычайнага бутэчэчнага шкла, параскіданыя па ўсім беразе, спачатку вельмі вострыя і небяспечныя для ног, з часам "адшліфоўваюцца" морам, пачынаюць нагадваць рознакаляровыя каштоўныя камяні — празрыста-іскрыстыя і адначасова

Святло беларускай зоркі

З патэфоннай кружэлкі гучыць незабыўны голас, які кранае самыя патаемныя стрункі душы; голас родны і адначасова ўзнёслы. "Перапёлка"...

Мінула 105 гадоў з дня нараджэння адной з самых яркіх зорак беларускай опернай сцэны — народнай артысткі БССР і СССР Ларысы Александроўскай. Вядома, што пачаўшы свой творчы шлях з выканання беларускіх народных песень, Ларыса Пампееўна праз усё жыццё пранесла да іх шчырую любоў: зноў і зноў выконвала іх на тэатральнай сцэне, на ўрадавых канцэртах, перад франтавікамі і партызанамі, ў ваенных шпіталях, падчас гастролі за межамі краіны і

проста для родных і сяброў. Менавіта для Ларысы Александроўскай рабілі апрацоўкі беларускіх народных песень кампазітары М. Чуркін, М. Аладаў, Р. Пукст, А. Багатыроў, А. Клумаў, Н. Сакалоўскі, І. Любан. Яна валодала рэдкім талентам прыгажосці, моцы і дыяпазонам голасам, была сцэнічна прыгожай і набыла славу вядучай опернай салісткі краіны. Вобразы, якія стварала Л. Александроўская на сцэне, уражалі гледача. Яна сапраўды жыла думамі

і пачуццямі сваіх гераінь, і гэтая шчырасць, разам з выдатным акцёрскім майстэрствам, высокай вакальнай культурай, кранала і прыцягвала. Александроўская выконвала партыі класічнага і сучаснага рэпертуару: Кармэн ("Кармэн" Ж. Бізэ), Таццяна, Ліза і Графіна ("Яўген Анегін" і "Пікавая дама" П. Чайкоўскага), Яраслаўна ("Князь Ігар" А. Бардзіна), Лобаша ("Царская нявеста" М. Рымскага-Корсакава), Наташа ("Русалка" А. Даргамыжскага), Аксіння ("Ціхі Дон"

І. Дзяржынскага), Марыся і Алеся ("Міхась Падгорны" і "Алеся" Я. Цікоцкага), Надзейка ("Кветка шчасця" А. Туранкова).

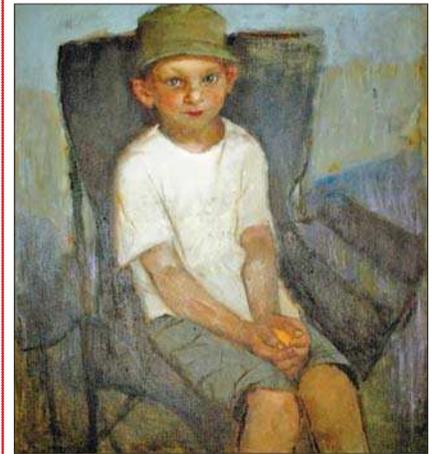
Дзякуючы таленту і энергічнаму характару Л. Александроўская зрабіла бліскучую кар'еру (салістка, а потым рэжысёр Дзяржаўнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР). У 1936 годзе яна атрымала званне заслужанай артысткі БССР, у 1938-м — народнай артысткі БССР, у 1940-м — народнай артысткі СССР, у 1941 годзе — Дзяржаўную прэмію СССР. Яе імя было вядомасць далёка за межамі Беларусі.

Сёння мы маем магчымасць прачыніць дзверы ў мінулае, адчуць подых той эпохі, дакрануцца да таямніцы творчасці гэтай вялікай беларускай жанчыны, пабачыць яе раяль, сцэнічныя строі, упрыгожанні, партрэты, фотаздымкі, узнагароды, падарункі ад прыхільнікаў яе таленту, афішы спектакляў, а галоўнае — пачуць яе голас (захоўваюцца фона- і відэазапісы яе выступленняў). Усё гэта — у канцэртнай зале і мемарыяльным пакое артысткі, які створаны ў Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі. Дарэчы, завулак, дзе ён знаходзіцца, носіць сімвалічную назву: Музычны...

Таццяна МЕЛЬНИКАВА, вучоны сакратар Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі

Наведнікаў вернісажа маладых мастакоў Кітая ды Беларусі ў сталічнай галерэі "Універсітэт культуры", цікавіла найперш творчасць нашых гасцей. Было чым захапіцца! Сакавітая палітра дэкаратыўных кампазіцый, адухоўлены жывапіс псіхалагічных партрэтаў... Майстэрства кітайскіх партрэтаў уразіла беларускіх знаўцаў мастацтва, можна сказаць, аж да зайздасці, бо ў сучасным айчынным мастацтве заўважны крызіс гэтага традыцыйна папулярнага і надзвычай складанага жанру.

А ці не заўчасная туга па рэалістычным партрэце? Як пераканаў той беларуска-кітайскі вернісаж, наша моладзь не цураецца выяў "з чалавечым тварам". Каларытнае палатно "Дзед" Алесі Скорбагатай само "прасілася" ў фотааб'ектыў, і невыглумачальнае чуццё на талент падказвала: такая рэпрадукцыя ў хуткім часе спатрэбіцца, пра творчасць маладой паспяховай мастачкі абавязкова пачнуць гаварыць, пісаць. Успомнілася яе разнастайныя і ўдумлівыя жывапісныя сюжэты, што экспанаваліся ў гэтых жа залах на восеніскім вернісажы лаўрэатаў і стыпендыянтаў Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі... Неспаздывана да лімаўцаў звярнулася супрацоўніца галерэі: "Пагаварылі б вы з нашай Алесяй!", — і пазнаёміла з аўтаркай карціны.

Алеся Скорбагатая, студэнтка 2-га курса аддзялення манументальна-дэкаратыўнага мастацтва Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, ужо і не ўспомніць, з якой менавіта мінскай студыі пачаліся яе крокі насустрач абранай прафесіі, каго можна было б назваць першым настаўнікам малявання. "Шмат у каго вучылася. Але ўсё жыццё буду ўдзячна Алене Аляксееўне Карповіч — свайму педагогу ў Мінскім дзяржаўным каледжы мастацтваў. Пашанцавала трапіць менавіта да яе. Інакш не ведаю, што б з мяне атрымалася", — усміхаецца яна. Цяпер, у акадэміі, педагогі па кампазіцыі, па жывапісе мяняюцца, і гэта — да лепшага, бо менш рызыкі надоўга трапіць пад уплыў творчай манеры аднаго настаўніка, бо ў непастаянстве і рознасці не паспяваеш прызвычаіцца, падсвядома прыладзіцца да пэўнага стылю, ёсць больш магчымасцей для праявы ўласнай індывідуальнасці.

Індывідуальнасць Алесі Скорбагатай выявілася ўжо ў выбары спецыялізацыі: "Будучыя мастакі-жывапісцы з 1-га па 6-ы курс грунтоўна займаюцца менавіта жывапісам. А манументалісты асвойваюць шматстайныя тэхнікі, розныя стылі жывапісу, ляўкас, акварэль, графіку... Мне цікава паспрабаваць усё".

Імкненнем "паспрабаваць усё" тлумачыцца і рознабаковасць сённяшніх творчых інтарсаў Алесі: жанравых ці тэматычных прыярытэтаў у яе няма, падабаецца працаваць і над пейзажам, і над партрэтамі ("Дзед" пісала падчас навучальнага пленэру на Браслаўшчыне — з тамтэйшага высюўца). Актыўна ўдзельнічае ў конкурсах, перамагае. Вось і на V Маладзёжных Дэльфійскіх гульніх краінаў-удзельніц СНД (2008) атрымала залаты медаль. І ўжо думае пра новыя творчыя праекты...

Святлана БЕРАСЦЕНЬ
На здымках: Алеся Скорбагатая, яе "Дзед" і "Дзяснік".
Фота Віктара Кавалёва

«Модны» ўзрост

"60? Гэта не ўзрост. Асабліва калі размова ідзе пра вечныя каштоўнасці," — так мяркуе Эльвіра Жвікава, вядучы дызайнер і мастацкі кіраўнік Беларускага цэнтра моды. Падчас чарговага Тыдня моды БЦМ адзначыў сваё 60-годдзе.

меркаванні і густы чальцоў журы палярна разышліся.

Эксклюзіўным паказам дызайнераў БЦМ у дэманстрацыйнай зале на Праспекце Пераможцаў і "віпаўскім" паказам у зале "Кінг" атэля "Кроўн плаза" завяршыўся Тыдзень беларускай моды, які атрымаўся... трохдзённым. І няхай пакуль у нас такія мерапрыемствы праходзяць без асаблівага шуму і пафасу (у

адrozenне хаця б ад Расіі). Назіраючы, як уплываюць дэфіліруючыя мадэлі ў сапраўдных шэдэўрах нашых мадэльераў, вершы у патэнцыял айчыннай мадэльнай індустрыі. А 60, пагадзіцеся, — самы элегантны ўзрост...

Ганна КАРПУК
На здымках: паказ калекцыі "Вясна — лета 2009".

Фота аўтара

Сакавік запомніцца тым, што...

●●● "Чарадзейныя лялькі" прынеслі вясну ў сцэны Дома-музея І з'езда РСДРП. З 4 сакавіка тут разгарнулася інтэрактыўная выстаўка славянскіх тэкстыльных абрадавых лялек. Спрычыніўшыся да праекта "Чарадзейныя лялькі", наведнікі гэтай экспазіцыі прыгадоўку мудрыя народныя абрады, старажытныя святы, прыкметы, варажбу. А яшчэ — знойдуць адказы на пытанні: "У якія лялькі гулялі дарослыя і дзеці ў даўнія часы? Як гэтыя "цацкі" спрыялі шчасліваму шлюбу, здароўю ды багаццю? Якія лялькі рабіліся для мужчын?" і да т. п. Падчас выстаўкі пройдучы

майстар-класы па тэмах: "Дзіцячыя лялькі", "Дзівочыя лялькі", "Таёмныя жаночыя лялькі", "Хрысціянскія лялькі". Але на гэтай выстаўцы можна не толькі навучыцца вырабу лялек з тэкстылю, а і куліць упадабаны народныя сувеніры ці... проста пагуляюцца з гэтым магчымым ды абаяльнымі рукатворнымі істотамі. ●●● да канца месяца ў філіяле Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь — "Гасцеўні Уладзіслава Галубка" будзе працаваць выстаўка "Таямніца танца". Тут прадстаўлены афішы, эскізы касцюмаў

ды самі сцэнічныя строі, звязаныя з творчасцю Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі. Выстаўка прысвячаецца 50-годдзю гэтага знакамітага мастацкага калектыву краіны. ●●● гэты месяц багаты на юбілей вядомых творчых асоб. На першы ж сакавіці тыдзень прыпаў 80-годдзе мастацтвазнаўцы, графіка Ірыны Елатомцавай; 75-годдзе народнай артысткі Беларусі, адметнай індывідуальнасці ў ансамблі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы — Галіны Талкачовай; 85-годдзе легендарнай балерыны, народнай артысткі Бе-

ларусі Лідзіі Ражанавай; 80-годдзе вяданага акцёра-лялечніка, заслужанага артыста краіны Уладзіслава Уласава.

●●● спектакль "Палачанка", пастаўлены на сцэне Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача паводле п'есы Аляксея Дударова незабыўным рэжысёрам Андрэем Андросікам і адноўлены ў 2007 годзе Андрэем Саўчанкам, пройдзе соты раз. Паказ адбудзецца 10 сакавіка на сцэне Купалаўскага тэатра. А 12 і 13 сакавіка ТЮГ пакажа на сцэне Рэспубліканскага палаца культуры прафсаюзаў прэм'еру "Ліса і вінаград" паводле вядомай п'есы Г. Фігейрэдэ пра старажытнага байкапісца Эзопа.

Лана ІВАНОВА

За апошні год узорныя калектывы аддзела дэкаратыўна-прыкладной творчасці Дома дзіцячай і юнацкай творчасці горада Барысава (ДДЗІОТ) заваявалі 14 дыпламаў на міжнародных і рэспубліканскіх конкурсах. Сярод дыпламантаў — ансамблі танца "Дзяцінства", "Усмешка", "Белая зорка", каманда КВЗ, Павел Пятроў з вакальнага ансамбля "Непаседы", юныя мастакі...

За што дыпламы?

Чатыры калектывы гэтага творчага Дома маюць званне ўзорных, а восем студый — народных. У пакоі плошчай прыкладна 20 квадратных метраў знаходзіцца выстава прызавых работ навучэнцаў за апошнія 2 — 3 гады. (Яна штогод абнаўляецца.) Тут сцены і столікі запоўнены рознымі работамі юных умельцаў, і дзеці часта заходзяць падзівіцца на дзяцінныя сваіх аднагодкаў і памарыць, што і іх прыгожыя вырабы таксама трапяць сюды.

Гісторыя сённяшняга Дома дзіцячай і юнацкай творчасці пачыналася ў 1924-м. 85 гадоў таму гэта быў Дом піянераў і школьнікаў, і знаходзіўся ён у невялікім будынку на цяперашняй плошчы 900-годдзя Барысава. У 1945-м установа пераехала ў колішні будынак сінгагогі па вуліцы 3-я Інтэрнацыянальная, а 16 гадоў таму атрымала новую назву. Акрамя гурткавай работы непасрэдна ў гэтым доме, заняткі вядуцца яшчэ ў рабочых інтэрнатах заводаў пластмас, БАТЭ, "Барымак". Усяго заняткі творчасці 1820 дзяцей і маладых людзейда 21 года. Кіруюць гурткамі і студыямі 54 выкладчыкі, з іх пятая частка мае вышэйшую катэгорыю.

Папулярная ў дзятвы народная студыя "Сувенірная цацка", дзе дзяўчынкі і хлопчыкі 6 — 16 гадоў вучацца шпіль цацкі з тканіны. Кіруе студыяй Марына Сумцова, якая прыйшла сюды 18 гадоў таму пасля заканчэння Бабруйскага мастацкага вучылішча. Чатыры гады ходзіць сюды 7-класнік Максім Самцэвіч. У яго добра атрымліваюцца мяккія цацкі. А 10-класніца Яўгенія Ваньдзяева і Каця Пётраковіч, якія займаюцца таксама некалькі гадоў, навучыліся ствараць розныя кампазіцыі, пано і цяпер дапамагаюць выкладчыцы ў падрыхтоўцы да заняткаў. Як заўважыла Марына Анатольеўна, студыя часта арганізуе свае выставы, і работы на іх купляюць як барысаўчане, так і жыхары іншых гарадоў. Вырабы юных умельцаў карыстаюцца большым попытам за фабрычныя: яны танней і лічацца лепшымі, бо ручной работы.

Гэтая студыя ўваходзіць, разам з іншымі 22 гурткамі, у аддзел дэкаратыўна-прыкладной творчасці, які ўзначальвае Таццяна Зыранова.

Яна кіруе народнай студыяй "Крынічка". Асноўная мэта студыі — выхаванне падрастаючага пакалення на каштоўнасцях беларускай народнай творчасці: рамёстваў (вышыўка, ткацтва, кераміка), фальклору (вывучаюцца народныя традыцыі, абрады). Часта арганізуюцца кірмашы на плошчы 900-годдзя Барысава. Прыходзяць у "Крынічку" хлопчыкі і дзяўчынкі з 6 гадоў і, часцей за ўсё, наведваюцца сюды аж да 20 гадоў. Адна з вучаніц, стаўшы студэнткай, наведвае студыю ў выхадныя дні і ў час канікул.

Мае назву народнай і студыя "Нагхненне" (колішні гурток "Вязанне шыдолкам"). Тут таксама ёсць поспехі. Так, на рэспубліканскай выставе-конкурсе дэкаратыўна-прыкладной творчасці вучняў "Калядная зорка" дыпламантам стала 10-класніца гімназіі № 2 Таццяна Пашкевіч, якая зрабіла цікавы абрус, а Надзея Вашкевіч за такую ж рэч атрымала дыплом другі год запар. А ў Таццяны Мuryгіннай, кіраўнікі "Нагхненне" з 22-гадовым стажам працы ў ДДЗІОТ, гадуецца новыя таленавітыя вучаніцы.

Многія старшакласнікі наведваюць гурток "Гітарысты", у якім вядзе заняткі ўлюбёная ў сваю справу выкладчыца музыкі Алена Шапавалава. Штогод на абласным конкурсе "Суквецце талентаў" удзельнікі гуртка атрымліваюць дыпламы. Дырэктар установы Галіна Лужкоўская і намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце Святлана Камінская — былыя гурткоўцы, якія наведваліся яшчэ ў Дом піянераў. Першая з іх тады займалася ў клубе інтэрнацыянальнай дружбы, другая — у танцавальным гуртку. Багаты досвед спрыяе ім у адміністрацыйных справах.

Пра папулярнасць Дома дзіцячай і юнацкай творчасці гавораць шматлікія запісы ў кнізе водгукаў, пакінутыя не толькі жыхарамі Беларусі, але і замежнымі грамадзянамі — гэцямі з Польшчы, Чэхіі, Прыбалтыкі, Ізраіля. На 85-гадовы юбілей Дома чакаецца прыезд лепшых выпускнікоў, якіх, сённяшнія гурткоўцы парадуюць канцэртамі і выставай сваіх работ.

Анатоль БАРЫС
На здымку: Марына Сумцова (справа) і Таццяна Зыранова. Фота аўтара

«Васа» ў люстэрку сучаснасці

Спектакль «Васа» пастаўлены на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа рэжысёрам Рыдам Таліпавым паводле другога варыянта п'есы Максіма Горкага да юбілею народнай артысткі Беларусі Святланы Акружнай. Адметнасць актрысы — высокая патрабавальнасць да выбару драматургічнага матэрыялу. Адметнасць рэжысёра, аўтара сцэнаграфіі і музычнага афармлення Рыда Таліпава — уменне выбраць глыбокі драматургічны матэрыял, актуальны па тэме і пераканаўчы па змесце.

На першай чытцы п'есы «Васа Жалязнова» акцёры неадзначна ўспрынялі гісторыю сям'і (так вызначыў жанр будучага спектакля рэжысёр). Выказалі рэзкія меркаванні наконт ідэйнай накіраванасці п'есы. Але рэжысёр дакладна ведаў, пра што будзе ставіць спектакль. Васа — не разбуральніца, не жанчына-вамп, а гаспадыня вялікага дома і ўладарка вялікай справы (уласнага параждства).

"Яна ж атруціла мужа, калісьці любіла капітана Фёдара Жалязнова", — скажаце вы. "Так, але дзеля чаго? Каб уратаваць гонар сям'і, зберагчы годнасць дарослых дачок. Хто ж іх замуж возьме, калі бацьку засудзяць "за разбэшчванне" малалетніх?" — парыруе апанент.

"Я ніколі не думала, што можна гэтак тонка стварыць псіхалагічны вобраз моцнай жанчыны, якую не разумее сям'я, не разумее грамадства. І гэты высокі трагізм адчуваецца праз увесь спектакль. Чалавек б'ецца, нібы ў жалезнай клетцы, і разбіваецца ў кроў. Думаю, гэта сутучна сучаснасці, калі, пакарыстаўшыся моцнай асобай, яе адцяняюць, а потым і губяць зайздросцікі", — так ацаніла работу Святланы Акружнай старшыня гільдыі кінаакцёраў Беларусі, заслужаная артыстка краіны Святлана Сухавей.

У гераніні Святланы Акружнай зусім адсутнічае знешні лоск, хаця апранаецца яна вытанчана і з густам (мастак па касцюмах Святлана Макаранка). Дапаўняе вобраз вонкавая характарыстыка — нязвычайныя рухі, дзелавая паходка гераніні, грувацкая прычоска, вялікія акулары, хустка на плячах.

Пасля смерці мужа задача Васы — захаваць гаспадарку, зладзіць шчасце дарослых дзяцей. Яе заветная мара — выхаваць унука Колю будучым гаспадаром пара-

ходства. Сын Фёдар памірае ад хвотаў далёка за мяжой. Нявестка Рахіль (А. Сладкевіч) займаецца незразумелай для Васы рэвалюцыяй, а Колю, каб не замінаў, вырашыла "падкінуць" у сям'ю сваёй бяздзетнай сястры. Васа не можа зразумець: чаму не аддаць Колю ёй, бабулі, якая ўсё зробіць для добрабыту хлопчыка... Брат Прохар (В. Салаўёў), не маючы за душой нічога, акрамя няздзейсненых мараў, корміцца ў сястры, распуснічае з пакаёўкамі, п'е і дзяўчынак прыхвачвае да чаркі, а менавіта ж ён — адзіны спадкаемца ўсёй маёмасці.

"Усё спрахне", — разумее глядач, які з'яўляецца сведкам раптоўнай смерці Васы. Рэжысёр падводзіць гледача да фіналу, спакваля разважаючы пра лёс сапраўдных гаспадароў: дык — хто? Наталля?.. Істэрычка, якая п'е без меры?.. Людміла?.. Дарослае дзіця, якое "крыху не ў сабе"?.. Ганна?.. "Бездаронная" наперсніца Васы, якая свайго не ўпусціць, бо шмат ведае, праслужыўшы ў доме большую частку жыцця?..

На сцэне пафарбаваная ў светла-зялёны колер печка-"буржуйка", якая павінна злучаць, саграваць гэтую сям'ю, а грэе неба. А ўсе дзверы і мноства вокнаў абступваюць усё, што тут робіцца, шчільным колам, якое не разрываець, нават калі вельмі хочацца выравацца з гэтага пекла.

Рэжысёр вельмі тактоўна працуе з акцёрамі, не навязваючы сваю волю, але і не адступаючы ад уласнай канцэпцыі. Роля Прохара, даверана яму яму майстру сцэны Валяніну Салаўёву, — на пераадоленне. Як сыграць ліхога распусніка чалавеку з дакладнай унутранай арганізацыяй? Акцёру патрэбны рэжысёр. Але актыўна працуючы ў самых розных жанрах на коласаўскай сцэне, В. Салаўёў прывык шукаць і самастойна зна-

ходзіць яскравыя фарбы для амальлёжкі вобраза. Рэжысёр не спяшаецца стрымліваць, патрабаваць свайго, ён выбірае з таго, што прапануе акцёр. І ў выніку — цікавы вобраз марнатраўцы, які ў фінале палухае сваёй заявай пра пераход гаспадаркі ў ягонныя рукі.

І маладыя артысты, занятыя ў спектаклі, атрымалі добрую школу актёрскага майстэрства. Тамара Краснабаева — Людміла, такая наўйна і шчырая ў сваёй любові да "мамы Васі", што гэта проста не ўлісваецца ў структуру адносінаў у сям'і і таму яе лічаць "душэўна хворай". Глыбока трагічны вобраз Наталлі стварае Ніна Обухава. Жыццё маладой дзяўчыны ўжо коціцца пад адхон, а яна ж і не жыла яшчэ. Яна не прымае шчырую споведзь маці, саркастычна рэагуе на спробы Васы распавесці сваю гісторыю кахання. Наталлі даспадобы "піць віно і агняенне падабаецца". Наталля Саламаха падыхла да гэтай ролі крыху інакш. У яе афарбоўцы вобраза больш аптымізму і, дзякуючы гэтаму, з'яўляецца надзея на будучае шчасце. У ролі слугі Пятёркіна цікавы малады акцёр Павел Давыдоўскі. Блазан пра двары. У гэтым персанажы ўражае ўменне прыстасавання да ўсялякіх умоваў. Былая каханка Ганна пільна сочыць за яго заляцаннямі да маладзенькай Людмілы. І ніякія пагрозы не спыняць Пятёркіна. Рахіль у выкананні А. Сладкевіч — жорсткая дзелавая жанчына, якая добра ведае, чаго дамагаецца ад Васы. Праз гэты вобраз рэжысёр размаўляе з сучаснікамі аб праблемах маладых маці. "Трэба, нарэшце, зразумець, што галоўнае прызначэнне жанчыны — нарадзіць і выхаваць дзяцей. Трэба думаць пра будучае шчасце чалавека, а не Сусвецю. Толькі тады і ў Сусвецю ўсё будзе ў поўным парадку", — так лічыць Святлана Акружная — Васа. І таму спрэчка яе гераніні з Рахілью заканчваецца перамогай Васы.

Кола замкнулася ў дзень раптоўнай смерці галоўнай гераніні. Што будзе з гэтай сям'ёй? На кім сёння трымаецца парадак, добрабыт, поспех сямейнай справы? На гэтыя пытанні шукалі адказы стваральнікі спектакля "Васа", якім такой актуальнай падалася п'еса, напісаная Максімам Горкім на пачатку мінулага стагоддзя.

Святлана ДАШКЕВІЧ
г. Віцебск

Абудзіліся дзікія кветкі

Да 20 сакавіка ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча працуе выстаўка лялек украінскай мастачкі Аксаны Цюпы "Дзікія кветкі вясны". Кампазіцыя зладкавана пры падтрымцы Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь.

Стваральніца гэтых незвычайных істот кіяўлянка Аксана Цюпа ў 1992 годзе закончыла Кіеўскі тэхналагічны інстытут лёгкай прамысловасці па спецыяльнасці "мастацкае мадэляванне адзення". Працавала асістэнтам па касцюмах на кінастудыі імя А. Даўжэнкі. Займалася дэкаратыўнай керамікай, жывапісам на шкле. Спрабавала сабе як мастак па касцюмах у тэатральных пастаноўках, аформіла кнігі "Дід Піхто" і "П'ять п'ес" для выдавецтва "Смолоскіп". Працавала ў тэхніцы пэтчварку і ўдзельнічала ў калектывных выстаўках "Шматковая коўдра", "Цёплая выстава", "Нетрадыцыйны тэкстыль", а яшчэ — у Міжнародным этнічным фестывалі "Краіна мрояў" (2007, 2008).

Яе першая персанальная выстаўка лялек пад назвай "Зімовая казка" адбылася ў кіеўскай галерэі "Дім Микола" ў снежні 2000-га. Пазней было яшчэ некалькі такіх праектаў, у тым ліку "Лялечкі-гулялечкі" ды "З лесу, з неба і з вады". Цяпер і ў нас ёсць магчымасць спрычыніцца да творчага свету Аксаны Цюпы, якую натхнілі не садовыя, не прысядзібныя, а не прыручаныя чалавекам дзікія кветкі.

У вобразах лялек увасобіліся самавітыя і ганарлівыя, чарадзейныя і гаючыя расліны, спрадвек вя-

домыя ў фальклоры і ў побыце ўкраінцаў, добра знаёмыя і ў нас. Дзівацца, смактунчыкі-мядунчыкі, чарнік-купальнік, грамавік, сінегалоўкі-мікалайчыкі, шалей-красаўка, балігалоў-свістуля — іх народныя назвы. Быццам радкія імёны старадаўніх герояў, гучаць яны, чаруючы слых, вабячы сваёй таемнасцю і загадкавасцю. Лясунка, Доля, Мальфарка, Жабіна Царэўна, Русалка — гэта дзівоўныя істоты, якія спрадвек жылі побач з чалавекам, народжаныя старажытнай, дахрысціянскай свядомасцю. Доўгі час яны займалі пачэсныя месцы ў пантэоне ўкраінскіх паганскіх багоў, потым гэтых міфічных фальклорных стварэнняў намагаліся знішчыць, але яны, застаўшыся за межамі хрысціянскай свядомасці, "перасяліліся" ў лясы, гаі, дубровы, яры, на рэкі, азёры...

Менавіта гэтыя фантастычныя істоты — дзікія кветкі ўкраінскіх міфаў, легендаў і казак — ператварыліся ў персанажы, прадстаўленыя на выстаўцы лялек Аксаны Цюпы. Як жыццё кожнай кветкі пачынаецца ўвесну, так і гэтыя незвычайныя стварэнні ажываюць з надыходам вясны, абуджаюцца, выходзяць на свет і жывуць-красуюць усё лета, а потым засынаюць на зіму, каб зноў адрадзіцца вясною...

Лана ІВАНОВА

Сумленнасць і чысціня

На літаратурным небасхіле Беларусі імя Ніны Маеўскай доўгі час ззяла сціплай зоркай у сузор'і празаікаў. А нядаўна пісьменніца парадала і сваім паэтычным настроем. Прысвяціўшы большую частку зямнога існавання Яго Вялікасці Слову, Ніна Васільеўна заўсёды прапускае лёсы і ўчынкі сваіх герояў праз уласнае сэрца. Яе творы шчырыя, простыя для ўспрымання, узнёслыя і, разам з тым, праўдзівыя.

Нарадзілася Маеўская ў гарадку з лірычнай назвай Любань, што на Міншчыне. Маленства прыпала на пару ваеннага ліхалецця. Пасля, калі прыйдзе даросласць, усё часцей перад вачыма дзяўчыны будуць усплываць жахлівыя карціны фашыскай навалы. Вучоба ў школе прыпала на пасляваеннае дзесяцігоддзе. Атрымаўшы ў 1956 годзе атэстат аб сярэдняй адукацыі, Ніна працавала старшай піянерважатай у Сасноўскай СШ Любанскага раёна. Праз два гады вырашыла паступаць у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт на аддзяленне журналістыкі. І фартуна ўсміхнулася ёй. Скончыўшы ў 1963 годзе навучальную ўстанову, дзяўчына працавала ў розных перыядычных выданнях: літсупрацоўнікам газеты "Шлях камунізму" Мінскага раёна (1963—1965), адказным сакратаром шматтыражнай газеты "За тэхніцка-прагрэс" (1965—1967). Амаль на дзесяць год затрымалася спачатку загадчыкам аддзела, а потым адказным сакратаром у часопісе "Промышленность Белоруссии". Сем гадоў жыцця аддала Ніна Васільеўна рабоце ў выдавецтве "Юнацтва", займаючы ў апошнім пасады старшага рэдактара, а потым і загадчыка рэдакцыі. У сярэдзіне васьмідзесятых гадоў мінулага стагоддзя яна ўладкоўваецца на працу ў часопіс "Беларусь", дзе становіцца рэдактарам аддзела публіцыстыкі.

Працуючы ў журналістыцы, Ніна Маеўская не забывала і пра літаратуру. Яшчэ школьніцай яна пісала вершы, потым бліжэй для душы стала проза. Першае апавяданне "Залік на восень" было надрукавана ў 1963 годзе ў часопісе "Маладосць", а зборнік апавяданняў для дзяцей "Ляці, верабейка" пабачыў свет у 1969-м.

Як кажуць, добрай кніжцы радуешся, як нараджэнню чалавека. Такой добрай, крыху, можа, наўнай, але вельмі шчырай, з'яўляецца кніга апавяданняў Маеўскай "Агата" (1970).

Творы гэтага зборніка светлыя, лірычныя. Так, у апавяданні "Першакурсніца" галоўная героіня — вясковая дзяўчына Галінка чакае і шукае сапраўднае каханне, поўнае ўзаемнай адданасці. Шчасце, па яе разуменні, гэта калі ты неабябаваны іншаму, заўважаны і адзначаны ім.

Вельмі плённымі былі для пісьменніцы 1983 і 1984 гады. Адна за адной выйшлі на суд беларусаў кнігі "Надзеявіч" і "Такая позняя вясна". Выкарыстоўваючы пэўныя прыёмы дэтэктыўнага жанру, аўтар умее заінтрыгаваць чытача, зацікавіць яго лёсам героя. Такая з'ява адбываецца ў аповеці "Надзеявіч", дзе сакрэтам да пэўнага часу з'яўляецца паходжанне Петрака, Надзеявіча. Надзеявіч — гэта імя па-бацьку Пятра Вяржбіцкага, галоўнага героя твора, які пасля заканчэння

школы застаўся ў вёсцы, таму што ён любіць зямлю, а яшчэ і таму, што ў яго хворая маці, якую ён не можа кінуць. А лёс маці Петрака — Надзея — трагічны. На вайне яна страціла каханага мужа і дзяцей. І нараджэнне сына Пятра — было адзіным, што вярнула яе да жыцця. Увесь гэты расповед не можа не кранаць чытача, тым больш, што ён падаецца ва ўспамінах найбольш важных фрагментамі з жыцця героіні.

Ніна Маеўская ставіць сваіх персанажаў у незвычайныя, часам экстрэмальныя ўмовы, з дапамогай якіх праяўляюцца іх характары, адносіны да навакольнага асяроддзя, грамадзянскага самасвядомасці. Напрыклад, герой апавесці "Пажар", якая адкрывае зборнік "Такая позняя вясна", — Ігнат Крывазуб — былы паліцай. Пасля вайны прайшло шмат часу. І Ігнат зразумеў, што значыць страціць дах над галавой. А колькі ён сам спадзіў хат, слугуючы фашыстам? Ён пачынае задумвацца над тым, як шмат дрэннага зрабіў за сваё жыццё і як шмат за яго душой грахоў.

Творы Ніны Маеўскай прывабліваюць праўдзівасцю бытавых рэалій, багаццем мовы. Аўтар трапіла і да месца выкарыстоўвае дыялектызмы і неалагізмы, якія замацаваліся ў сучаснай беларускай мове. Дынаміка і паэтычная лаканічнасць мыслення — галоўная, формаўтваральная прыкмета стылю пісьменніцы, таму тканіна мовы ідзе без абрываў нітак, яны шчыльна прыціскаюцца адна да адной, пазначаныя той ці іншай фарбай. Чытальнай кампактнасці Ніна Маеўская дасягае за кошт лаканізму на ўсіх узроўнях — ад мовы да кампазіцыі. Няма ў яе ні традыцыйных партрэтаў, ні нудных апісанняў, ні шэрага папярэдніх звестак пра герояў. Дакладнасць слова ідзе поруч з яго маляўнічасцю. А ўсе гэтыя якасці — ад блізкасці да героя, здольнасці да пераўвасаблення, суперажывання. І там, дзе хтосьці з меншым эмацыянальным запалам траціць старонку, Н. Маеўскай хапае ўсяго некалькі радкоў, каб стварыць карціну, якая адразу запамінаецца.

У канцы 80-х — пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя з-пад пяра пісьменніцы выйшлі яшчэ два празаічныя зборнікі — "Холад доннай вады" (1989) і "Трывожна шумяць ясакары" (1993). Гэтыя кнігі — пра наша жыццё, пра тое важнае, што адбываецца ў лёсах жыхароў Беларусі. У цэнтры ўвагі Ніны Васільеўны — праблемы маральнай чысціні, абавязку, адказнасці за свае ўчынкі. У апавяданнях і аповесях гэтага перыяду апяваюцца каханне і вернасць, чырвоная стужкай праходзіць думка пра волю абставінаў, якія часам прадвызначаюць лёс і дапамагаюць людзям спасцігаць жыццёвыя таямніцы.

Маеўская свядома адштурхоўваецца ад дакументальнай літаратуры, яе цікавіць не факт сам па сабе, а думкі і пачуцці паводле яго, тое, як гэты факт адбываецца ў свядомасці самых розных людзей. Яе прыцягвае псіхалогія, дыялектыка перажывання. Аўтара ўражае драматызм жыцця, у якім перасякаюцца столькі чалавечых імгненняў, намаганняў і якое, як моцная хваля, зносіць усё і ўсіх сваёй сілай і рухам. Як утрымацца? Як пакінуць след пасля сябе? Гэтыя і іншыя пытанні і праблемы ўзнімае пісьменніца ў сваёй творчасці.

Тым жа зместам напоўнены і паэтычныя зборнікі Маеўскай "Падаюць даспелыя ранеты" (2001) і "Мая ўлюбёная краіна" (2004). Новае стагоддзе ўдыхнула свежыя думкі і настрой у душу паэткі. Кнігі лірыкі вызначаюцца шчырасцю пачуццяў і філасофскай глыбінёй разважанняў. У іх адлюстроўваецца цэлае чалавечае жыццё — складанае, нават сумнае, але поўнае любові. Паэзія Ніны Маеўскай — гэта стан яе душы. У сваіх вершах яна як бы спавядаецца — перад самой сабой, перад Богам, перад людзьмі. Яна пакутуе і сумняваецца, радуецца і спадзяецца. Паэтка верыць у беларускі народ, у яго лепшую долю. У сваіх вершах Ніна Васільеўна заклікае шанаваць родную мову, культуру, сваю гісторыю. Многія лірычныя радкі прысвечаны ўспамінам пра вайну, якая нанесла людзям незагойныя раны. Шмат у паэзіі Маеўскай роздумаў пра маладосць. Пісьменніца быццам выказвае спачуванне, што сёння многае зрабіла б не так. А мінулага не вернеш... Ёсць у зборніках і вершы-прысвячэнні любімым унукам — Гаю і Алісе.

Сваю любоў да Радзімы Ніна Маеўская вельмі дакладна выказала ў наступных радках:

Не, не ўсім яшчэ
правіць даляр.
Дзякаваць Богу,
ёсць яшчэ годнасць.
Хоць няпэўнасці
цісне цяжар,
Ганарымся сваім яшчэ,
родным.
Не, не ўсё прадаецца у нас,
Беларусы не тое пароды!
І я веру —
надгдзе іх час,
Скінуць вераг
адчаю й нягоды.

Добра, што ў беларускай літаратуры ёсць такія сумленныя і адданыя пісьменнікі, якія Ніна Маеўская. Яе творы дапамагаюць вызначыцца ў жыцці, адшукаць свой адзіны шлях, не страціць годнасць. Будзем спадзявацца, што новыя творчыя набыткі Ніны Васільеўны яшчэ парадуюць прыхільнікаў яе літаратурнага таленту.

Наталля ФЕНЧАНКА

Узгадкі

Гэта быў 1966 год. Вясна. Цягнік вёз мяне і маю настаўніцу нямецкай мовы Любоў Васільеўну Буцько ў Брэст. Настрой у нас быў прыўзняты: ехалі на конкурс маладых паэтаў і празаікаў, які павінен быў адбыцца ў брэсцкім Палацы піянераў. Мае вершы, якія настаўнікі паслалі на конкурс, спадабаліся арганізатарам, і я, шасцікласніца, упершыню стала ўдзельнікам гэтага значнага для мяне мерапрыемства.

Пеўчая птушка

Брэст сустрэў нас вельмі цёпла. Свята адкрыў вядомы дзіцячы пісьменнік Міхаіл Гелер, ён жа і ўручаў ганаровыя граматы пераможцам. Вялікая зала Палаца піянераў была поўная, у асноўным гэта былі вучні старэйшых класаў, якія мне здаваліся зусім дарослымі. Амаль сціхі аліадысменты, і тут назвалі маё прозвішча і выклікалі мяне першай чытаць свае вершы. Я гэтага зусім не чакала, але не разгубілася, вершы прачытала добра, мая настаўніца мяне пахваліла. Конкурс працягваўся некалькі дзён. Нас размясцілі ў Інстытуце павышэння кваліфікацыі настаўнікаў. У пакоі, каля майго ложка, стаяў яшчэ адзін. На ім ужо размясцілася дзяўчына з прыгожымі цёмнымі валасамі, якія дапамагала ёй уладкоўваць яе настаўніца.

Дзяўчына была старэйшая за мяне. Яна павярнула (яе вільныя вочы былі вельмі лагоднымі) і сказала: "Ну, давай знаёміцца. Я — Жэня, а цябе я ўжо ведаю. Герояў дна краіна павінна ведаць у твар". Мы засмяяліся.

Жэня была ўжо амаль дарослая. У параўнанні з ёй я была яшчэ даўгавыгім буслікам. Але

нягледзячы на розніцу ва ўзросце мы вельмі пасябравалі і не разлучаліся да канца агляду. Побач з Жэняй я адчувала сябе ўпэўнена і спакойна. Яе ведалі многія пісьменнікі, з ёю лічыліся, але часам, і крытыкавалі. Аднойчы мы разбіралі па костачках Жэніны вершы. У адным з іх былі такія радкі:

Надзявай бліскучыя боты

І скачы, як шпак,

да дзяўчыны".

Хтосьці з пісьменнікаў запытаў: "Жэня, а чаму, як шпак?" — "Як шпак, таму што... шпак, лёгка, хутка" — выказвалі мы параўнанні. Сама Жэня нават расхвалявалася. Калі мы засталіся адны, я сказала, што мне вельмі падабаюцца гэтыя радкі, а дарослыя пісьменнікі не ведаюць, як скача шпак, таму і пытаюцца. Мы доўга смяяліся, потым гаварылі пра свае мары і пачуцці, а пасля заняткаў доўга вандравалі па вясновым горадзе. У той жа год Жэня Янішчыц паступіла на філфак БДУ.

Ўтэня Янішчыц вельмі любіла людзей і сваю краіну. Гэтыя пачуцці яна пранесла праз усё сваё кароткае жыццё.

Алена КІСЛОЎСКАЯ

Вяртанне ва ўспаміны

Пра адну з самых знакавых асоб у айчынным паэзіі — Аляксея Пысіна і сёння гаворыцца з любоўю, пачціваццю і захапленнем. І асабліва тым, хто неабябаваны да прыўкраснага паэтычнага слова творцы, якое ўвабрала ў сябе кожны неабдымны, настронены, па-майстэрску скамертаваны зрух душы.

У свой час аўтар гэтых радкоў таксама ў меру сваіх сіл і здольнасцей звяртаўся да ўспамінаў пра свайго настаўніка. А колькі крытычных прац, шматлікіх рэцэнзій, цэлых навуковых даследаванняў напісана і надрукавана паводле жыцця і творчасці знакамітага магільчана, цяжка пералічыць. Сымвалічна, што цікаваць да "Быкава ў паэзіі", паводле другога выдатнага паэта Ніла Гілевіча, не прападае, а расце, нягледзячы на тое, што ўсе паэтычныя кнігі выдадзены, прачытаны і перачытаны. І, як на маю думку, дык сказана далёка не ўсё. І тым больш, кожны радок пра яго, кожнае вартае ўвагі слова, асабісты ўспамін даюць нешта і будуць дадаваць да творчага партрэта цудоўнага паэта і чалавека.

У сувязі з гэтым парадала мяне кніжка ўспамінаў пра Аляксея Пысіна ягонага сябра, блізкага земляка і даследчыка яго творчасці Віктара Арцём'ева пад назвай "Паэт вузел завязаў". Дык вось, успаміны Віктара Арцём'ева падкупляюць апавядальнай нязмужанасцю, цэпльняй, шчыльна-светлым настроем. Зазначу для недасвечаных, што аўтар успамінаў сам меў неспрэчнае дачыненне да прапаганды беларускай літаратуры, працуючы ў Бюро прапаганды беларускай літаратуры пры Саюзе пісьменнікаў Беларусі, арганізоўваў псініска сустрэчы з чытачамі, вечары ягонай паэзіі і яшчэ раней выдрукаваў таксама цікавы зборнік успамінаў пра свайго знакамітага земляка пад назвай "Вянок Аляксею Пысіну".

Не буду пераказваць змест новай кніжкі. Спынюся толькі на некаторых важных, на мой погляд, яе аспектах. Напрыклад, сам я, здавалася, дасканала ведаў творчасць свайго хроснага бацькі ў літаратуры, яго біяграфію і бібліяграфію. Але мне гэта так толькі здавалася. Не ведаў я, прынамсі, што былы геройскі гвардзеец, прайшоўшы пяць уздыбленых франтоў вайны туліўся з сямействам у маленькай кватэры і нейкі час пісаў вершы, пакаўшы на ванну ліст фанеры. Што яму неаднойчы давала начальства вымовы па партыйнай лініі — вымовы цудоўнаму паэту, як нейкаму клерку, і за што? А за прынцыповасць на журналісцкай пасаде, за крытыку на старонках раённых, абласных і рэспубліканскіх газет розных тарбахватаў, бюракраттаў, прыстасаванцаў, чыналобаў і чынахлёбаў, двурушнікаў, якія, на вялікі жаль, не пераваліліся і сёння...

Няхай даруе мне незабыўны і любімы паэт, што я з жахам даведаўся пра апошнія гадзіны яго жыцця ў мясцовай бальніцы. Аказваецца, загартаваны паходамі і нягодамі франтавік мог пражыць бы значна больш, каб яго яшчэ жывога не паклалі ў морг!.. Божа, даруй мне, я памятаю тваё "не судзі і не судзімы будзеш..." Але ж не ўкладваецца ў галаву такая нядбайнасць дактароў, калі не скажаць больш...

Няхай не здасца банальным, але са старонак гэтай кнігі паўстае велічная постаць чалавека-паэта, паэта-воіна, паэта — сына сваёй зямлі.

Кніжка павінна зацікавіць як літаратараў, так і студэнтаў гуманітарных сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў, выкладчыкаў, бібліятэкараў ды і ўсіх, хто яшчэ не адрадураўся бацькавага з матчыным слова і прывічае яго.

Алег САЛТУК

Сказаць, што "Дзікае паляванне караля Стаха" вызначаецца вострым сюжэтам і вобразамі-загадкамі, — здрадліва прамаўчаць. Гэтая прыгодніцка-дэтэктыўная аповесць наскрозь пранізана духам апошняй трэці XIX стагоддзя, які і сёння пытаецца і адказвае... Перадаць напоўніцу дух эпохі азначала для У. Караткевіча напісаць новую, "жывую", гісторыю Белай Русі — шматпакутнай "зямлі пад белымі крыламі". Вось чаму "Дзікае паляванне караля Стаха" — па сутнасці, жывая гісторыя Белай Русі пад рэдакцыяй У. Караткевіча.

Пад рэдакцыяй Уладзіміра Караткевіча

Упацвярдженне гэтаму — эпісталажная і крытычная спадчына пісьменніка. У маі 1958 г. Янка Брыль атрымлівае ліст з Оршы: "...Тыпі ёсць, сітуацыі ёсць, але трэба яшчэ трохі пасядзець над гістарычнымі кнігамі ў Мінску, а можа, і ў Маскве. Адсутнасць бібліятэк проста рэжа мяне". Ліст да Ераніма Стулпана (верасень 1962 г.) утрымлівае звесткі аб працы У. Караткевіча ў Літве: "У снежні-студзені мне прыйдзеца паехаць у Вільню; сядзець у архівах і бібліятэках". Да сваіх добрых сяброў Ларысы і Янкі Геніюшаў у красавіку 1964 г. У. Караткевіч піша: "Спачатку паехаў у Вільню. Хадзіў па вулках, рыўся ў старых справах і кнігах". І вытрымаў такога кшталту — процьма! Так нараджаўся і "Дзікае паляванне караля Стаха".

У адным з інтэрв'ю У. Караткевіч прызнаўся, што выбіраў "ключавыя эпохі, калі вырашаецца лёс Краю, лёс Чалавека з вялікай літары". Пра Край і пра Чалавека распавядае "Дзікае паляванне караля Стаха". Апошняя трэць XIX стагоддзя — перыяд фарміравання беларускай нацыі, а нацыя характарызуецца не толькі супольнасцю тэрыторыі і эканамічнага жыцця, але і культуры і літаратурнай мовы, а таксама агульнасцю рыс нацыянальнага характару. Чаму ж такім балючым, доўгім быў гэты шлях для беларусаў, шлях, які вядзе да канчатковай мэты кожнага народа свету — стаць нацыяй? Праз свой твор У. Караткевіч адказвае: калі народ служыць паніхі-

ду па лепшых сынах, на якіх спадзяваўся, што калісь (няўжо?!), меліся яго бараніць да крыві, — то яка такому асірацеламу народу ўзняць вочы і паверыць няхай не ў сваю моц, а проста ў сваё існаванне?! Беларускае шляхта падпісала сабе ўласнаручна смяротны прысуд яшчэ ў XVII ст., калі моўчкі пачала згаджацца з гвалтоўнай паланізацыяй роднага краю. А "залатыя шляхецкія вольнасці", бесперапынныя войны, новыя грамадскія адносіны пасля адмены прыгонніцтва набліжалі час прывядзення жаклівага прысуду ў дзеянне — час, што стаўся гістарычным фонам для "Дзікага палявання караля Стаха".

"Гніенне зажыва" калісьці гордай і незалежнай беларускай шляхты на свае вочы бачыць Андрэй Беларэцкі, малады вучоны-фалькларыст: "І калі ў васемнаццатым шляхта памірае бурліва, з дуэлямі, памірае на саومه, прамантачышы мільёны, калі ў пачатку дзевятнаццатага паіранне яе яшчэ было авеяна ціхім сумам забытых палацаў у бярозавых гаях [У. Караткевіч згадвае наступствы трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай. — Т. В.], то ў мае часы гэта было ўжо не паэтычна і зусім не сумна, а брыдка, часам нават жакліва ў аголенасці сваёй". Метафарычна пра свой заняпад кажа і Надзея Яноўская, гаспадыня Балотных Ялін: "Шляхта памірае. Калісьці мы былі моцнымі, як камень, а зараз мы ... ведаецца, калі раскалоць камень са старога будынка, у ім будуць слімакі". Шляхецкі з'езд сваёй фор-

май найбольш красамоўна гаворыць пра сваіх прадстаўнікоў роду людскога: "Божа, якія гэтыя былі вазкі! Старыя, з пакарабчанай скурай, зусім без рысор, з коламі ў сажань вышынёй, але абавязкова з лёкаем (у "лёкаю" былі чорныя ад зямлі рукі). Якія гэтыя былі коні! <...> Хударлявыя, з ніжняй губой, адвільявыя, як чапля, са з'егзенымі зубамі". Амаль няўлоўна пра выміранне шляхты згадвае і Дубатоўк, звяртаючыся да Андрэя Беларэцкага: "Добры з цябе шляхціц бы атрымаўся год сто таму. Рукі моцныя, вочы сталёвыя. І сабою гожа". Што ж, год сто таму, але ні ў якім разе не ў канцы XIX стагоддзя.

Заняпад таго, хто стаіць вышэй, не можа не зруйнаваць ніжэйшага. Андрэй Беларэцкі, абышоўшы і аб'ехаўшы Мінскую, Магілёўскую, Віцебскую, частку Віленскай губерні, паўсюль бачыў гора народнае, бачыў брудных дзяцей, бачыў сляпых жабракоў... Надзея Яноўская расказвае Андрэю Беларэцкаму пра сваіх сялян: "Яны жывуць бульбай, галодным рушным хлебам, нішчымнай аўсянкай і фантазіяй. Начаваць у іхніх хатах вам нельга, там бруд, скупчанасць і трасца. Хадзіце па навакольных хутарах, там вам за грошы, якія пойдуць на хлеб ці на гарэлку, што на імгненне сагрэе вечна халодную ад трасцы кроў, раскажуць усё".

У. Караткевіч павінен быў мець сапраўдны талент "летапісца", і не толькі свайго часу, каб адчуць, як жылося Беларусі пад здэкалівай назвай "Паўночна-Заходні Край".

Шэраг буржуазных рэформ, накіраваных на ўтаймаванне рэвалюцыйна настроенага люду, аказаліся вялікім падманам для беларусаў. Школьная рэформа 1864 г. абвясціла ўсесаслоўнасць навучання, аднак масавыя рэпрэсіі паліцыі паўстання 1863—1864 г. закранулі і сістэму адукацыі. На шчасце, у Беларусі канца XIX ст. яшчэ заставаліся Беларэцкія і Свеціловічы, у якіх хапала і сэрца, і розуму, каб гэты ўсвядоміць: "Якая забітасць! Як звараціць гэту гару? <...> Галоднаму не даюць хлеба, ягоны хлеб адымаюць салдату, які страляе ў яго за тое, што ён галодны. Дзяржаўная муграсць! І гэтыя няшчасныя маўчаць".

Судовая рэформа, абвясціла суд адкрытым і незалежным ад урада, не пакідала за сялянцамі права абараніць свой надзел зямлі. Прыехаўшы ў павет па справе забойства Свеціловіча, Андрэй Беларэцкі адчувае, што прадстаўнікі суда "не бацькі і не дзеці судовай рэформы, а хучэй пад'ярэмчыя даятроўскіх часоў". Толькі прыслухаўшыся, з якой перакананасцю даводзіць Надзея Яноўская: "Вы павінны ведаць, суда тут няма. Гэта кручкі, гэтыя хлусы, гэтыя грэнныя і наскрозь прадажныя людзі. Яны могуць засудзіць вас".

Андрэй Беларэцкі перамагае тыранію і деспатызм, увавасоблены ў дзікім паляванні, бо ён свядома абараняе жыццё пакутнікаў, а не ідэі. Ён перамагае як "народнік з народа". Такіх народнікаў чакаў беларускі селянін II-й паловы XIX ст. на спустошаным (і ці сваім?) кавалку зямлі.

Напрыканцы падслухаем біццё сэрца мужыцкага караля Стаха: "Гэты малады і славалюбівы чалавек паставіў перад сабою мэту: дабіцца самастойнасці. Для гэтага былі ўсе перадумовы: каралеўская кроў, якая цякла ў яго жылах, падтрымка навакольнага панства, вялізныя вайсковыя сілы, падтрымка праваслаўных і "лясных братоў", талент воіна, а галоўнае — жаклівае галечка, цалкам безнадзейнае існаванне сялян". Кароль Стах увавасабляе калісьці гордую, незалежную старажытную беларускую шляхту Вялікага княства. Але думаецца, што бясстрашны мужыцкі кароль — яшчэ і мара-трызненне У. Караткевіча пра сённяшняга беларуса. Гэтую смелую мару ён выносіць на суд ужо сфарміраванай беларускай нацыі, перасцерагаючы, што ўсё ж... усё ж (!) "няма нацыі без пачуцця гістарызму".

Таццяна ВЫСКВАРКА

«Сыпніце жыта жменьку ўслед за мной»...

У лістападзе мінулага года споўнілася 675 гадоў Івану Лашутку. Найперш настаўніку, хоць і вядомы ён больш як паэт.

Нарадзіўся Іван Іосіфавіч у вёсцы Баяры Вілейскага раёна. На Вілейшчыне і прайшло ўсё яго жыццё. Спачатку вучыўся ў пачатковай школе ў родных Баярах, а затым у дзесяцігодцы ў вёсцы Ілья. Пасля заканчэння школы Івана Іосіфавіча запрасілі працаваць у рэдакцыю палітаддзела Ільянскай МТС. Праз год паэт, чые творы ўжо друкаваліся ў раённым друку, паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Вось як сёння ўзгадвае тое паступленне паэт-зямляк Уладзімір Папковіч: "Так атрымалася, што мы літаральна адначасова здавалі ўступны экзамен па рускай літаратуры. Іван адказваў перада мной, і мяне ўразіла, як грунтоўна, я б сёння сказаў, па-даросламу разумна, ведаў прадмет. Нават цяпер памятаю, як ён аналізаваў драму М. Астроўскага "Навальніца". Ён ведаў не толькі змест, тэму і ідэю твора, што ў той час праграбавалася абавязкова, але меў і шырэйшы досвед: дзе драма ставілася ў той час, хто выконваў ролю Кацярыны ды іншых герояў".

Закончыў універсітэт у 1958 годзе. На працу быў накіраваны ў Вілейскі раён — у вёску Латыгаль. Там паэт і ажаніўся з Верай Уладзіміраўнай. Жылі ў жончыных бацькоў пакуль не пабудавалі свой дом. І толькі ў 1971 годзе Іван Іосіфавіч з сям'ёй пераехаў у Вілейку. Амаль дваццаць гадоў напружнай працы прайшло ў Вілейскай сярэдняй школе № 3.

Памятаю яго 70-годдзе. Напярэдадні юбілею тады пацікавіўся, што ён лічыць найлепшым падарункам у такі святочны дзень. Адказ быў наступным: "Я ніколі не надаваў значэння сваім дням нараджэння. А найлепшым падарункам для сябе і сваіх родных я кожны дзень прашу ў Бога добрага здароўя і павагі людзей, сярод якіх жыву і хто мяне ведае".

Іван Іосіфавіч памёр у 70. Узрост паважны, але сам паэт адчуваў сябе значна маладзейшым. Толькі недзе там, на версе, было правдызначана па-іншаму. Іван Лашутка патрапіў у шпіталь, дзе праз некалькі дзён і пакінуў белы свет. Адбылося гэта 1 верасня, у Дзень ведаў 2004 года.

...Настане час,
і сэрца перастане
Лічыць імгненні
рагасці зямной.
Я ўсё пакіну тут
без наракання —
Сыпніце жыта жменьку
ўслед за мной.

Сяргей МАКАРЭВІЧ
Фота аўтара

3 Караткевічам па Рагачоўшчыне

Пад назвай "Рагачоўшчына Караткевіча" выйшаў з друку буклет, падрыхтаваны Рагачоўскім музеем народнай славы і унітарным прадпрыемствам "Нацыянальнае агенства па турызме". Выданне прысвечана выдатнаму беларускаму пісьменніку Уладзіміру Караткевічу і мясцінам, якія звязаны з яго жыццём і творчасцю.

Як адзначаецца ў тэксце, падрыхтаваным супрацоўнікамі музея пад кіраўніцтвам яго дырэктара Андрэя Чарняўскага, заўсёды гасцінным і ўтульным для Уладзіміра Караткевіча быў дом па вуліцы Чкалава ў Рагачове. Дом пабудоваў дзед пісьменніка Васіль Юліянавіч Грынкевіч. Шмат што з пачутага ад дзеда ў дзяцінстве У. Караткевіч пазней выкарыстаў у сваёй творчасці. (Дарэчы, галоўны герой апавядання "Дзядуля" вельмі падобны да дзеда Васіля.) Маці пісьменніка Надзея Васільеўна нарадзілася ў Рагачове, тут жа і пазнаёмілася з бацькам Уладзіміра, Сямёнам Цімафеевічам Караткевічам, з якім потым пераехала ў Оршу. Адзін з першых твораў — апавяданне "Багун-трава" — пісьменнік прысвяціў любай матулі, а потым яшчэ і раман "Каласы пад сярпом тваім" (1962 год), над пачаткам якога працаваў каля вёскі Азрышча.

Прыемна ўсведамляць, што многія творы У. Караткевіч стварыў у Рагачове. Напрыклад, паэму "Зямля дзядоў" ён пачаў пісаць у 1950 годзе. У гэтым творы аўтар згадаў руіны замка каралевы Боны і над Дняпром шырокім курганы, "Збароў, дзе некалі мая матуля вясковае настаўніцай была", капліцу "над бабчынай магілаю старою", дзядзьку-рыбака, дом "над рагатаю таполяў", дзе расце на змену самы меншы брат... Письменніку асабліва падабалася вёска Кісцяні: "...а вышэй ад горада лясны ідуць і вёскі на аднох такіх, што сэрца захоўвае ад замалвання. Адны Кісцяні чаго варты!" Падзеі аповесці "Сівая легенда" (1960 год) адбываюцца ў Кісцянеўскім замку.

У Рагачове ў ліпені-жніўні 1964 года пісьменнік напісаў і легенду "Ладдзя роспачы", нарысы пра Латвію "Казкі

янтарнай краіны", аўтабіяграфію "Дарогаю, якою прайшоў", апавяданне "Дрэва вечнасці" і іншыя творы. А ў 1966 годзе ў Рагачове закончыў аповесць "Чазенія" і раман "Хрыстос прызямліўся ў Гародні".

Для Уладзіміра Караткевіча Рагачоў быў тым месцам, што для Аляксандра Пушкіна Бодзіна ці для Янкі Купалы Акапы. Тут ён з задавальненнем працаваў, адпачываў, вудзіў рыбу, хадзіў на паляванні, сустракаўся з цікавымі людзьмі.

На фотаздымках, змешчаных у буклеце, — дом, у якім пісьменнік стварыў свае лепшыя творы, стол, за якім ён пісаў, мясціны ў ваколіцах горада, дзе любіў быць У. Караткевіч, а таксама іншыя матэрыялы.

Выданне ажыццёўлена турысцка-інфармацыйным цэнтрам "Гомель" па заказе аддзела фізічнай культуры, спорту і турызму Рагачоўскага райвыканкама тыражом 3000 экзэмпляраў і будзе добрым дапаможнікам для турыстаў і ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй Бацькаўшчыны.

Міхась КАВАЛЁЎ

Не ведаю, чаму так адбываецца і як растлумачыць гэтыя пачуцці. Можа, яны звязаны з архітэктарамі, якія стварылі ўсё гэта? Можа, іх думкі і пачуцці ўклаліся нейкім чынам у старажытныя мурны? Можа, мы чуюм музыку іхніх душ?

Гучыць музыка і ў Нясвіжскім фарным касцёле. Мелодыя яго, як і гэтыя старажытныя сцены, спакойная і сціплая. Але колькі ў гэтай сціпласці сапраўднай духоўнай глыбіні!

Нясвіжскі фарны касцёл быў узведзены за дзевяць гадоў (1584—1593). Ён стаў першым збудаваннем у стылі барока не толькі на тэрыторыі нашай краіны, але ва ўсёй Еўропе за выключэннем Італіі. Па даручэнні князя Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіроткі яго ўзводзіў італьянскі манах-архітэктар Ян Марыя Бернардоні. Некаторыя даследчыкі жыцця гэтага архітэктара лічаць, што ён удзельнічаў у будаўніцтве славуцкага храма Іль Джэзу ў Рыме. Так гэта ці не, сказаць цяжка. Несумненна толькі адно — за аснову кампазіцыйнай структуры Нясвіжскага касцёла пакладзены менавіта храм Іль Джэзу.

Калі глядзіш на касцёл, то дзівіцца яго ўзніскасці. "Барока" ў перакладзе з партугальскай мовы азначае "ажурны", "пампезны", "выкрутасісты". Пра Нясвіжскі фарны такога сказаць нельга. Яго сціпую бялюкасць і цэльнасць толькі дзе-нідзе падзяляюць паясы антаблесментаў ды чатыры нішы са статуямі. Але заходзіш у касцёл — і цябе асыпае, так-так, менавіта асыпае, бы праліўны дождж, цэлая хваля фарбаў і адценняў. У першае імгненне ад іх пераліваў проста дух сцінае. Асабліва ўражае наведвальнікаў гэтая размаляўка ў яркі сонечны дзень, калі промні праз вокны светлавага барабана, які размешчаны пад купалам, заліваюць святлом усю цэнтральную частку храма. Хістанні нагрэтага паветра ствараюць уражанне, быццам фрэскі злёгка распываюцца, дрыжаць... Асабліва моцны гэты эфект пры міжвольным параўнанні з які быццам ахутанымі паўзміракам бакавымі нефамі. Цяжка нават сканцэнтравана на якой-небудзь з фрэсак, бо вочы самі пераскачваюць на суседнюю, затым — на наступную, затым далей, і трэба неймаверныя намаганні, каб спыніцца на адной з іх. І гэта нядзіўна, бо пры ўпрыгожванні касцёла былі выкарыстаны не столькі сродкі архітэктурнай пластыкі, колькі разьба і асабліва жывапіс. На жаль, першапачатковы роспіс, які існаваў пры князі Сіротку, загіннуў падчас пажару. Тое, што мы бачым, было створана ў XVIII стагоддзі намаганямі прыдворнага мастака Каварыя Дамініка Гескага і яго сына.

Роспісамі пакрыты і сцяпенні бакавых нефав, і прасценкі светлавага барабана, і купал. Прычым, манера іх выканання ў розных частках касцёла — неаднолькавая. Тут ужыты і станковы жывапіс, і паліхромная размаляўка, і грызайльны жывапіс. Найбольш экспрэсіўнымі, жывымі, напоўненымі рухам і пачуццямі выглядаюць Евангельскія сцэны пакутаў Хрыста. Асабліва вызначаецца кампазіцыя: "Се — чалавек". На фоне здвоенай каланады пшчотна-зялёнага колеру — Хрыстос у цяжкім вяжучым панталоні. Ён стаіць са звязанымі за спінай рукамі. Вочы яго апушчаныя долу. За яго спінай — чалавек у чалме трымае баграніцу. Перад Хрыстом — дзве ўкленчаныя постаці. Яны глядзяць на яго знізу, працягваючы рукі.

Фонам "Бічавання" з'яўляецца такая ж каланада. Праз адтуліну ў даху прасвечвае блакітнае неба. Хрыстос схіліўся пад ударамі. Злева ад яго — воін у да-спехах і шлеме, у смарагдава-зялёным плашчы. Справа — чалавек са скаруай жывёлы на чалачы. У глыбіні карціны — яшчэ адзін воін. Проста здзіўляе, як здолеў мастак гэтак перадаць дынамічнасць поз і жэстаў катаў.

Мелодыя

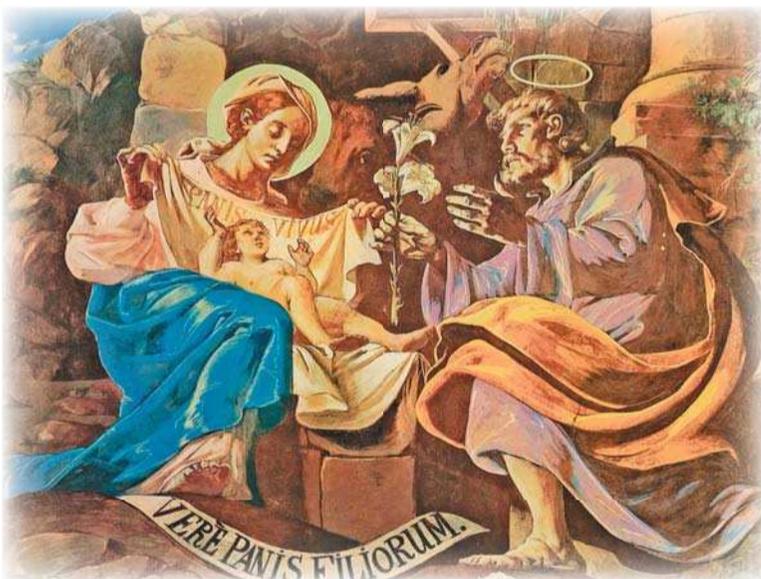
старадаўняга храма

Аднак Нясвіжскі фарны касцёл перш за ўсё — храм сямейны, родавы. І таму галоўнай тэмай роспісу яго, ва ўсялякім разе, апошняга варыянта, выкананага Гескімі па заказе Караля Станіслава Радзівіла Пана Кханку, мусіла стаць праслаўленне роду. Гэта толькі на першы погляд падаецца, што святыя, выявы якіх упрыгожылі касцёл, падобраны бессістэмна. На самай справе ўсе яны — апекуны Радзівілаў — тыя, у гонар якіх на працягу стагоддзяў князі гэтага роду называлі сваіх дзяцей. Тут ёсць Мікалай, Казімір, Караль, Станіслаў, Ян...

Памяць пра слаўныя дзеянні князёў Радзівілаў зашыфравана таксама ў сюжэтным роспісе храма. Вось, напрыклад, велічная "Таёмная вячэра", размешчаная ў галоўным алтары касцёла. Прыцягвае ўвагу незвычайная дэталі. У апосталаў і Хрыста — круглы стол, сімвал роўнасці і братэрства. Такі стол з'явіўся невыпадкава. Ён прыйшоў у Біблейскі сюжэт з рэальнага жыцця гаспадароў Нясвіжа, князёў Радзівілаў. За такім жа "круглым сталом" у таёмным пакоі Віленскага палаца вялікага князя літоўскага Аляксандра Ягелона меў сваё месца родапачынальнік нясвіжскай галіны Радзівілаў, Ян Барадаты.

Велізарнае ўражанне выклікае фрэска: "Перамога дэбра над сіламі зла". На ёй паказаны кульмінацыйны момант барацьбы сіл нябесных з сіламі пекельнымі. Правадыр святога воінства архангел Міхаіл раскінуў свае крылы і высокая ўзняў палымяны меч. Каля яго два анёлы. Пераможаныя ім дэмані паваліліся на спіны. Архангел Міхаіл — святы патрон праслаўленага палкаводца Міхала Казіміра Радзівіла, чый пераход на бок караля Рэчы Паспалітай у вайне са шведамі, якая ўвайшла ў гісторыю пад назвай "Патоп", вырашыла яе зыход. Калі большая частка Польшчы была занята шведскімі войскамі, амаль увесь генералітэт прысягнуў на вернасць шведскаму гаспадару і нават сам кароль Рэчы Паспалітай Ян Казімір гатовы быў адрачыся ад прастола, выступленне патрыятычных сіл на чале з Міхалам Казімірам Радзівілам

Любы храм гучыць. У праваслаўнай царкве гэтая музыка — знутры, а ў касцёле — звонку. Розныя збудаванні гучаць па-рознаму. "Дзіс іра" спявае трагічна-стрыманы абрыс касцёла святога Андрэя ў Слоніме. Ля мінскага касцёла св. Сымона і св. Алены чуецца "Агнус Дэі". Ён і сам нагадвае не столькі дом Божы, колькі якісьці паветраны замак. Гэта збудаванне — нібыта ажыццёўленая мроя маленькага дзіцяці, якое разглядае ясны сонечны дзень, аблокі і бачыць у небе ці то караблі, ці то жывёл, альбо нават чароўныя гарады. Калі ж гэтае дзіця шчыра верыць, дык яно можа ўбачыць і воблака-храм. Пры сустрэчы з Гродзенскім фарным касцёлам адчуваеш нейкую радасную ўзрушанасць на душы. Гэтае пачуццё можна параўнаць хіба што з уражаннем апосталаў, што назіралі ўзнясненне Хрыста на неба і ўбіралі ў сябе з радасцю і экстазам дух святы, які разліўся па зямлі.

выратавала страчаную ўжо было Польшчу яе народу. Шведы былі пратэстантамі, і значыць, з пункта гледжання католікаў, "Адступнікамі ад Хрыста", "пасобнікамі чорных сіл". Перамога "каталіцкага воінства" над імі на чале з князем Міхалам вельмі добра алегарыравалася з дапамогай сюжэта пра перамогу архангела Міхала над дэманамі.

Увекавечаны ў касцельным жывапісе і фундатары храма — Мікалай Радзівіла Сіротка і жонка яго Альжбета Эўфімія Вішнявецкая. Пад самым купалам Нясвіжскага касцёла лунаюць велічныя постаці Біблейскіх цара і царыцы — Саламона і Сабы, якія сімвал чалавечай мудрасці, годнасці і высакародства. Царыца, якая прыбыла да мудрага Саламона з далёкай краіны на Поўначы Афрыкі, пачуўшы пра ягоны розум і бязмежнасць ведаў, схіляецца перад венчаным суразмоўцам у паклоне. Але імклівы рух Саламона насустрач гасці — ён не збіраецца пыхліва прымаць славамоўце і пахвалы. Ён ужо ўздымаецца са свайго трона, каб рушыць насустрач маладой жанчыне...

Цар Іерусаліма Саламон на фрэсцы знешне нагадвае фундаментар касцёла Мікалая Крыштафа Радзівіла, які праславіўся тым, што здзейсніў поўнае небяспечнае паломніцтва менавіта ў Іеру-

савуцкі цэнтр, прымала ўдзел у карэннай рэканструкцыі горада. Будучы, таксама як і Радзівіла, набожнай каталічкай, Альжбета Эўфімія атаясамляла чалавечую мудрасць перш за ўсё з храмамі і кляштарамі. Яна заснавала ў Нясвіжы абіццель бенедыктынак — і гэта быў першы на тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага жаночы каталіцкі кляштар.

Яе раптоўная смерць уразіла Мікалая Крыштафа. Ён больш не ажаніўся і не здрадзіў памяці сваёй "царыцы Саўскай" ні з якой іншай жанчынай. Князь Радзівіла даў сабе слова самастойна вырасіць і выхаваць дзевяці дзяцей, падораных яму Альжбетай Эўфіміяй.

Цэлы нясвіжскі цар Саламона і царыцы Саўскай знайшлі вечны прытулак тут жа, ва ўфандаваным імі касцёле, у спланаваным архітэктарам сямейным склепе яго заказчыка. Дарэчы, непадалёк ад алтара з левага боку ў сцяну ўмураваны барэльеф, выкананы на простым пяшчаніку. На ім выява Сіроткі. Князь у адзенні пілігрыма, з шыракаполай шляпай за плячыма і посахам у руцэ. За яго спінай ляжаць сцінутыя ў кіпу знакі рыцарскай годнасці і ўзбраенне. Над барэльефам доўгі надпіс на латыні. У ім гаворыцца аб тым, што перад тварам смерці кожны чалавек не рыцар, а толькі падарожнік-пілігрым.

Ля пліты ход, які вядзе ўніз, у склеп. Загараецца святло і становяцца добра бачнымі саркафагі, размешчаныя ўздоўж сцен цэнтральнай галерэі. Такія ж саркафагі бачны і ў бакавых адсеках. І ляжаць у іх пышныя магнаты, славуцкія военачальнікі, упльвовыя прыдворныя, еўрапейскія прынцысы. Тут ляжаць Радзівілы...

Усяго ў склепе 70 саркафагаў. Цікава, што на працягу некалькіх стагоддзяў нябожчыкаў бальзаміравалі (сакрэт гэтага спосабу хутчэй прывёз з Егіпта Сіротка). І толькі ў канцы XIX стагоддзя для пахавання пачалі выкарыстоўваць цынкавыя труны. Але ўбачыць іх немагчыма. У 1905 годзе, калі тут працавала камісія з медыкаў і святароў, былі зроблены бярозавыя саркафагі, у якія змясцілі большасць труп. Спачатку яны здаюцца аднолькавымі, але памалу пачынаеш заўважаць сякія-такія адрозненні. Адзін саркафаг стаіць на лівых лапах, другі — на арліных, трэці, дальні, на гарматных ядрах (ваяўнічы, пэўна, быў яго "ўладальнік"). У гэтага саркафага медныя, мастацкага ліцця ручкі, а на тым зверху прымацаваны шклянны крыж, у якім ляжаць засохлыя лутавыя кветкі...

А над імі разносяцца густыя і ўрачыстыя гукі аргана. Гэткага старажытнага, як і касцёл. Слухаючы яго ў прыгадаў амаль казачную гісторыю аб тым, як у гады Вялікай Айчыннай вайны выратавалі музычны інструмент ад знішчэння. Фашысты загадалі здаць усе вырабы з каларовых металаў. Але нясвіжцы падрабілі даведку аб здачы гэтых труб, а іх закапалі ў зямлю. Пасля ж выгнання акупантаў вярнулі на месца.

Касцёлу наогул пашчасціла. Над ім пранесліся стагоддзі. Нясвіж неаднойчы руйнаваўся падчас шматлікіх войнаў і паўстанняў. Пустошылі яго і шведы, і немцы, і войскі расійскіх цароў. А дзецішка Бернардоні захоўвала свой першапачатковы выгляд. Праўда, у 1944 годзе ў яго трапіў снарад. Ад гэтага загарэліся драўляны купал і дах. Пажар загасілі, але верхняя частка фрэсак пакрылася куродымам. Было вырашана адразу ж пачаць аднаўленчыя работы. Пачалі збіраць па горадзе ды навакольных вёсках неабходныя сродкі. І людзі дружна адгукнуліся. На працягу трох з паловай месяцаў купал і дах аднавілі, і фрэскі адмылі.

Нясвіжскі фарны касцёл, жамчужына барока, па-ранейшаму ўзвышаецца над наваколлем, радуе сваёй прыгажосцю, арганам, ды і сам нагадвае арганную музыку, якая раптам акамянела і застыла на стагоддзі.

Крыніца натхнення і жыццёвы стымул

Аркадзь Тоўсцік

Пайшоў з жыцця Аркадзь Апанасавіч Тоўсцік. Перасталі біцца сэрца сімпатычнага чалавека, вопытнага журналіста, мудрага рэдактара. Прайшоўшы праз польмя Вялікай Айчыннай, адчуўшы на сабе, на ўласным лёсе многія сацыяльныя і палітычныя калізій часу, Аркадзь Апанасавіч здолеў застацца чалавекам высокага маральнага, духоўнага гарту. На пасадзе галоўнага рэдактара "Звязды", у грамадскіх клопатах кіраўніка творчага журналісцкага саюза, ён вылучаўся не проста праявамі справядлівасці, чуласці, спагады да калег, да плёну працы сваіх падначаленых і папалчнікаў, але выяўляў сябе мужным, цвёрдым у перакананнях.

Заўсёды было прыемна чуць з вуснаў Аркадзя Апанасавіча родную беларускую мову. Жывое, мілагучнае слова, шчырасць, прыязнасць да суразмоўца — усё гэта не магло не выклікаць сімпатыі літаральна ў кожнага, хто сутыкаўся з ім. У апошнія гады жыцця Аркадзь Апанасавіч напісаў успаміны пра сваё жыццё, пра сустрэчы з многімі знакамітацямі, пра рэдактарскі вопыт. І ў выказаных, пакінутых наступнікам словах заставаўся надзвычай сціплым, здольным да рэальных самааналізаў і асэнсавання жыцця.

Калектыў РВУ "Літаратура і Мастацтва" глыбока смуткуе з прычыны смерці Аркадзя Апанасавіча ТОЎСЦІКА і выказвае шчырыя спачуванні родным і блізкім нябожчыка.

Яркая асоба

Імклівы час надае постацям славуных людзей, адшышоўшых у іншы свет, таямнічае свячэнне, губляюцца зямныя абрысы, і з гадамі нават бывае цяжка зразумець, якім чалавек быў пры жыцці. Пра пісьменніка, франтавіка, грамадскага дзеяча і былога дырэктара Літаратурнага музея Янкі Купалы Аляксея Мікалаевіча Кулакоўскага, якому сёлета споўнілася б 95 гадоў, дагэтуль успамінаюць эмацыйна і цёпла, нека па-свойску. Відаць, асоба была сапраўды яркая, харызматычная.

На вечарыне памяці, што ладзілася ў яго родным Купалаўскім музеі, дзе Аляксей Кулакоўскі быў дырэктарам з 1977 па 1986 год, згадвалі найперш яго памяркоўны характар і талент кіраўніка. Заўсёды бездакорна апрануты, акуратны, жарталіва-ветлівы з жанчынамі — такім яго запамнілі супрацоўніцы музея Марыя Чабатарова, Фаіна Ваданосава, Людміла Давідоўская.

На вечарыне слова бралі пісьменнікі Леанід Левановіч, Алесь Савіцкі, а таксама літаратуразнаўца Сцяпан Лаўшук і дырэктар музея Якуба Коласа Зінаіда Камароўская.

Саша ДОРСКАЯ

Тэатральная самадзейнасць

У аснове ўсяго існага ў гэтым свеце найперш, безумоўна ж, палягала і палягае задумка, ідэя, жаданне зрабіць штосьці такое, чаго няма ў іншых, па-добраму здзівіць і ўразіць людзей. І гэта ёсць непасрэдны покліч да яе вялікасці Творчасці.

раз зведае найвялікшы творчы ўздых.

Уладзімір Мітрафанавіч падарыў тэатральнаму калектыву і сваёй роднай СШ № 2 камп'ютэрныя дыскі з вершамі рускіх паэтаў мінулага стагоддзя ва ўласным выкананні.

...Бялыніцкія самадзейныя артысты ставілі спачатку аднаактовыя п'есы, сагтырычныя мініяцюры, якія карысталіся нязменным поспехам у гледача, а пасля пад кіраўніцтвам вопытнага і дасведчанага магілёўскага рэжысёра Уладзіміра Бараноўскага асвоілі і буйнамаштабныя праекты — спектаклі паводле п'ес Л. Малюгіна "Дзяўчынкі-хлалчукі", М. Далініна "Яны і мы".

Дамо слова Ніне Фяськовай, старэйшай артыстцы бялыніцкага народнага ТЮГа:

— Тэатр — усё мае жыццё! Я з'яўляюся адной з тых, хто стаіць ля вытокаў Тэатра юнага гледача ў Бялынічах, і чым вельмі ганаруся, — што змагла перадаць уласную захопленасць тэатральным мастацтвам сваёй дачцэ і ўнучцы.

Вось што расказвае Тамара Падмака, артыстка бялыніцкага народнага ТЮГа:

— Мабыць, мала будзе сказаць, што тэатр — мае жыццё! Гэта і першае месца майёй працы ў Бялынічах. З дзейнасцю нашага народнага ТЮГа непасрэдна звязаны мой муж, пэўны час за тэхнічнае забеспячэнне спектакляў адказваў і сын.

Асабіста мае самыя светлыя ўспаміны звязаны з тым перыядам гісторыі нашага тэатра, калі рэжысёрам яго працаваў выдатны сын беларускай зямлі, нястомны, надзвычай таленавіты і ўпарты Валянцін Ермаловіч!

Адной са знакавых падзей у культурным жыцці Бялыніччыны падчас рэжысёрства ў ТЮГу Валянціна Ермаловіча з'явілася працягненне ў раённыя тэатры "Тэатральная вясень". На першым з іх былі пастаўлены спектаклі паводле п'ес "Трыбунал" Андрэя Макаёнка,

Тэатр для мяне — гэта не толькі сцэна, крыніца натхнення, але і стымул для самога жыцця. Я і цяпер, нягледзячы на свой узрост, з ахвотай хажу на рэпетыцыі, па магчымасці ўдзельнічаю ў рабоце тэатра.

Менавіта тыя самыя першыя пастаноўкі не толькі пасадзейнічалі станаўленню, згуртаванню тэатральнага калектыву, але і вывелі яго на высокі, можна сказаць, прафесійны ўзровень. Пра бялыніцкі тэатральны феномен загаварылі ў вобласці, рэспубліцы. А неўзабаве (1968) калектыў радаваўся і сваёй першай буйнай перамозе — ён становіцца дыпламантам І дэкады рэспубліканскай самадзейнай творчасці. І ў тым жа годзе за поспехі ў развіцці драматычнага мастацтва і высокае выканаўчае майстэрства Міністэрства культуры БССР надала бялыніцкаму ТЮГу, дарэчы, першаму ў краіне, ганаровае званне народнага, а яго акцёрам Ганне і Дзмітрыю Дубарам, Ніне Фяськовай, Алене Куранок, Яўгеніі і Валерыю Чарновым было прысвоена званне "артыст народнага тэатра".

У 70-х гадах бялыніцкімі артыстамі зацікавіўся тады ўжо знаны рэжысёр Валянцін Ермаловіч. Дарэчы, з 1993 года і да канца свайго жыцця Валянцін Іванавіч зноўку прадоўжыў супрацоўніцтва з тэатрам, які ў гэты перыяд у чарговы

"Вечар" Аляксея Дударова, "Дагарада свечачка" Алесь Петрашкевіча, "Канвее" Міхася Карпеланкі, "Модны шляхціц" Каруся Каганца і шэраг іншых.

Значны ўклад у развіццё народнага ТЮГа ўнеслі таксама рэжысёры Людміла Крутлякова ("Мікітаў лапаць" Міхася Чарота, спектакль стаў лаўрэатам Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці), Анатоль Кукшынін ("Прывітанне, Сінічка!" Яраслава Стэльмаха), Таццяна Кубарава, Наталія Пахомова ("Навагоднія мары" Наталі Сац і Віктара Віктарава, "Кавалак мыла" Аляксандра Антональскага), Мікалай Закашанскі ("Гісторыя аднаго кахання" Канстанціна Сіманова), Таццяна Дольнікава ("Не кажы, мая хата з краю" Алесь Махнач, "Валацуга" Сяргея Бульгі), Ларыса Лоўдар ("Голас зямлі")...

Той час прыпадае Алена Куранок, артыстка народнага ТЮГа:

— Ведаець, тэатральная творчасць прайшла праз усё мае жыццё. Школьніцай я прыходзіла на рэпетыцыі ў наш тэатр. Калі вучылася ў Магілёўскім культасветвучылішчы, то класным кіраўніком у мяне быў Валянцін Ермаловіч. Дагэтуль помніцца, як Валянцін Іванавіч быў літаральна кожнаму з нас за роднага бацьку. Такое ніколі не забываецца!

За час свайго існавання артысты бялыніцкага народнага ТЮГа

паставілі каля 50 спектакляў. Спектакляў, якія ачышчалі душу гледача, узвышалі маральнасць чалавека і падвышалі яго чалавечнасць, свядомасць.

Цяжка пераацаніць уздзеянне слова пісьменніка на чалавека. А ў спектаклі жывое слова драматурга арганічна сплучаецца з жывым словам і жывой игрой акцёра, і менавіта таму ўсё гэта з патраенай сілай ачышчальна ўздзейнічае на кожную жывую душу. І робіць яе святлейшай, чысцейшай, дабрэйшай, больш дзейнай.

На вечарыне з разуменнем былі сустрэты калектывам бялыніцкага народнага ТЮГа пажаданні таго, каб і малады рэжысёр (Зміцер Кітаёў), і тэатральная труп, фарміруючы рэпертуар, найперш арыентаваліся на нацыянальную драматургію, бо толькі ідэтычны менталітэт артыста і драматурга здольны забяспечваць і натуральнае праяўленне самасвядомасці, і арганічнае самавыяўленне акцёраў. Недарэмна ж, мусіць, самы плённы перыяд бялыніцкага тэатра звязаны з тымі гадамі, калі ў ім рэжысёрам быў Валянцін Ермаловіч, які, пачынаючы з 80-х гадоў XX стагоддзя, ставіў выключна творы беларускіх драматургаў.

За перыяд існавання бялыніцкага народнага Тэатра юнага гледача змянілася тры пакаленні артыстаў. Па слядах старэйшай актрысы тэатра Ніне Фяськовай пайшлі яе дачка Ларыса, якая заснавала ў Бялынічах вучнёўскую тэатральную студыю, унучка Наташа.

Насамрэч, для выключнай большасці бялыніцкіх артыстаў усіх пакаленняў удзел у спектаклях з'яўляецца не хобі, а самай звычайнай душэўнай патрэбай.

Выдатна гэту думку праілюстравалі адзін са старэйшых артыстаў Анатоля Віннікаў:

— Калі я, зусім хворы, знаходжу сілы, каб прыйсці на чарговую рэпетыцыю, то што гэта, як не вернасць свайму юначаму захапленню, якую пранёс праз усё жыццё?

А мара адной з маладых артыстак, Аксаны Шагавік, наступная: —Школьніцай я ўдзельнічала ў маючы спектаклях, які быў пастаўлены нашым тэатрам па п'есе Барыса Васільева "А зоры тут ціхія". Нават і не гумала, што далейшае мае жыццё настолькі зблізіцца з тэатрам!..

Ніну Фяскову цяпер называюць бялыніцкай Стэфаніяй Станютай. А я мару пра той час, калі мяне стануць зваць купалаўскай Паўлінкай.

...Безумоўна, вялікім аздабленнем нядаўняга бенефісу ў Бялынічах стала, калі можна так сказаць у дадзеным выпадку, папуры найбольш вядомых спектакляў народнага ТЮГа ў выкананні старэйшых артыстаў тэатра, якія дазволілі маладому гледачу пранікнуць праз тоўшчу мінулых дзесяцігоддзяў, а старэйшым — вярнуцца ў сваю малодасць.

Усюды жывуць людзі апантанія, захопленыя творчасцю, мастацтвам. Ёсць людзі, якія жадаюць самавыявіцца, самарэалізавацца. У бялыніцкім тэатры яны адкрываюць для сябе новыя жыццёвыя гарызонты, духоўна растуць, духоўна сталюцца. І дапамагаюць зрабіць гэта іншым — сваім гледачам.

Бялыніцкі народны Тэатр юнага гледача працягвае жыць. І вечарына, якая прайшла на ўшанаванне юбілею прысваення яму звання народнага, безумоўна, прыдасць новы імпульс у яго далейшым развіцці.

Міхась КАРПЕЧАНКА

На здымак: Уладзімір Рагаўцоў згадвае свае першыя крокі ў тэатральным мастацтве; сцэна са спектакля паводле п'есы А. Макаёнка "Трыбунал" (рэжысёр В. Ермаловіч, Валянцін Ермаловіч у ролі Цярэшкі Калабка).

Фота з архіва аўтара і Андрэя Куціцкіча

На дастаткова правінцыйнай Бялыніччыне напрыканцы 50-х гадоў мінулага стагоддзя акурат і надарыўся такі здзіўляюча яркі ўсплеск развіцця мастацкай самадзейнасці, а покліч да творчасці, да самавыяўлення і самавыражэння завалодаў сэрцамі соцень мясцовых жыхароў. У вясковых клубах і школах, у абедзвюх школах раённага, раённым ДOME культуры, гарпасяковым Палацы піянераў і школьнікаў актыўна паўставалі і дзейнічалі шматлікія гурткі, разнастайныя творчыя калектывы. А неўзабаве ў старадаўнім мястэчку пачала запаўняцца і яшчэ адна ніша самадзейнага творчага жыцця — тэатральная. Спачатку ў 1 і 2 сярэдніх школах раённага, а потым і ў Палацы піянераў і школьнікаў, у раённым ДOME культуры ўтварыліся драматычныя гурткі, якія ў 1961 годзе паядналися.

Так у Бялынічах з'явіўся свой тэатр — на той час адзіны аматарскі Тэатр юнага гледача ў раённа-грамадскім Бялынічах, і чым вельмі ганаруся, — што змагла перадаць уласную захопленасць тэатральным мастацтвам сваёй дачцэ і ўнучцы.

На вялікі жаль, гісторыя не захававала для нас прозвішча ці прозвішчы тых асоб, якія сталі ініцыятарамі развіцця тэатральнай справы ў мястэчку па-над ціхай Друціца. Аднак, несумненна і тое, што велізарнейшы ўклад у запачаткаванне і станаўленне Тэатра юнага гледача на тым этапе яго гісторыі ўнеслі Дзмітрый і Ганна Дубары, Ніна Фяськова, Людміла Шчамлёва, Уладзімір Бараноўскі, Міхаіл Шарахоўскі, Аляксандр Тылін, Лідзія Бекетава, Галіна Масіна, вучні школ раённага, сярод якіх былі шырока вядомыя сёння знаныя нашы артысты Генадзь Аўсяннікаў і Уладзімір Рагаўцоў. Для іх тэатр потым стаў галоўнай справай жыцця. Стаў прафесіяй.

На нядаўнія ўрачыстасці з нагоды 40-годдзя прысваення бялыніцкаму Тэатру юнага гледача ганаровага звання народнага калектыву былі запрошаны землякі — артысты Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Уладзімір Рагаўцоў і Генадзь Аўсяннікаў.

Праўда, Генадзь Сцяпанавіч, на жаль, не змог выбрацца ў Бялынічы — мястэчка, дзе прайшлі яго школьныя гады, дзе ён, будучы народным артыстам краіны, упершыню ў сваім жыцці зведаў і прыцягальнасць сцэны, і "смак" апладысментнаў. А вост Уладзімір Рагаўцоў працула згадваў перад мясцовай грамадой, якая сабралася ў зале раённага Цэнтра культуры, пра свае першыя крокі ў тэатральнае мастацтва і майстэрства, якія ён зрабіў акурат на бялыніцкай сцэне.

— Мне вельмі пашанцавала ў жыцці, — расказвае Уладзімір Мітрафанавіч, — што ў Бялыніцкай СШ № 2, у якой вучыўся, працавалі такія выдатныя педагогі, як Лідзія Бекетава, Галіна Масіна... Яны не толькі былі настаўнікамі ад Бога, але ўводзілі сваіх вихаванцаў і ў чужыны, таёмна-прыцягальны свет мастацтва, самадзейнай творчасці.

Аднойчы пасля хваробы прыйшоў у сваю школу. А там ладзіўся нейкі спектакль. На сцэне пабачыў аднакласніка ў грыве. І мне таксама захацелася наведаць школьны драматычны гурток. Крышку пазней з агітбрыгадай РДК аб'еззіў, бадай,

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета
ўзнагароджана ордэнам
Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІК:
Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

**ГА "Саюз пісьменнікаў
Беларусі"**

**РВУ "Літаратура
і Мастацтва"**

**ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Анатоль КАЗЛОЎ**

Рэдакцыйная калегія:

- Анатоль Акушэвіч
- Лілія Ананіч
- Алесь Бадак
- Дзяніс Барсук
- Святлана Берасцень
- Віктар Гардзеі
- Уладзімір Гніламедаў
- Вольга Дадзіёмава
- Уладзімір Дуктаў
- Анатоль Жук
- Вольга Казлова
- Анатоль Казлоў
- Алесь Карлюкевіч
- Анатоль Крэйдзіч
- Віктар Кураш
- Алесь Марціновіч
- Мікола Станкевіч
- Юрый Цвяткова
- Мікалай Чаргінец
- Іван Чарота
- Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:

220034, Мінск,
вул. Захарова, 19

Тэлефоны:

галоўны рэдактар,
намеснік — 284-66-73

Адрэсы:

- публіцыстыкі — 284-66-71
- пісьмаў і грамадскай
думкі — 284-95-62
- крытыкі
і бібліяграфіі — 284-44-04
- прозы і паэзіі — 284-44-04
- мастацтва — 284-82-04
- бухгалтэрыя — 284-66-72
- тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru

Адрас у Інтэрнеце:
www.lim.by

Пры перададзенай просьбе
спасылка на "ЛіМ".
Рукапісы рэдакцыя
не вяртае і не рэцэнзуе.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведмаляюць сваё
прозвішча, поўнаасцю імя і
імя па бацьку, пашпартныя
звесткі, асноўнае месца
працы, зваротны адрас.
Пазіцыя рэдакцыі
можа не супадаць
з меркаваннямі
і думкамі аўтараў
публікацыі.
Набор і вёрстка
камп'ютэрнага цэнтра
РВУ "Літаратура і Мастацтва".

Выходзіць раз на тыдзень
на пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая
ўстанова
"Літаратура і Мастацтва".

Друкарня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку"
г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 79.

Індэкс 63856
Наклад 3537
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісанні ў друк
4.03.2009 у 11.00

Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 715
Заказ — 1117

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 0 9 0 9

Алесь БЕЛЫ. Нарадзіўся ў 1968 годзе ў Мінску. Гісторык, публіцыст, культуролог. Вывучае ўплыў заходне-еўрапейскіх культурных, тэхналагічных і эканамічных рэалій на фарміраванне матэрыяльнай і духоўнай культуры Літвы і Беларусі. Аўтар звыш 100 навуковых і навукова-папулярных прац, у тым ліку ў часопісах "Спадчына", History Today, Энцыклапедыі гісторыі Беларусі, Энцыклапедыі ВКЛ. Більд-рэдактар ілюстраванай энцыклапедыі "Краіна Беларусь". Лаўрэат прэміі імя Ф. Багушэвіча (2001) беларускага ПЭН-цэнтра за кнігу "Хроніка Беларускай Русі: нарыс гісторыі адной географічнай назвы" (Мінск, 2000). Рыхтуе да друку англамоўную кулінарную кнігу "Belarusian Cookbook".

Нядаўна выйшла з друку кніга "НАША СТРАВА" (сапраўдная беларуская кухня) (выд-ва Логвінава, 2008, укладальнік і аўтар пераважнай большасці тэкстаў А. Белы, а таксама З. Дзядзенка, А. Дзярновіч, В. Корбут, І. Марзалюк, Я. Новікаў, С. Харэўскі, А. Шаландэ і Т. Валодзіна, рэдактар М. Шавыркiна, 465 стар., 1000 асобн.)

"Што ні еш,
усё адно памрэш."

Народная прымаўка

Трэба трохі адсапнуцца ад мастацкай літаратуры. Бо ад празмернага чытання нівеліруецца ўсё прачытанае — і горшае, і лепшае. Крытычная аб'ектыўнасць пераходзіць у суб'ектыўнасць, а ўрэшце — і ў самы што ні на ёсць крытычны сверб. Гэта небяспечна для чалавека, тэксты якога запачаткаваны на шчырасці і сумленнасці (так некаторыя думаюць, хоць я гэтую думку падкарэкціраваў бы). Адным словам, трэба адзяхнуцца ад перабору. Паляжаць на канапе, чэрава пачухаць, да нутра свайго прыслушацца. Ой, не ўсё там добра...

Таму вось — пра нашу страву, пра сапраўдную беларускую кухню. Па-першае, я даўно пакутую на шлункі. Там цэлы букет хваробаў, хранічных і набытых праз хібы ўласнага жыцця. Хапала ўсякага. І вядома, чалавеку, які не вольны ў штодзённым выбары ежы, усякая інфармацыя, звязаная з гэтым, прыцягальная. Не тое, што я спецыяльна адсочваю такую літаратуру, але не пакідаю яе паза ўвагай, калі яна патрапляе ў поле майго зроку...

А тут такая арыгінальная кніжка, ды яшчэ напісаная на беларускай мове, прасякнутая не толькі беларускім пахам, але і нацыянальным духам. З укладальнікам выдання (А. Белым) я знаёмы толькі зводдаль, а з некаторымі аўтарамі і збліжаны (З. Дзядзенка, А. Дзярновіч, В. Корбутам і С. Харэўскім), чатырох астатніх чытаю ці не ўпершыню (І. Марзалюк, Я. Новікаў, А. Шаландэ, Т. Валодзіна). Зрэшты, відаць, гэта заслуга складальніка (ягонныя тэксты і пераважаюць), што ў агульным працэсе чытання (так, так, кніга, калі адкінуць натуральную рэцэптуру, выглядае як узаемазвязаны адзіны твор) не адчуваецца аўтарскай несумяшчальнасці, як змястоўнай, так і стылявай, не кажучы ўжо пра самую форму падачы і структуру выбудовы матэрыялаў, якія нярэдка выяўляюць з сябе вельмі цікавыя і арыгінальныя эсэ...

Мы менш даем пра сваё духоўнае напаўненне і, можна было б сказаць, што і да ежы не надта пераборлівыя, аднак у гэтым сэнсе ніколі фізічнымі "недорослямі" і недазрэгымі ў свеце не выглядалі. Больш за тое, ужо шасцідзясяцігоддзямі своеасаблівымі асілкамі лічымся, асабліва ў лёгкаатлетычных кідаваннях (молат, ядро, дыск), цяжкай атлетыцы і барацьбе першыняства трымаем, адтуль усе нашы медалі і на чэмпіянатах свету, і на алімпійскіх гульнях. А без добрага самабытнага і каларыйнага харчавання тут не абыходзіцца, самі разумееце. Дзіву даецца, навошта нашым кідальнікам молата яшчэ нейкі допінг, калі ёсць такія калдуны, "невялікія — акурат кладуцца ў рот, але не раскусваюцца, а толькі "раздушваюцца" языком аб паднябенне, выдаючы характэрны піск. Дай Божа табе, шануюны чытач, пачуць гэты піск!" Праўда, у доўгажыхарстве мы, найперш мужчыны, пакуль яшчэ шмат якім народам саступаем. Але ж і гэта адтуль — ад пераеду. І вядома чаму — смачна! Нездарма і адпаведныя класічныя творы маем, тыпу "Смаленне вепрука", "Дзьяльба кабанчыка"...

А пачыналася ўсё данельга празайчна і, я сказаў бы, сярмяжна. З бацвіння, якое "было такой характэрнай стравой жыхароў Вялікага княства Літоўска-

га, што ў Польскім каралеўстве XVII—XVIII стст. літвінаў называлі *boswiniaze* — грэблівай мянушкай накішталт цяперашніх "бульбашоў". Сёй-той пыхлівы паляк меркаваў, што толькі такі дзікун, як літвін, можа есці "свінскую" страву (што праўда, бацвінне і дагэтуль часта вараць свінням). Аднак, што для адных грэблівасць, то для іншых цымус, бо як сцвярджаў Вацлаў Ластоўскі, "асабліва славіцца бацвіннік з свіннімі вангленымі вушамі і скабамі, белены смятанай". Я такога не каштаваў, — піша А. Белы, — але чамусьці хочацца верыць, што менавіта такую страву і трэба прызнаваць кананічнай, самай сапраўднай крывіцай.

Ад бацвіння да баршчу — як лыжка працягнуць. Эвалюцыя чалавечага харчавання не пыгае нацыянальнасці ні ў паляка, ні ў беларуса. Таму баршчу "пададзена" чытачу ажно дзесяць рэцэптаў: *летні слянянскі боршч, боршч чырвоны халодны, боршч чырвоны салодкі, боршч халодны, боршч на дождж, боршч наш, боршч віленскі, боршч слянянскі з баранінай, боршч з кіслай капустай, боршч з грыбамі і чарнаслівам...*

Следам за баршчом ідзе зацірка. І тут "пяцію лыжкамі" Змітрака Бядулі не абыходзіцца. Бо, як піша А. Белы, "у беларускіх савецкіх кулінарных кнігах зацірка выконвае ролю нацыянальнага супу. А яшчэ апошнім часам яе вінавацяць за няўдачу аграрна-эканамічнага праекта XX ст. Прыкладам філосаф Валянцін Акудовіч часта прыводзіць "Пяць лыжак заціркі" Змітрака Бядулі ў адным шэрагу з "каўтуном", "зацягнутымі хаткамі" і "балотам", пры гэтым стваральнікам гэтага асацыяцыйнага лапцюжкі чамусьці прадстаўляе Францішка Багушэвіча". І на праўду, любіць Акудовіч бедных беларусаў шпыняць сваёй несусветнай філасофіяй. Пагарбеў бы разам з тутэйшымі заплугам, то яго б ад гэтай заціркі за вушы не адцягнулі б... А наверх яшчэ і бліноў папрасіў бы. Пра іх, дарэчы, у кнізе таксама шмат цікавай інфармацыі падаецца, і, вядома, не абыходзіцца без доўгіх і выбітных цытатаў з "Новай зямлі" Якуба Коласа. Хто ж не памятае:

А гэці іх даўно сачылі
І на лату бліны лавілі...

Але чытачу куды цікавейшая агалоска даўніны, што, да прыкладу, у Лунінецкім раёне казалі, калі бліны будзе пячы мужчына, у яго не вырасце барада. А на Гомельшчыне на групі гзень вяселля мусіла смажыць бліны маладая. Ды і сам блін з дасціпнасцю сімвалізаваў жанчыну, яе спакусліваю прывабнасць. Таму і хлопцы, што адважваюся прасіць блінка, дзяўчына, засаромеўшыся, магла слячы добрую аплявуху. Бліны пяклі на Ушэсце ды звалі іх "Хрысту на анучы", верылі, што стане тады Божаўку лягчай падымацца на неба.

А вось некаторыя стравы ў нас вывеліся напрэч. Скажам, кнышы, што нечым паходзілі ад расійскай *ватрушкі*. Аднак і пасля іх засталіся пацешныя і помныя згадкі. Як піша аўтар, "яшчэ зусім нядаўна на захадзе Украіны дзяўчат, якія пяклі кнышы, каб забяспечыць сабе прыхільнасць каханага, мусілі загортваць іх... унутранай паверхняй сцягна! На што не пойдзець дзеля сапраўднага кахання!"

І нарэшце даходзім да, здавалася б, насамрэч НАШАГА. Бульбы. Але і тут — не Акудовіч, дык сама прырода нас асаджае. Аказваецца, распавядае І. Марзалюк, наша бульба паходзіць з далёкіх Андаў. У Перу яе ажно 2800 відаў! Там праводзіць нават карнавал у яе гонар з воклічамі "Бульба — перуанка". Таму наша бульбашоўства ўсё ж адноснае, бо бульба ў нас з'явілася толькі падчас панавання караля польскага і вялікага князя літоўскага Аўгуста III (1736—1763). А ўпершыню пачалі яе вырошчваць на Палачыне і Суражчыне. На пачатку XVII ст. гэта ўвогуле быў тапінамбур, "прывезены з Атлантычнага ўзбярэжжа Паўночнай Амерыкі, дзе яго здаўно спажывалі мясцовыя індзейцы. (...) Цяпер у Беларусі тапінамбур вырошчваюць пераважна на корм жывёла, а ў кулінарны яго ўжываюць толькі энтузіясты. Вядома ж, нішто не памятае, што менавіта ён і быў "нашай першай бульбай". Во як.

Каб прыпадняць тонус, прыйдзем да кавы, якую аўтары ўвялі ў раздзел "Каланіяльных тавараў". Я, да прыкладу, да гэтай пары не ведаў, што кававае дрэва паходзіць з эфіопскай горнай правінцыі Кафа. Менавіта там у XIV стагоддзі кава была ўведзена ў культуру і гандаль. У Беларусі ж толькі ў першай палове XVIII стагоддзя яна пачала замяняць сабой ранішняю піўную поліўку. Цытую: "Агам Міцкевіч уславіў нават не спажыванне, а гатаванне кавы ў правінцыйных шляхецкіх маёнтках, дзе "для раблення кавы

ёсць асобная жанчына — называецца кавярка". Паводле "Пана Тагэвуша", кава пры двары Сапіцаў выглядала "чорнай як вугаль і мела прэзрыстасць бурштыну, водар мокі ды гушчыню мёду". Але калі быць шчырымі да канца, то яна так і не стала, насуперак А. Дзярновічу, "абавязковай на сталае беларуса". Нават на гарадскім сталае. Вядома, кава ў нас даўно ўжо не культывавалі з'ява, але і не традыцыйная.

Таму скончым усё ж не кавай, а на развітанне возьмем па добрай беларускай традыцыі "аглабельную". Я кажу пра даволі шкодны, але самы прыцягальны наш напоі — гарэлку. Пераборы ў ёй небяспечныя — і для тых, хто п'е, і для тых, хто побач. Сам ад яе напакутаваўся, то і другім не раю. Але ў меру — можна. А прыйшла яна да нас, як піша А. Белы, "на мяжы XV—XVI стст. з Германіі, пра што сведчыць і яе пачатковая назва — "віно горелае" (калька з нямецкага *Gebant Wein*). Праўда, напрыканцы аўтар (ён у гэтай справе, відаць, нявольны) усё ж не страймаўся і змяшаў гарэлку з самагонам, таму, пэўна, і скончыў артыкул як не дагаварыўшы, а толькі намякнуўшы "страждучым", што "у некаторых рэгіёнах нашага краю, напрыклад, у Налібоцкай пушчы, самагонаварэнне набыло маштаб (і рэальны грамадскі статус) нефармальнага народнага промыслу". І не забыў папярэдзіць: "Сучасныя індустрыяльныя бровары Беларусі, на жаль, ніяк не эксплуатаюць традыцыйнай вобразнасці старога добрай гарэлкі — жытняй, акавіты, віна горелага..."

Ёсць яшчэ ў кніжцы і пра "крамбамбулю", і пра піва, але тое пакінем Лявону Вольскаму ды Віктару Івашкевічу. Няхай ужо. Нам не шкада.

Лепш зробім сур'ёзныя высновы на *апахмелку*. "Наша стравы" — бадай, адзіная чыста беларуская нацыянальная кніжка, якую я апошнім часам прачытаў ад пачатку да канца з задавальненнем і са смакам... З кніжкі набіраешся не толькі інфармацыйнага кулінарнага і кухарскага досведу, але і культуралагічнай абазнанасці і пэўнай інтэлігентнай еўрапейскай мадэрновасці ў густах, нормах этыкету і проста франтаватасці і шыку ў пэўных грамадскіх і застольных варунках.

У тэкстах скарыстаны не толькі розныя рэцэпты, архіўныя звесткі і пэўныя фальклорна-традыцыйныя абрады, звычкі і завяздзёны, але, што важна, народная і афіцыйная мова даўніх часоў з яе спецыфічным і стылёвым ўвасабленнем гарманічна ўлучана аўтарамі ў кантэкст сучаснай беларускай мовы. Кніга прэтэндуе не толькі на своеасаблівую кухонную і кухарскую памятку для аматараў, але ў кантэксте сваім з'яўляецца і носьбітам гістарычнага і, калі хочаце, тонкага і ненавязлівага нацыянальна-культурнага досведу для кожнага сучаснага беларуса.

Выбраліся ў госці — захапіце для падарунка, і ўвогуле на ўсякі выпадак, "Нашу страву", бо гэтую кнігу можна штораз перачытваць, настальгуючы па даўнім пячым мацярынскім паху, міла назалючы жанчынам каля кухоннай пліты сваім "недапечаным" кухарскім вопытам...

ЛеГАЛ

